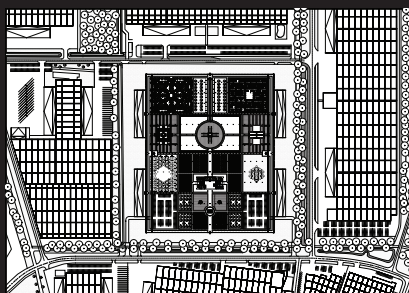
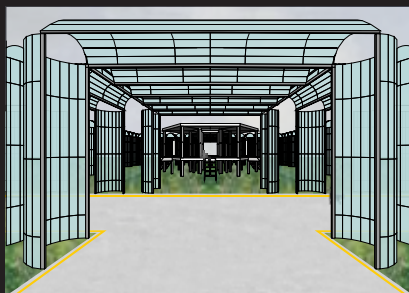
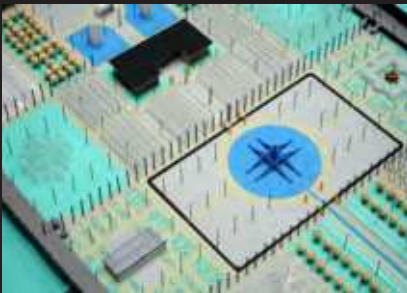
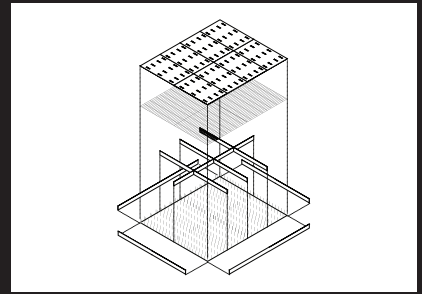

DE DOOS

*HET ARCHITECTURAAL POTENTIEEL
VAN DISTRIBUTIECENTRA*

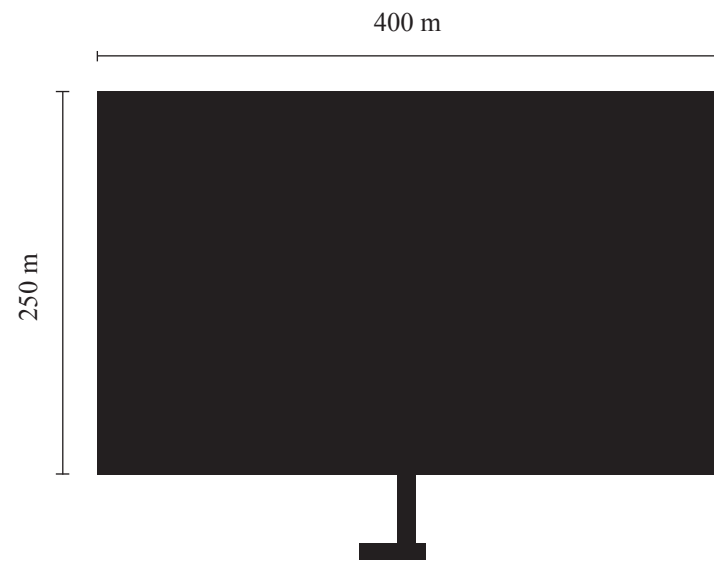

LUISA JACOBSE

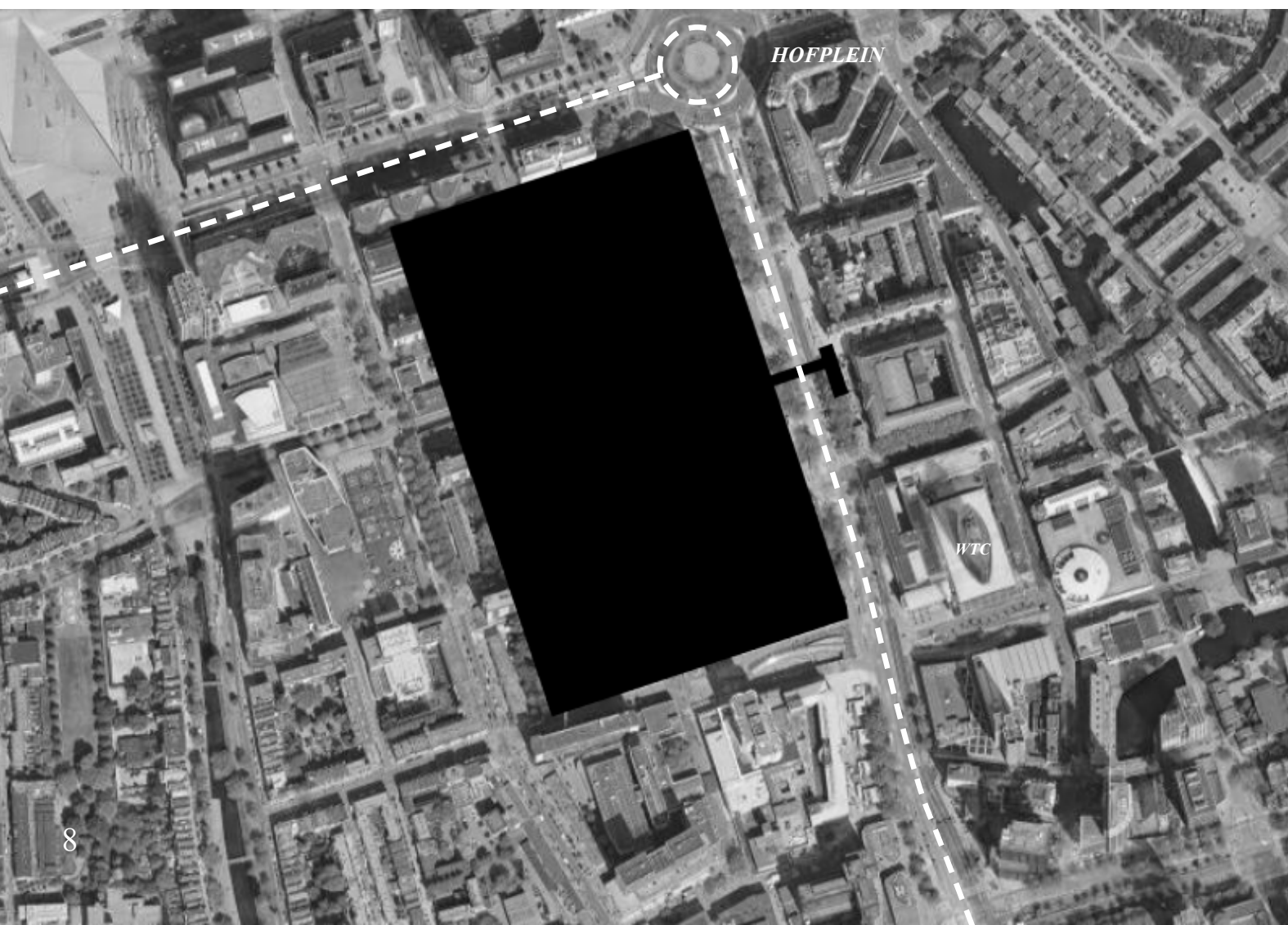
<i>1</i>	<i>INLEIDING</i>	<i>5</i>
<i>2</i>	<i>LOCATIE</i>	<i>35</i>
<i>3</i>	<i>METHODIEK</i>	<i>59</i>
<i>4</i>	<i>TRANSFORMATIE</i>	<i>101</i>
<i>5</i>	<i>ONTWERP</i>	<i>133</i>
<i>6</i>	<i>NAWOORD</i>	<i>265</i>

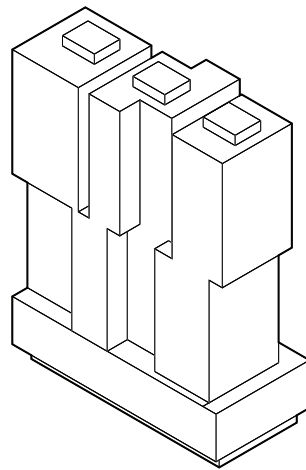
1 INLEIDING

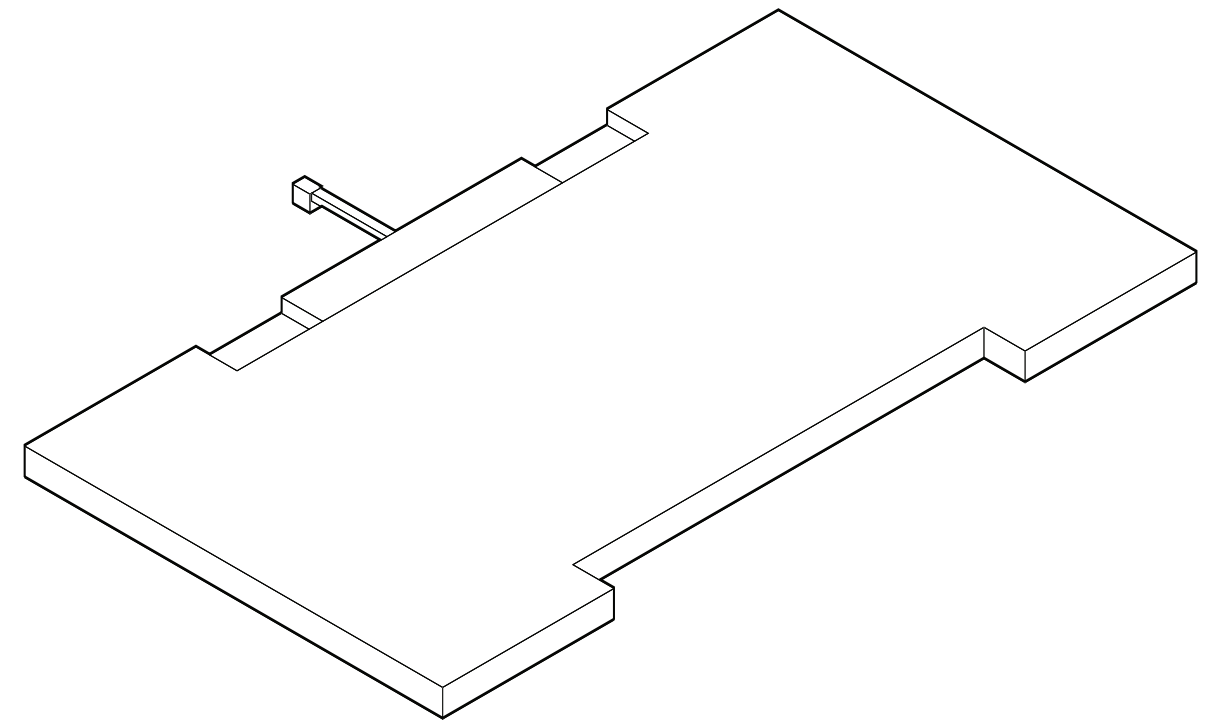

BOL.COM DISTRIBUTIECENTRUM
100.000 m² = 10 ha

DE ROTTERDAM, ROTTERDAM
oppervlakte: 160.000 m²
footprint: 4.980 m²
44 verdiepingen

DISTRIBUTIECENTRUM ZALANDO, BLEISWIJK
oppervlakte: 160.000 m²
footprint: 101.600 m²
1 -3 verdiepingen

Een vergelijking in schaal: De Rotterdam is in oppervlakte gelijk aan het distributiecentrum van Zalando, maar heeft een 20 keer kleinere footprint.

Het distributiecentrum van Primark in Roosendaal vanuit verschillende perspectieven en schalen: vogelvlucht van de stedenbouwkundige setting, als aanzicht in de openbare ruimte, vanuit het raam uit een woonkamer en vanuit het raam in de trein.

Principe van een generieke facade van een distributiecentrum: een prefab betonnen plint met daarboven sandwichpanelen.

1 INLEIDING

De doos is niet meer weg te denken uit het Nederlandse landschap. Veel van deze dozen zijn distributiecentra, ze dienen als tijdelijke opslag en doorvoer voor kleinere dozen. Honderden meters lange blinde grijze gevels van beton en sandwichpanelen verspreiden zich op een razendsnel tempo; de fysieke belichaming van de groeiende online verkoop. Het gebouw komt voort uit een logistiek proces van efficiëntie en standaardisatie, je zou kunnen stellen dat het geen architectuur is. Er is geen vraag naar ruimtelijkheid, materialiteit of sfeer.¹ Het resultaat is een landschap waartoe de mens zich niet meer lijkt te kunnen verhouden.²

Er is weerstand ontstaan omtrent de verdozing. Het distributiecentrum als gebouwtypologie lijkt enerzijds te worden genegeerd (er wordt niets mee gedaan) en anderzijds lijkt het te worden gecamoufleerd (het wordt aangekleed of weggewerkt in het landschap). De anonimiteit en herhaling levert een banale omgeving op, te ervaren vanaf de snelweg of in sommige gevallen vanuit de achtertuin.

Maar tegelijkertijd zie ik ook mogelijkheden in de bestaande eigenschappen van de doos. Ik zie overeenkomsten tussen de doos en mijn dagelijkse omgeving, bijvoorbeeld in de overheaddeur van een dockshelter in de gevel van het distributiecentrum en de overheaddeur in mijn studio. Hetzelfde object in een volledige andere context waardoor de betekenis verandert. Het anonieme karakter zegt niets, maar daardoor kan het ook alles zijn. Dat geldt ook voor de doos, nu is het een plaats echter kan het meer zijn: een mega structuur waarin de mens betekenis vindt. Het heeft de potentie een plek te worden.

Er zijn genoeg scenario's te bedenken waarin het huidige roer omgegooid zal moeten worden en een vraag voor transformatie relevant wordt. Wat als bijvoorbeeld de e-commerce inzakt? Of wat als huidige distributiecentra te klein zijn geworden en er dozen leeg komen te staan? Hoe gaan we om met deze enorme economisch gedreven landschappen, wanneer deze alsmat groter lijken te worden? Wordt de mens dan steeds meer naar buiten geduwd of kan het parallel aan het systeem bestaan? Het project stelt een alternatieve denkwijze centraal over de omgang van het distributiecentrum als object. Het uitgangspunt voor het ontwerp is dat wanneer logistieke werkzaamheden het gebouw verlaten het niet mee gaat in de huidige gedachtegang van afbreken en opnieuw beginnen, maar het vertrekt van het beschreven vlak: tabula scripta. Een gebouw is als een geheel te lezen en daarom geschikt om deze transformatie te verbeelden.³

2 LOCATIE

P35

Één distributiecentrum wordt in kaart gebracht, het distributiecentrum van Coolblue in Tilburg. De stad geldt als één van de logistieke hotspots van het land vanwege zijn internationaal gunstige ligging en aanknopingspunt op het wegennetwerk. Het gebouw is een schoolvoorbeeld van de doos: het is een rechthoekig en plat volume, het bestaat uit 8 gelijke compartimenten en drie hoeken worden gemarkeerd door hoekgebouwen (hier zit de grootste vrijheid voor de architect). De korte gevels zijn identiek, 265 meter lang en hebben, op vier loopdeuren na, geen openingen. De langsgevels zijn op één hoekgebouw na ook identiek, 325 meter lang en zijn voorzien van ieder 44 dockshelters. Boven het laden en lossen is een gevellange mezzanine, waar de kantoren zich bevinden, gemarkeerd door de enige aanwezige ramen.

3 METHODIEK

P59

Vanuit 'tiendesprongen', beter bekend als de 'Powers of Ten', wordt het distributiecentrum in kaart gebracht. Zes tiendesprongen, te beginnen bij schaal 10:1 en te eindigen bij schaal 1:10.000, verbeelden de doos in zowel losse fragmenten als onderdeel van een groter geheel. Vanuit eenzelfde vierkant kader wordt de tiendesprong getekend en verbeeld in een maquette. De schaalsprongen maken de verhouding inzichtelijk tussen de mens en bijvoorbeeld een zeskant moer, misschien wel het kleinste onderdeel van het gebouw dat aan het begin staat van een keten van industriële maatvoering. Een aantal tiendesprongen verder verhoudt het gebouw zich tot het omringende logistieke landschap dat zichzelf weer tot een aangrenzende woonwijk verhoudt. De methodiek verhoudt zich ook tot de conventionele schalen in de architectuur; een geveltekening in schaal 1:100 is bijvoorbeeld 2,65 meter lang en op schaal 1:1000 is pas net het gehele gebouw zichtbaar. Het bekrachtigt de immense schaal, maar zet ook aan het denken: hoe kunnen deze karakteristieke eigenschappen wel tot hun recht komen?

Bij de laatste schaalsprong wordt de geschiedenis van het landschap leesbaar: heide werd landbouwgrond dat een distributielandchap werd. Uit deze tijdslagen zijn groenstructuren deels bewaard gebleven, ze dragen bij aan het verrassende groene aanzicht en zorgen voor een minder harde overgang tussen de openbare ruimte en het gebouw. Er zit een rijkheid in de omgeving verborgen.

1 RADEMACHER/DE VRIES, STEC GROEP (I.O.V. CRA), 2019. (X)XL-verdozing; minder, compacter, geconcentreerder, multifunctioneler

2 GEUZE A., 19 september 2022. Koplopers: zonder verdozing., De Balie, Amsterdam.

3 VERSCHAFFEL B., 2021. Loci Amoeni, De esthetiek van plaatsen. De Witte Raaf, editie 210.

4 TRANSFORMATIE P101

De doos laat zich in zijn huidige vorm lezen als een massa, een solide vorm, maar is in werkelijkheid een schil rondom een grote open ruimte. Wanneer het dak wordt verwijderd opent de ruimte zich naar boven en zijn de gevels niet meer gesloten, maar bieden ze de binnenruimte een geborgenheid, als een grote ommuurde ruimte: een tuin. Het woord tuin is afkomstig uit het Oergermaans *tunan*, wat ommuurde ruimte betekent. De tuin is zowel een binnen- als een buitenwereld, een onderdeel van de architectonische denkwereld.⁴

De klassieke tuin wordt een analogie voor de doos. In de eigenschappen van de klassieke tuin zitten overeenkomsten met de eigenschappen van het distributiecentrum; er is een duidelijke symmetrie en een axiaal stelsel. Hoofd- en zijassen verdelen de doos in tuinkamers, die worden vormgegeven door de overgebleven tektonische elementen van het distributiecentrum. Deze elementen behoren tot de geschiedenis van de plek en zijn onderdeel van de identiteit van het distributiecentrum – en dus ook van de tuin. Ze worden van nieuwe betekenis in de context van de tuin; zo worden drie hoekgebouwen samen het landhuis en worden stellingkasten een doolhof. Het maniërisme voert de boventoon; een stijl met de klassieke regels als basis, maar de manier waarop er met de regels wordt omgegaan voert de boventoon.⁵ De fijnmazigheid van de binnenwereld vormt een contrast met de harde grens van de gevel, dat als een kader in het omringende landschap ligt. De overgangsräume tussen het gebouw en de omgeving wordt ontdaan van het asfalt en overgeleverd aan de natuur, een niemandsland.

5 ONTWERP P133

Aan de buitenzijde speelt het ontwerp met het beeld van het distributiecentrum zoals we dat nu kennen; de gevel blijft gesloten. Alleen aan beide korte gevels verleent een grote taatsdeur toegang tot de tuin en worden aan de langsgevels de overheaddeuren open gezet. De ingrepen zijn gering en hebben een bepaalde grofheid in zich. Het ligt in tegenstelling tot de gekunsteldheid achter de muur; dat van de binnenwereld met zijn tuinkamers. Hier ontvouwt zich een verrassing dat enkel wordt verraden door het vervreemd aangezicht van de groene overgangsräume tussen gebouw en omgeving. De blauwe kolommen blijven staan in het grid van het distributiecentrum, worden een herkenningspunt door de gehele tuin.

Het ontwerp laat anders naar het huidige industriële landschap kijken, een verandering in denkwijze over deze belangrijke economische plaatsen. De doos wordt een tuin, waar niet langsheen maar doorheen gelopen kan worden. Het negeert of maskeert de esthetiek van de doos niet, maar viert deze – een optimistische kijk op de toekomst.

6 NAWOORD P265

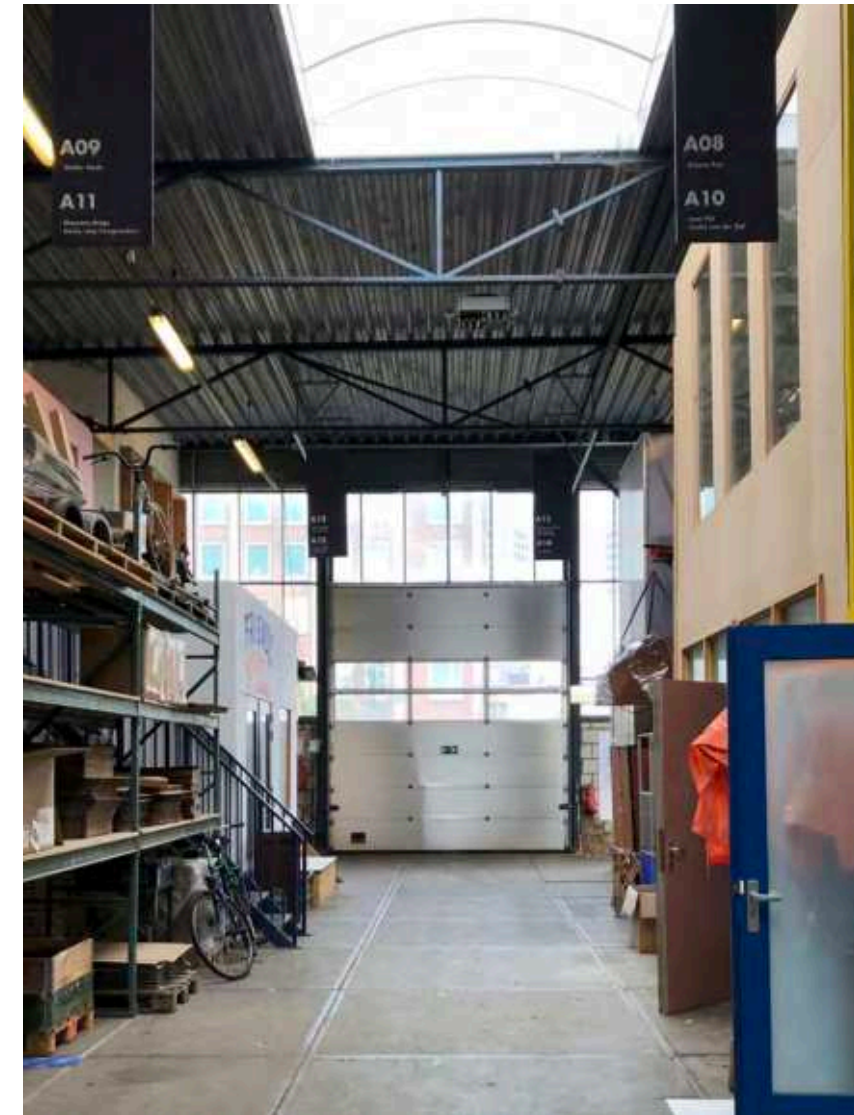
De schaalsprongen zijn een belangrijke leidraad geweest binnen het project. Het maakte associaties los binnen de logistieke context. Deze associaties leidden tot de analogie met de tuin en tot de herinterpretatie van de tektonische elementen. Het gaf de doos een betekenis en vorm. Het maken van maquettes en het tekenen van het bestaande ondersteunde dit proces als een manier van terugberedeneren. Het ontregelde voor mij het dicht getimmerde systeem en liet zien dat de doos meer kan zijn dan wat het nu is. Het verbeelden ging vanzelf, dat kwam altijd eerst. Het was vanzelfsprekend om het ontwerp op dezelfde manier te verbeelden zoals het distributiecentrum in kaart werd gebracht: als een overzichtelijk geheel en als fragmenten in verschillende schalen. De moeilijkheid zat in het kanaliseren en communiceren tot een begrijpelijk geheel, waar soms juist de kracht zat in het bijna niets doen, maar vooral door dicht bij het bestaande te blijven.

4 DE JONG E., DOMINICUS-VAN SOEST M., 1996. Aardse Paradijzen. De tuin in de Nederlandse kunst 15de tot 18de eeuw.

5 ZEINSTRAS J. 28 AUGUSTUS 2017. Maniërisme en de verwatering van een begrip. <https://www.archined.nl/2017/08/manierisme-en-de-verwatering-van-een-begrip/>

Dockshelter met overhaddeur in een distributiecentrum.

Overhaddeur in de hal van mijn studio.

Horizontale banden van sandwichpanelen als functionele gevel van het distributiecentrum.

Horizontalite banden van damwandprofielen als beeldbepalende gevel voor een school.
Studio Muoto

De container als maatvoerend element voor de vrachtwagen.

De container als poort naar de stad.
Luc Deleu

Wasmachines in het distributiecentrum van Coolblue.

Herbruikte wasmachines als kantine.
Superuse Studios

Stellingkasten in rijen in het distributiecentrum.

Labyrint van ladders en structuren.
Constant Nieuwenhuijs

Lopende band in spiraalvorm in het distributiecentrum.

Spiraaltrap in Tate Modern.
Herzog en de Meuron

Repetitie van gevel openingen met een enkelvoudige bestemming.

De repetitie bestemd voor verschillende gebruikers, een meervoudige bestemming.
Office KGDVS

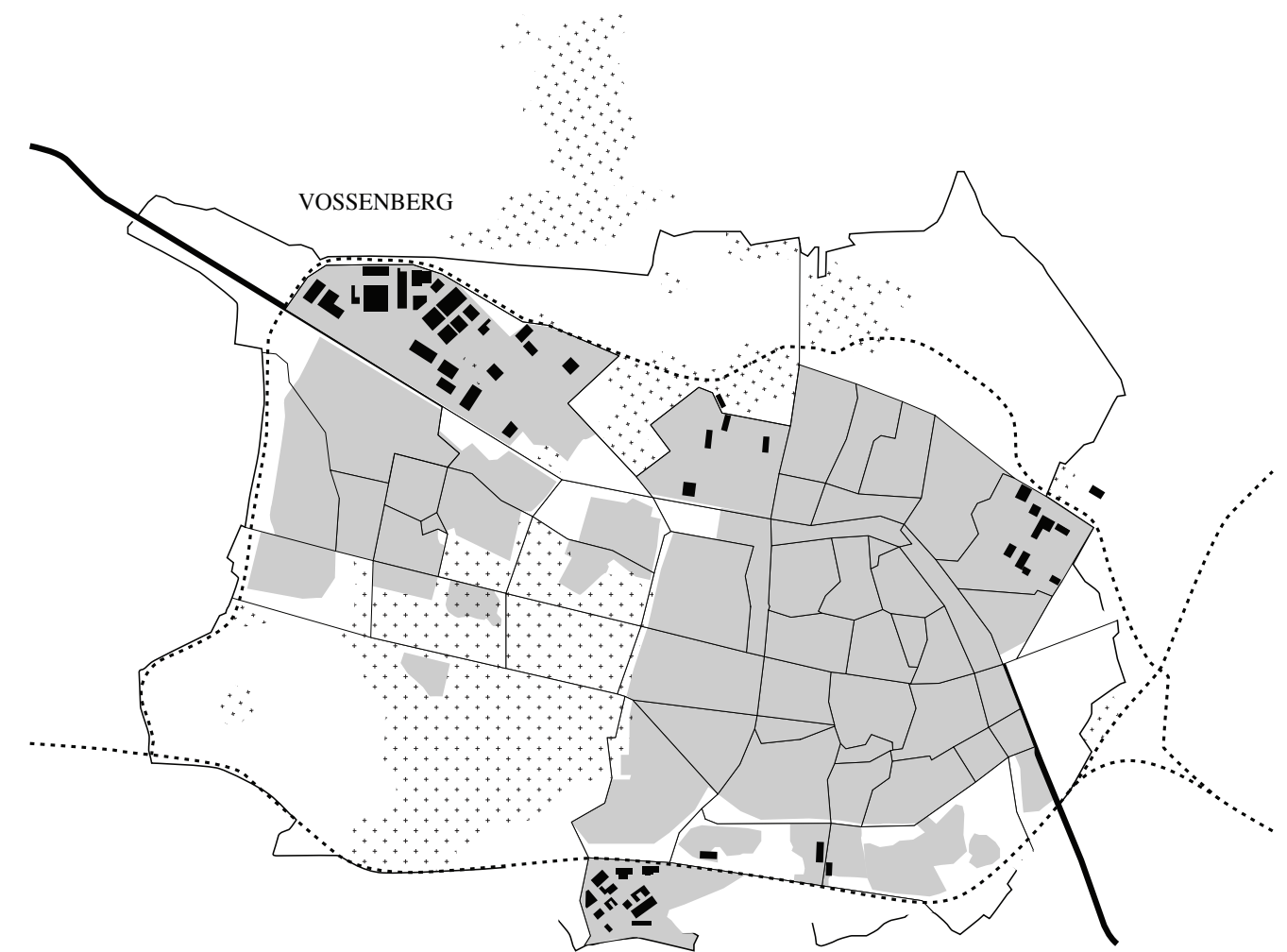
2 LOCATIE

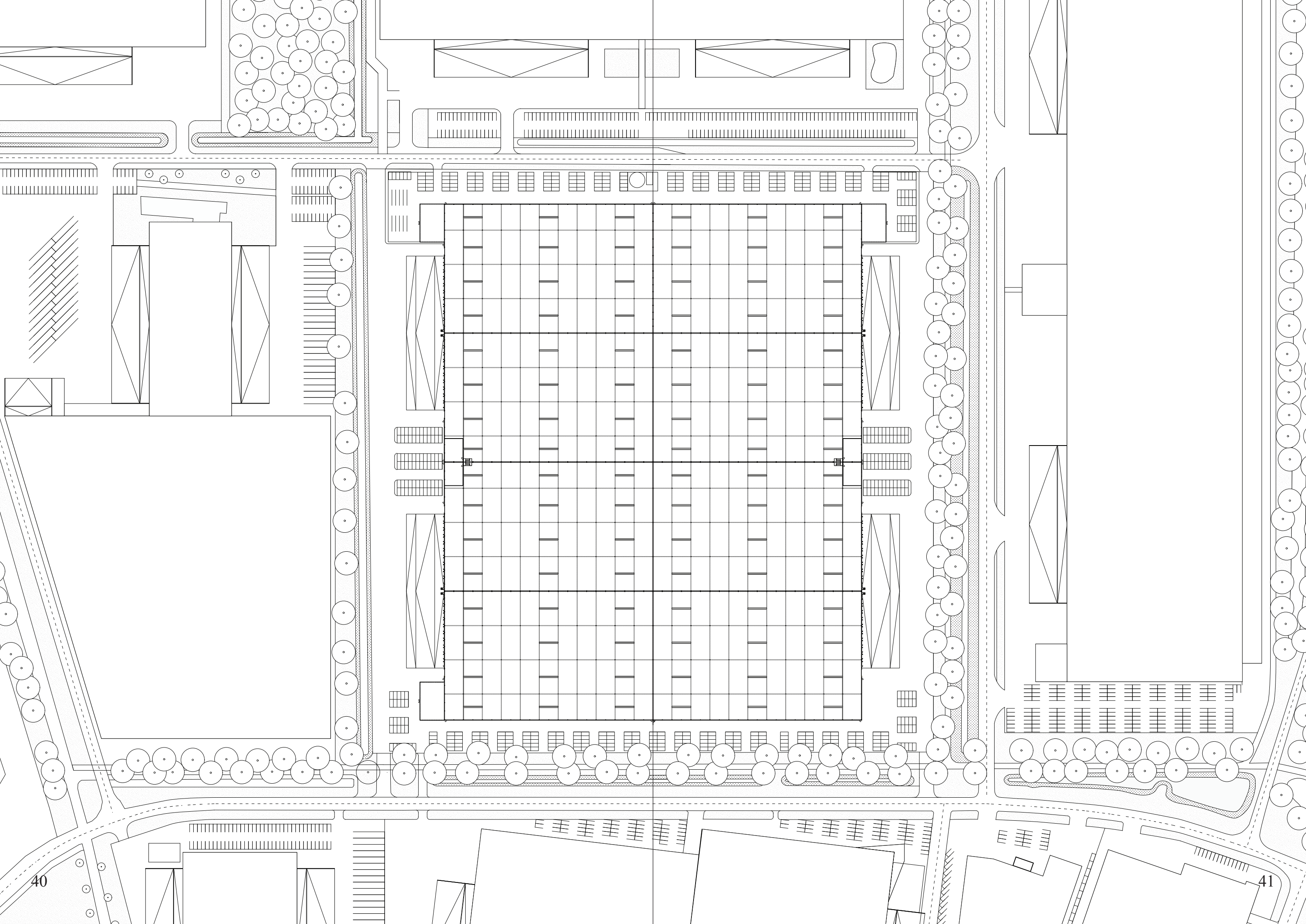
EUROPEAN DISTRIBUTION CAMPUS

Tilburg als één van de logistieke hotspots van Nederland, een ideale internationale handelslocatie.

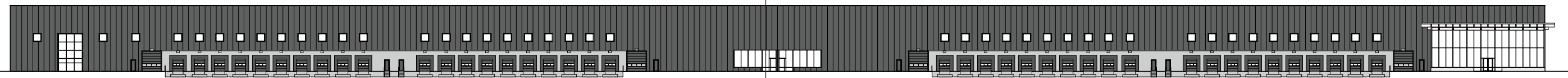
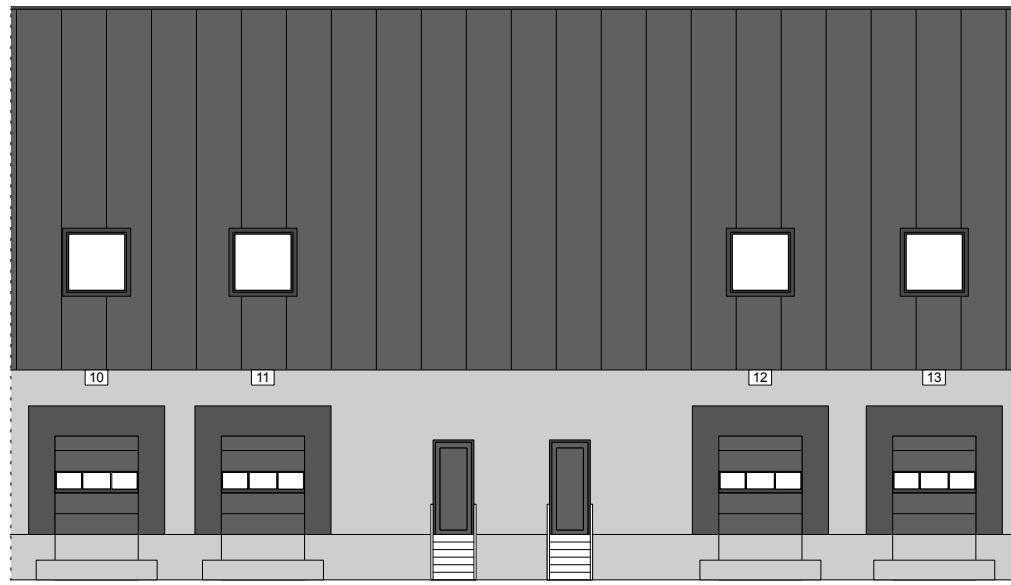
Industrieterrein Vossenberg, ten noordwesten van de stad. In de achtergrond op de foto de uitbreidingswijk Tilburg Reeshof.

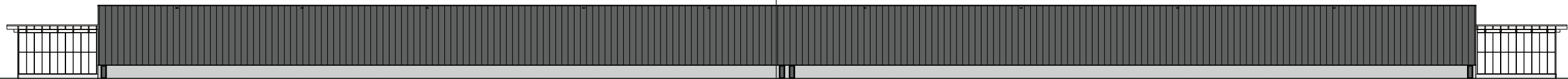
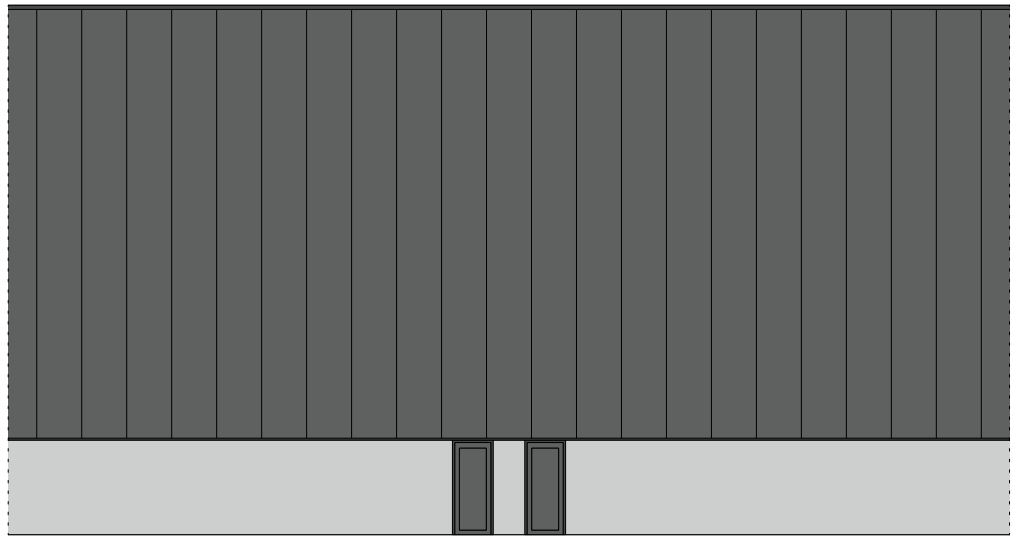
De langsgevel: 325 meter, 44 dockshelters, ramen ter plaatse van de mezzanines waar de kantoren zich bevinden.

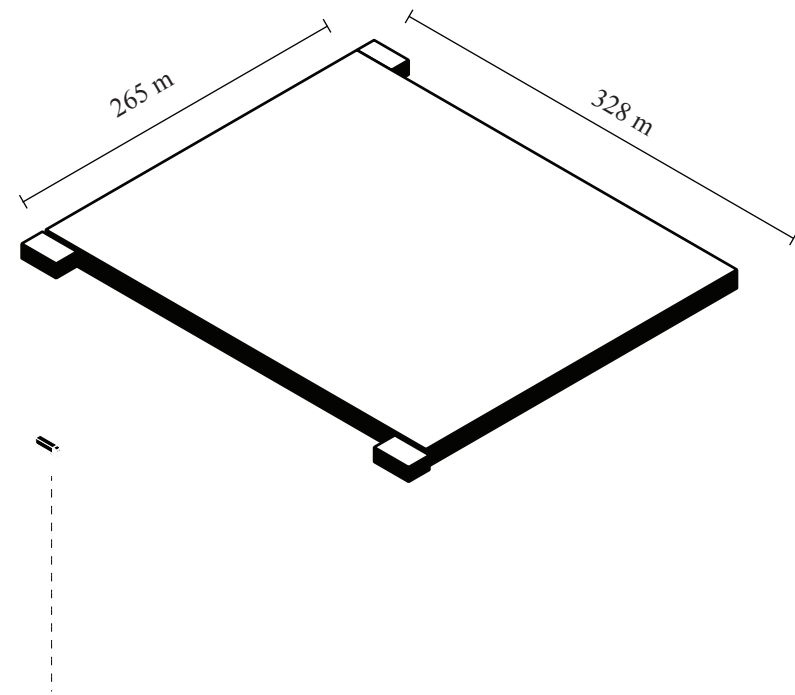
De korte gevel: 265 m, blind, 4 persoonsdeuren - twee in het midden en aan één aan beide uiteindes.

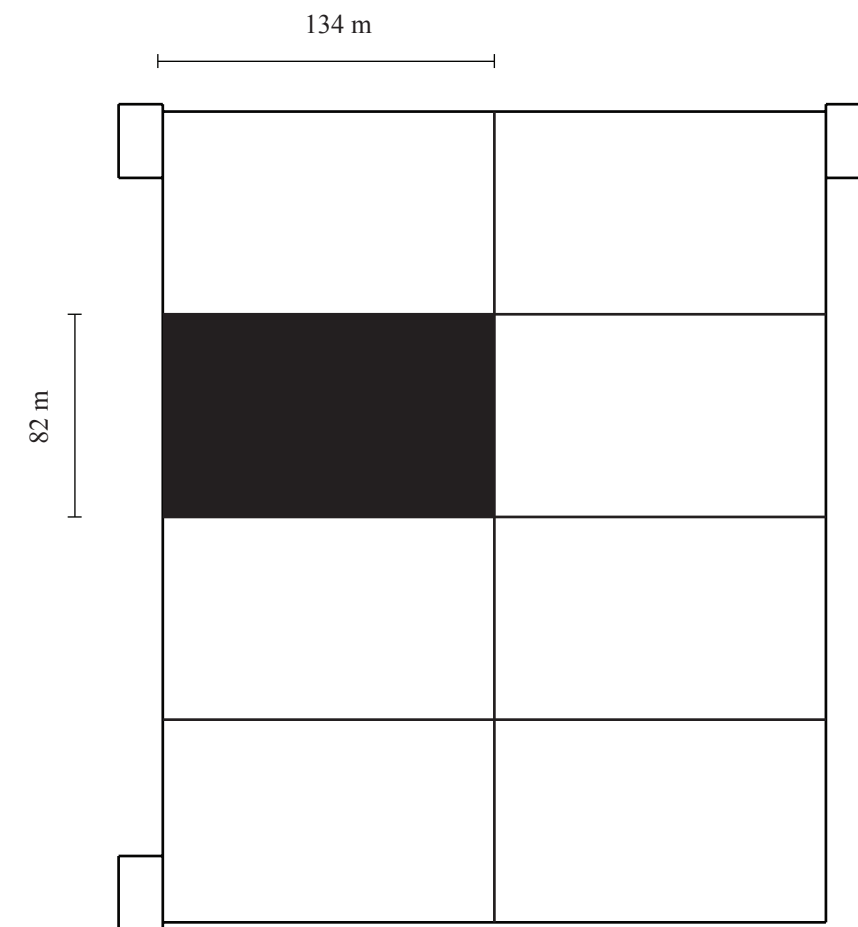

cool
blue

WITGOED

Het gebouw heeft 3 hoekgebouwen (1 is nooit uitgevoerd), een kenmerkend element van de typologie. Hier zit de vrijheid van de architect. Hieronder enkele hoekgebouwen.

Het gebouw is op te delen in 8 compartimenten, ieder 11.000 m2 in oppervlakte.

3 *METHODIEK*

1 meter

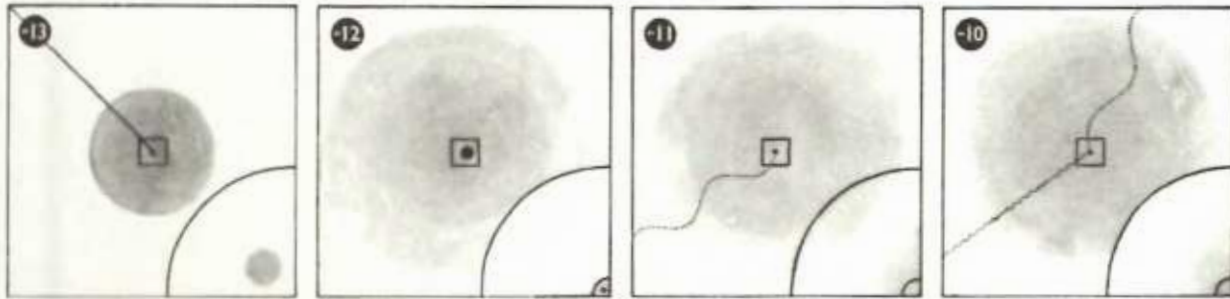

0
10
meters

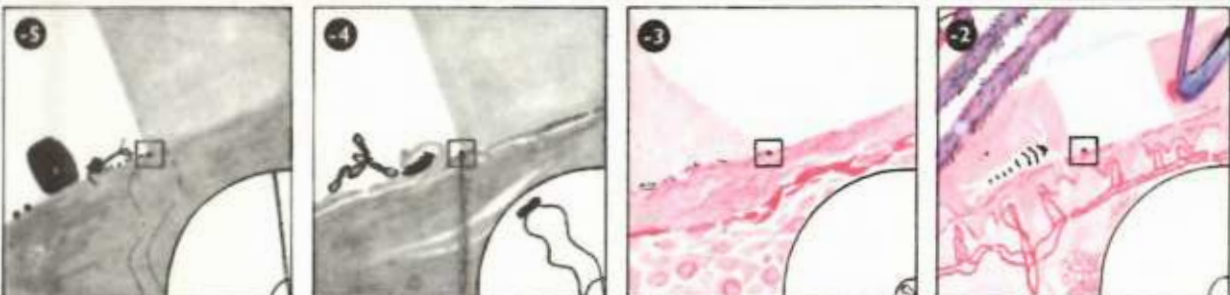

1 centimeter

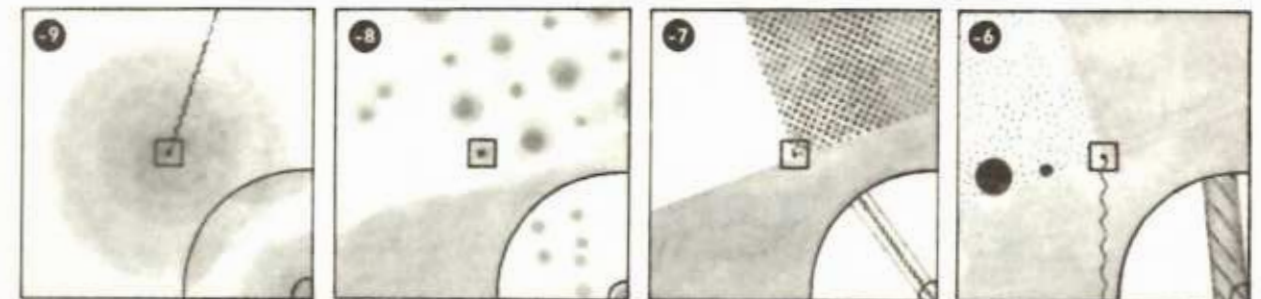
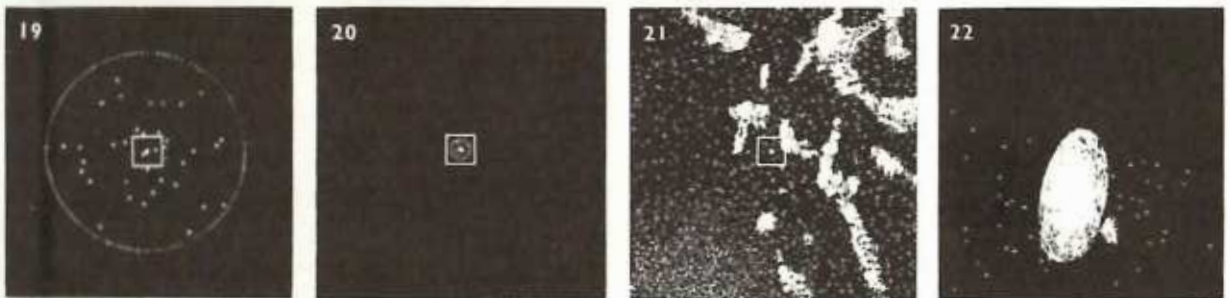
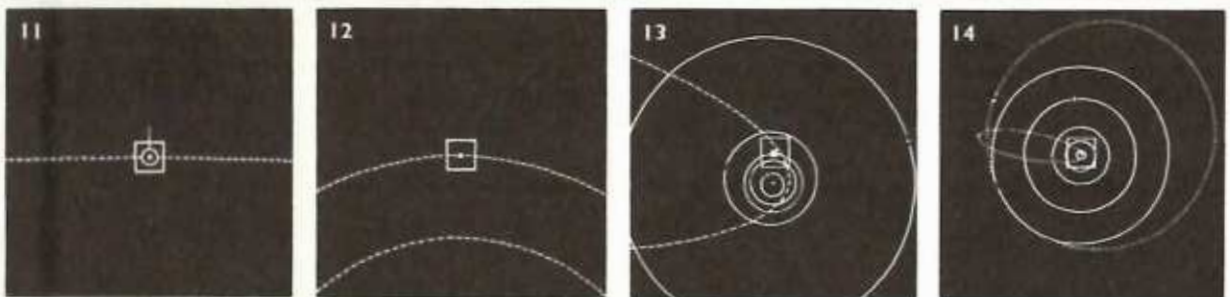
Kees Boeke, introduceert Tiendesprongen in het boek 'Wij in het heelal, een heelal in ons.'
Rechts: Powers of Ten, Eames en Superpowers of Ten , Office For Political Innovation

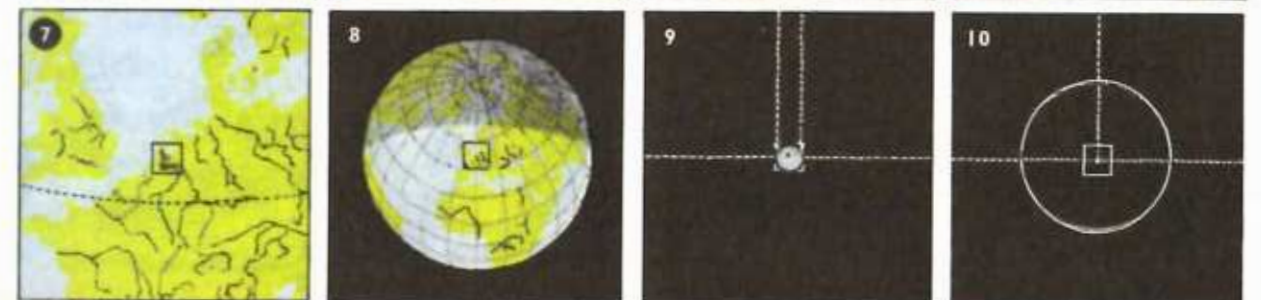
Deze bladzijden geven een overzicht van alle illustraties van dit boek op 4-maal kleiner schaal.

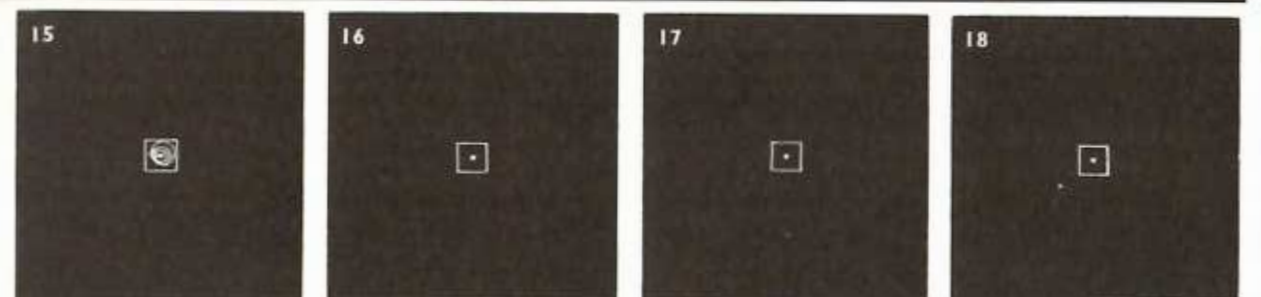
Slechts in dertien afbeeldingen van bovenstaande twee rijen speelt kleur een min of meer belangrijke rol,

In deze bovenste rij komt zoals wij zien in geen van de afbeeldingen kleur voor.

terwijl in de laatste twee rijen (onder deze strook) alle afbeeldingen bijna geheel zwart zijn.

0 Het levende wezen in deze tekening is een mug, om precies te zijn een malariamug (*Anopheles*). Wij kunnen dit zien aan de manier, waarop hij zijn achterpoten omhoog steekt.

Dit is de eerste vreemde coincidentie, want uit de eerste serie afbeeldingen weten wij, dat het in december was, dat het tafereeltje werd afgebeeld, en dit insect is in ons land tamelijk zeldzaam in de winter. Wij merken, dat er een snijwondje is in de vinger van het

meisje. Net in het midden van het kleine vierkant bevindt zich een klein wit puntje. Het is een korreltje zout, dat aan de hand van het meisje was blijven kleven, laten wij maar aannemen toen zij haar lunch at. Wij zouden nu juist niet verwachten, dit zoutkorreltje daar aan te treffen. Het is dan ook duidelijk, dat er een speciale reden moet zijn, waarom wij het daar plaatsen. Die reden zal later wel blijken.

1 cm in afbeelding = 1 cm in werkelijkheid Schaal: ware grootte = 1 : 1 = 1 : 10⁰

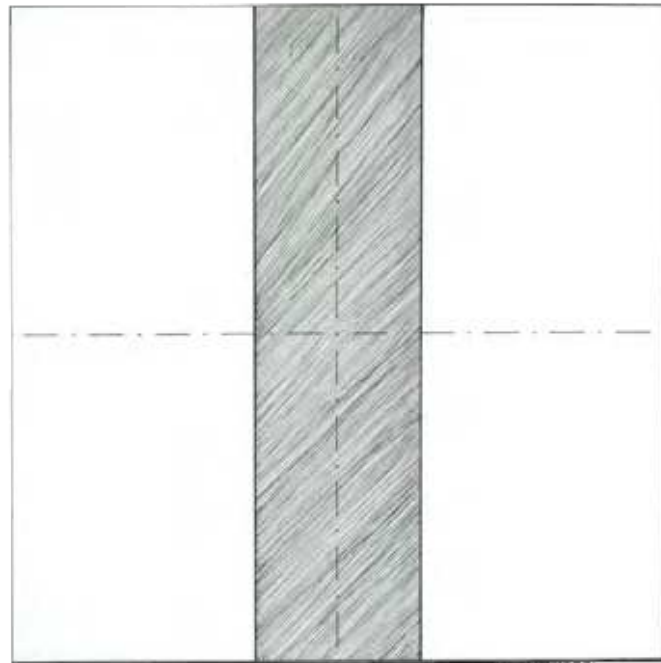

—1 Wij zijn nu neergedaald tot 5 cm boven de hand van het meisje, en met een vergrootglas kunnen wij de groeven in de huid ervan zien. Op de huid zien wij enige kleine organismen (1): het zijn watermijten en bacteriën. Zij kwamen daar waarschijnlijk terecht, toen het meisje haar hand stak in het water van een sloot daar in de buurt. In de rechterhoek onderaan, binnen de kwartcirkel, bevindt zich een bacterie, die evenwel zo klein is, dat wij hem niet kunnen zien.

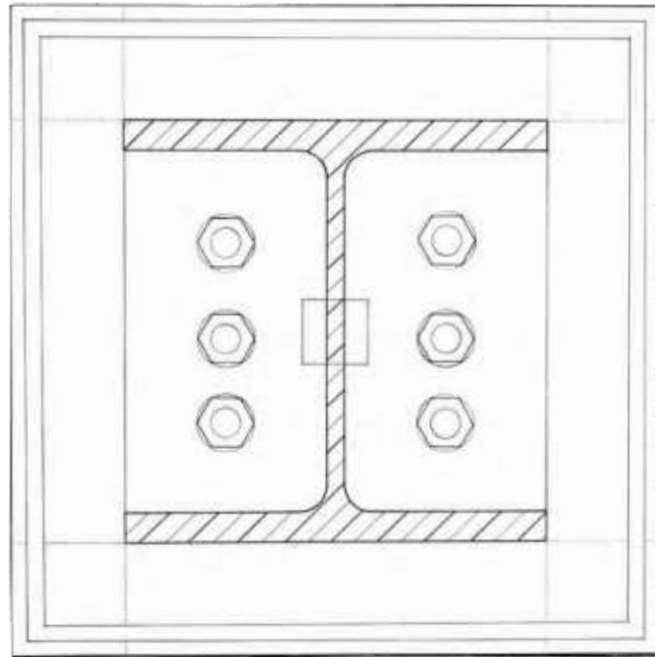
In het snijwondje zien wij een doorsnede van de opperhuid. In een werkelijk snijwondje in een vinger zouden niet alle details te onderscheiden zijn, die hier zichtbaar zijn, maar het is interessant ze hier af te beelden. De malariamug is duidelijk te zien: zijn grote samengestelde ogen (2), voelhorens (3) en kaken (4); ook zijn steeksnuif (5), waarmee hij het kind bijt. Wij zien de buigzame schede (6) die kromgebogen is tegen de huid.

1 cm in afbeelding = 0,1 cm = 10⁻¹ cm = 1 mm Schaal = 10 : 1 (10-maal vergroot)

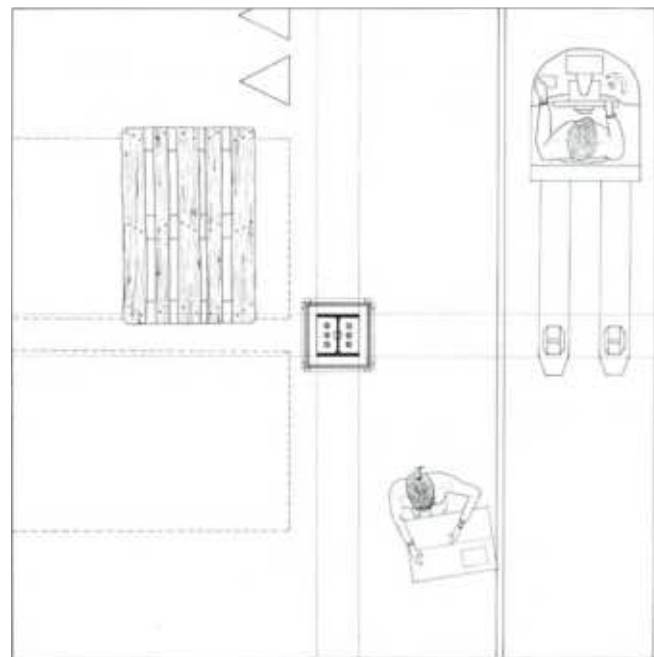
10^{-1}
SCHAAL 10:1

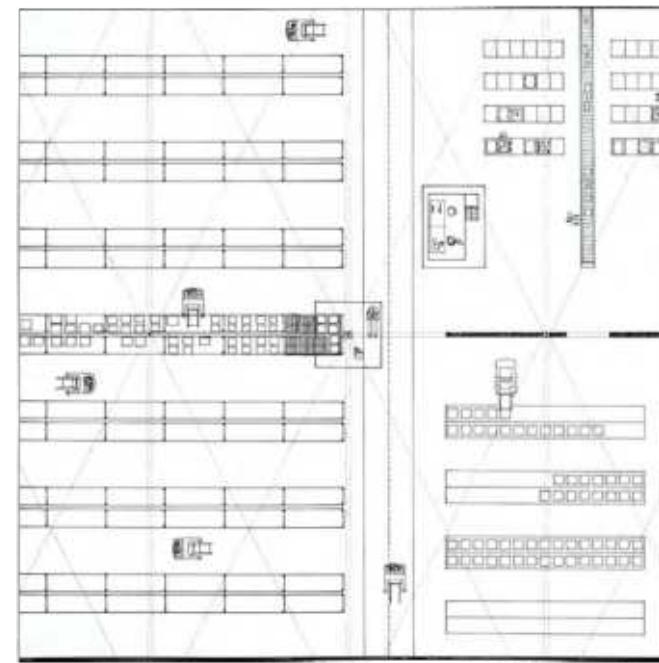
10^0
SCHAAL 1:1

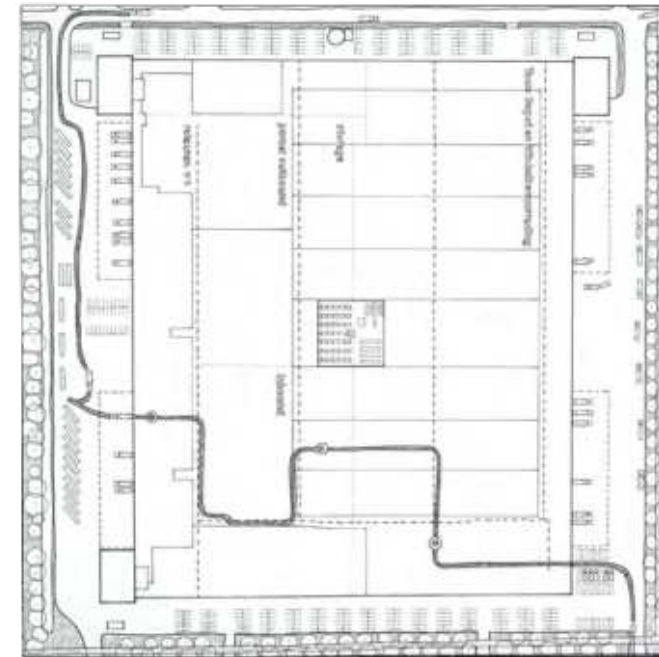
10^1
SCHAAL 1:10

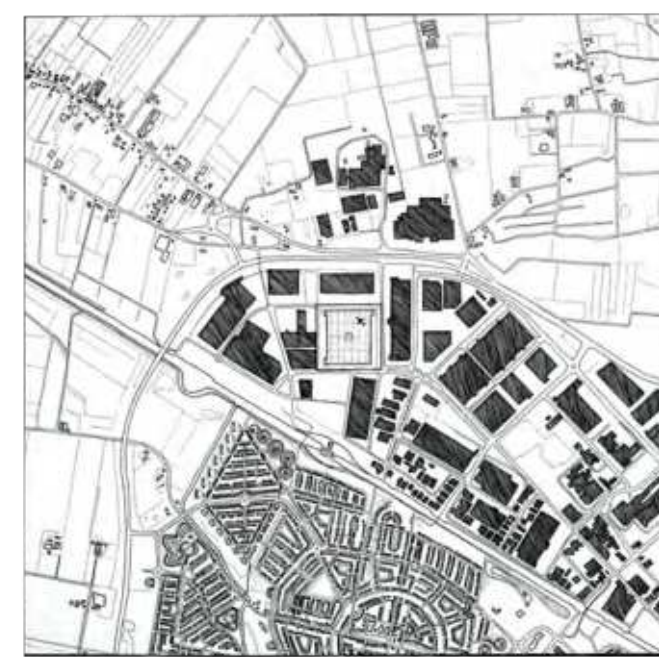
10^2
SCHAAL 1:100

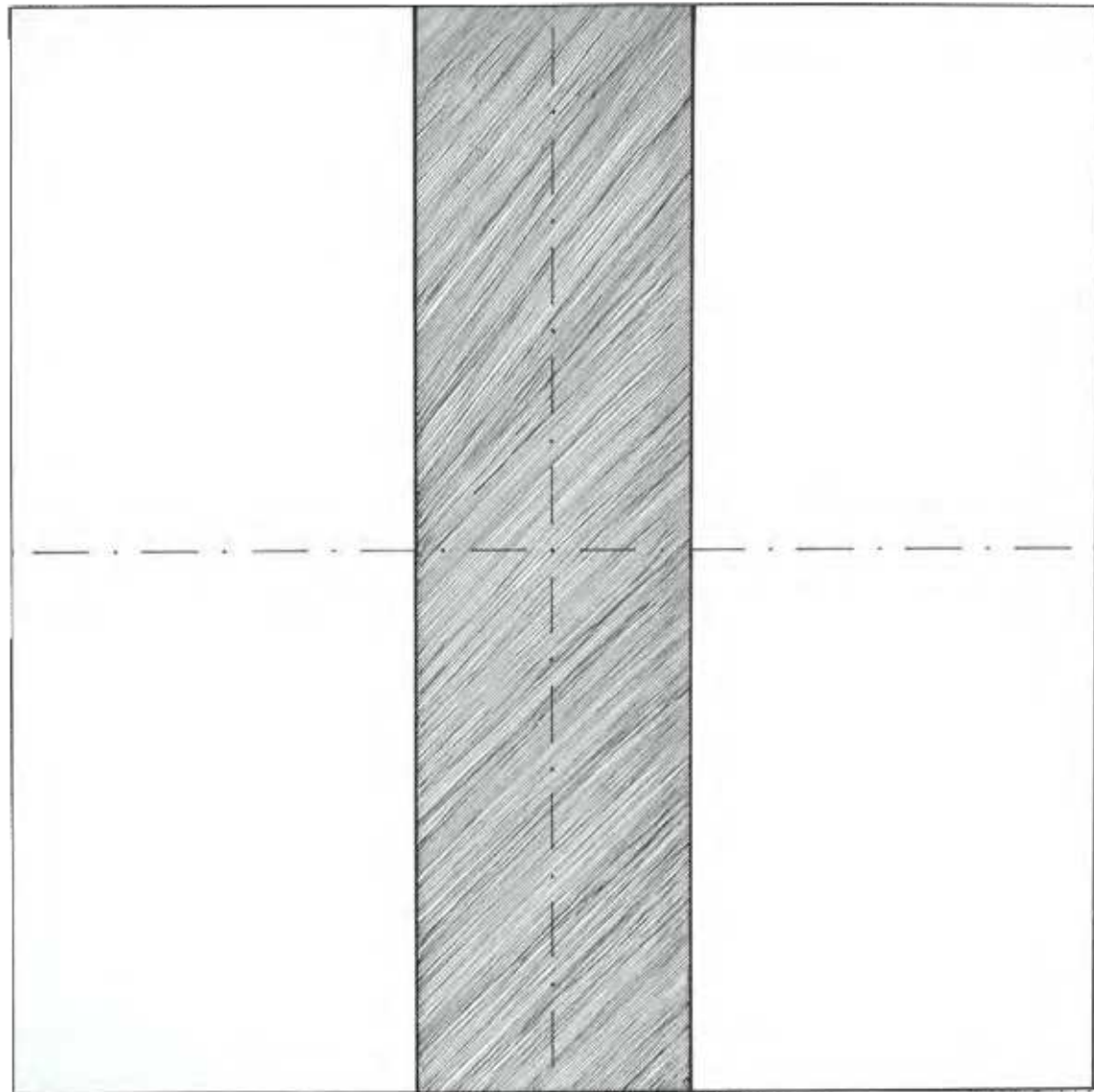
10^3
SCHAAL 1:1.000

10^4
SCHAAL 1:10.000

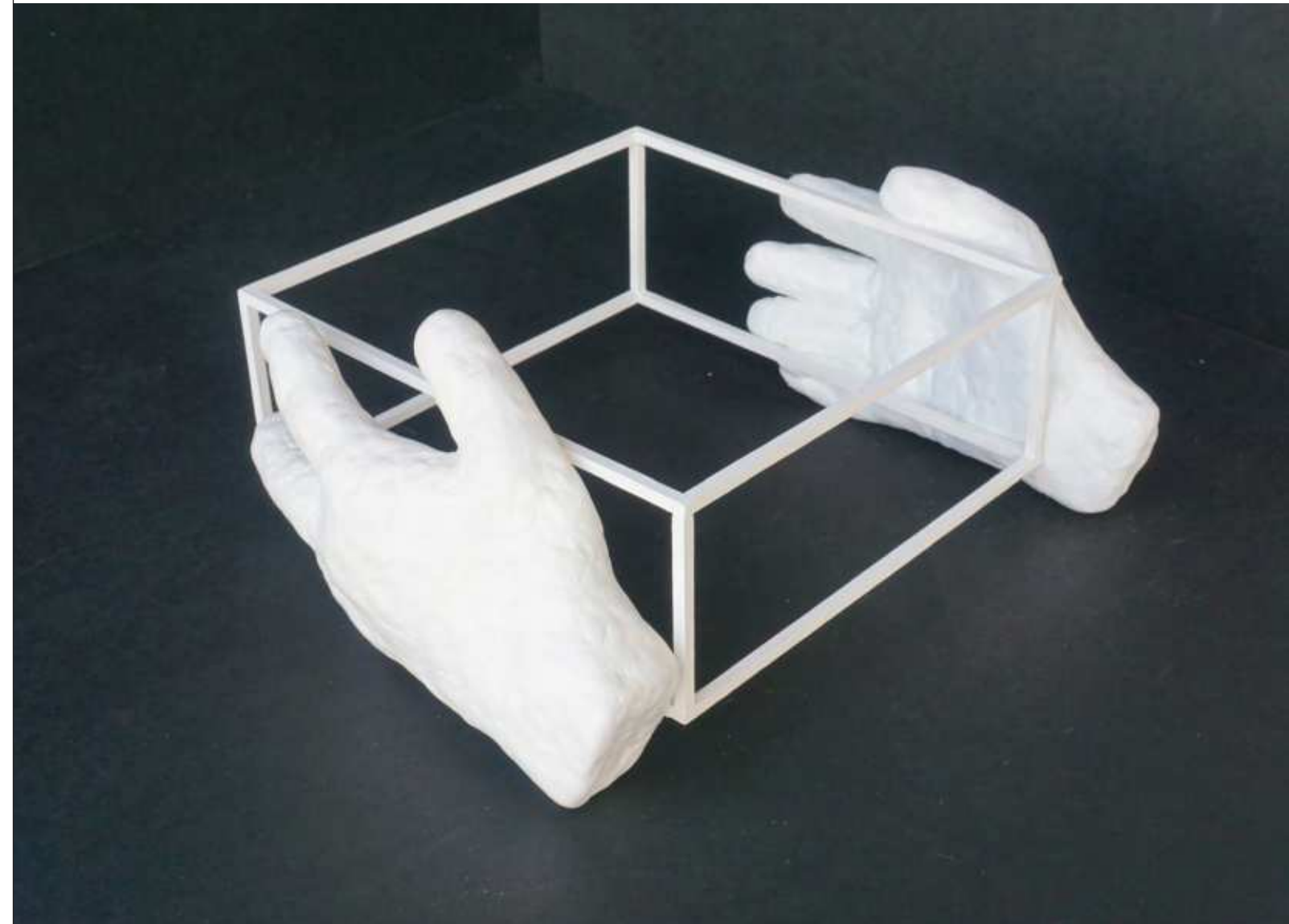
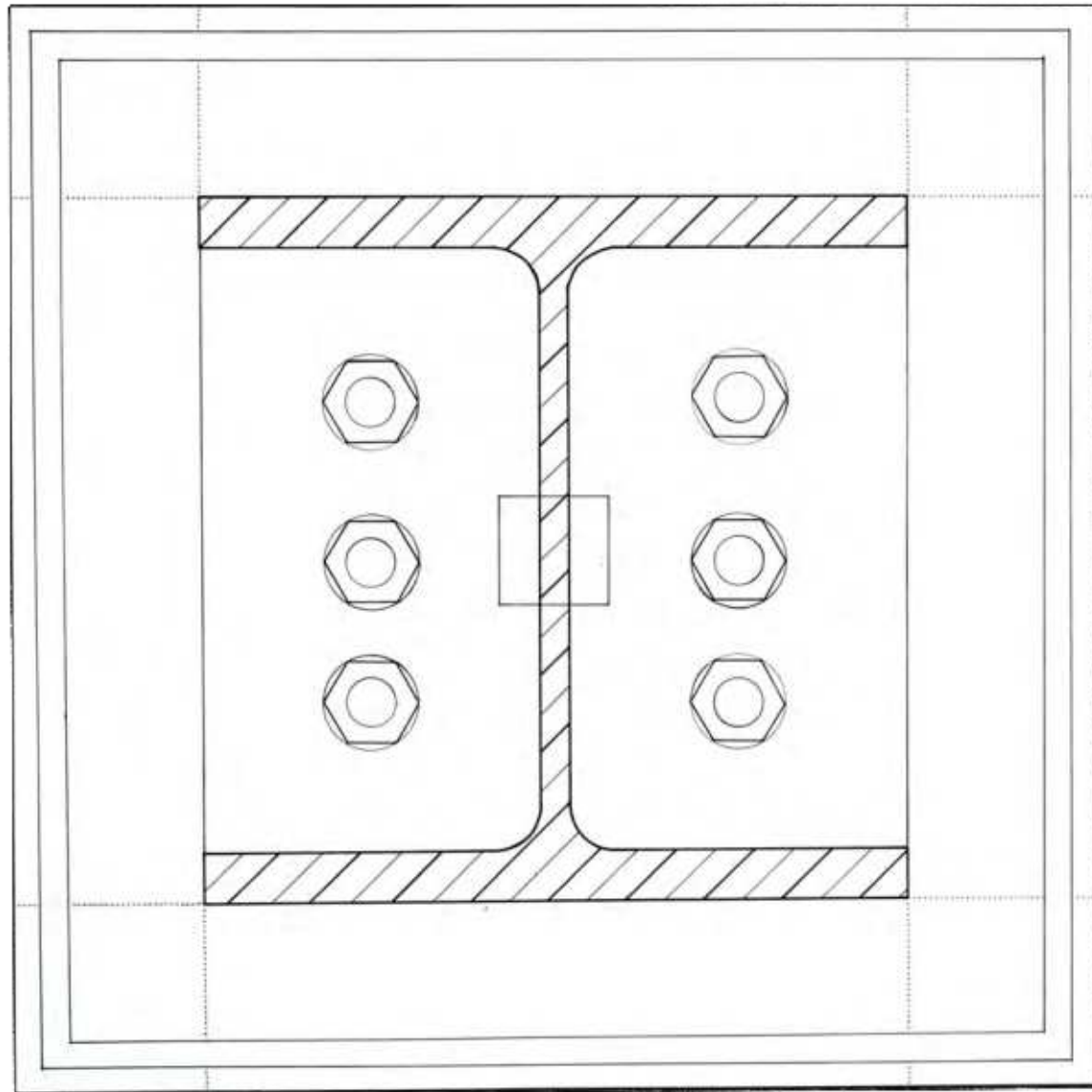

$10^{-1} = \text{SCHAAL } 10:1$

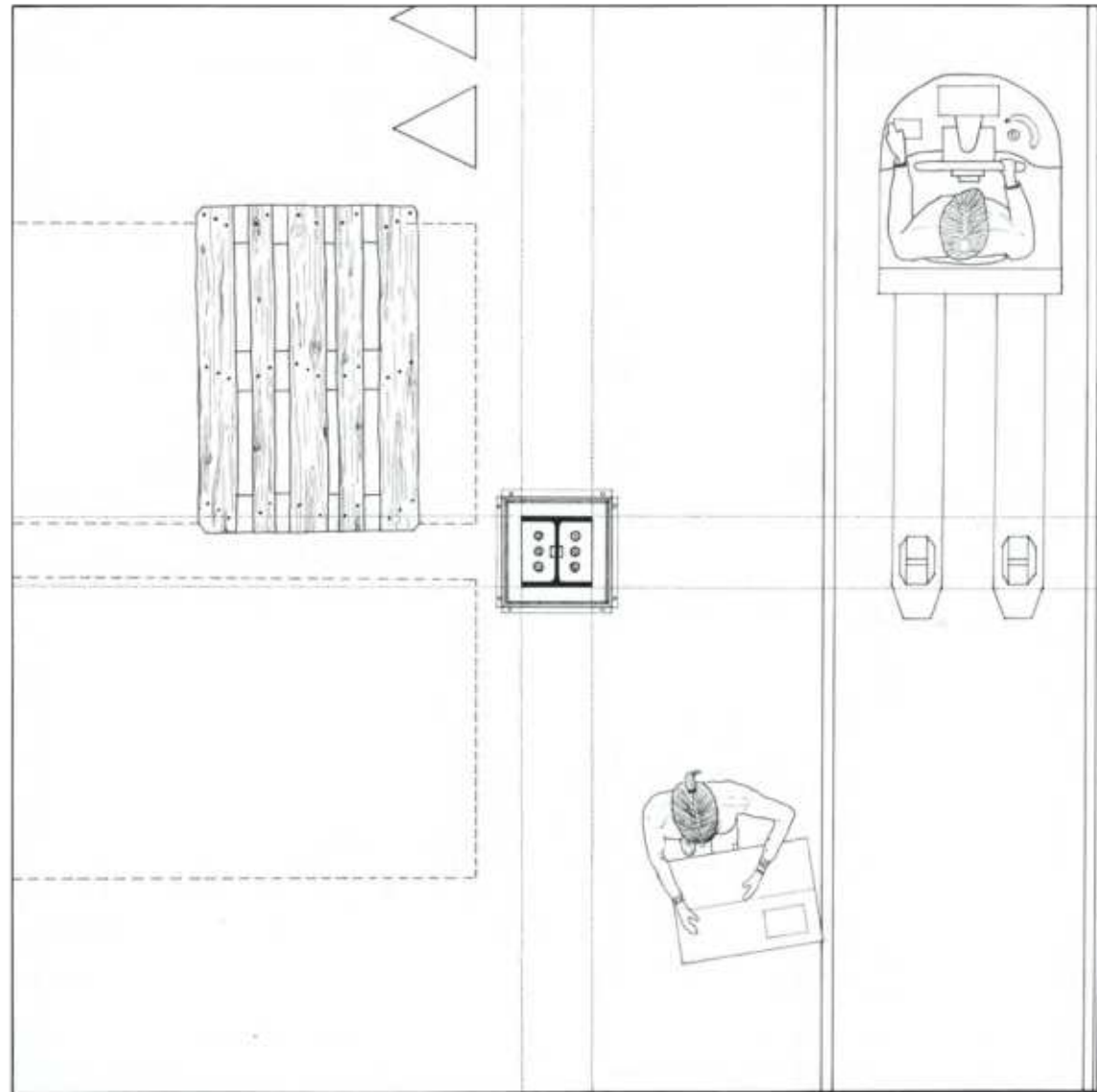

Links: tekening van het lijf van een stalen kolom, het hart van het distributiecentrum.
Rechts: maquette van een bout en moer die de kolom op zijn plaats houdt.

$10^0 = \text{SCHAAL } 1:1$

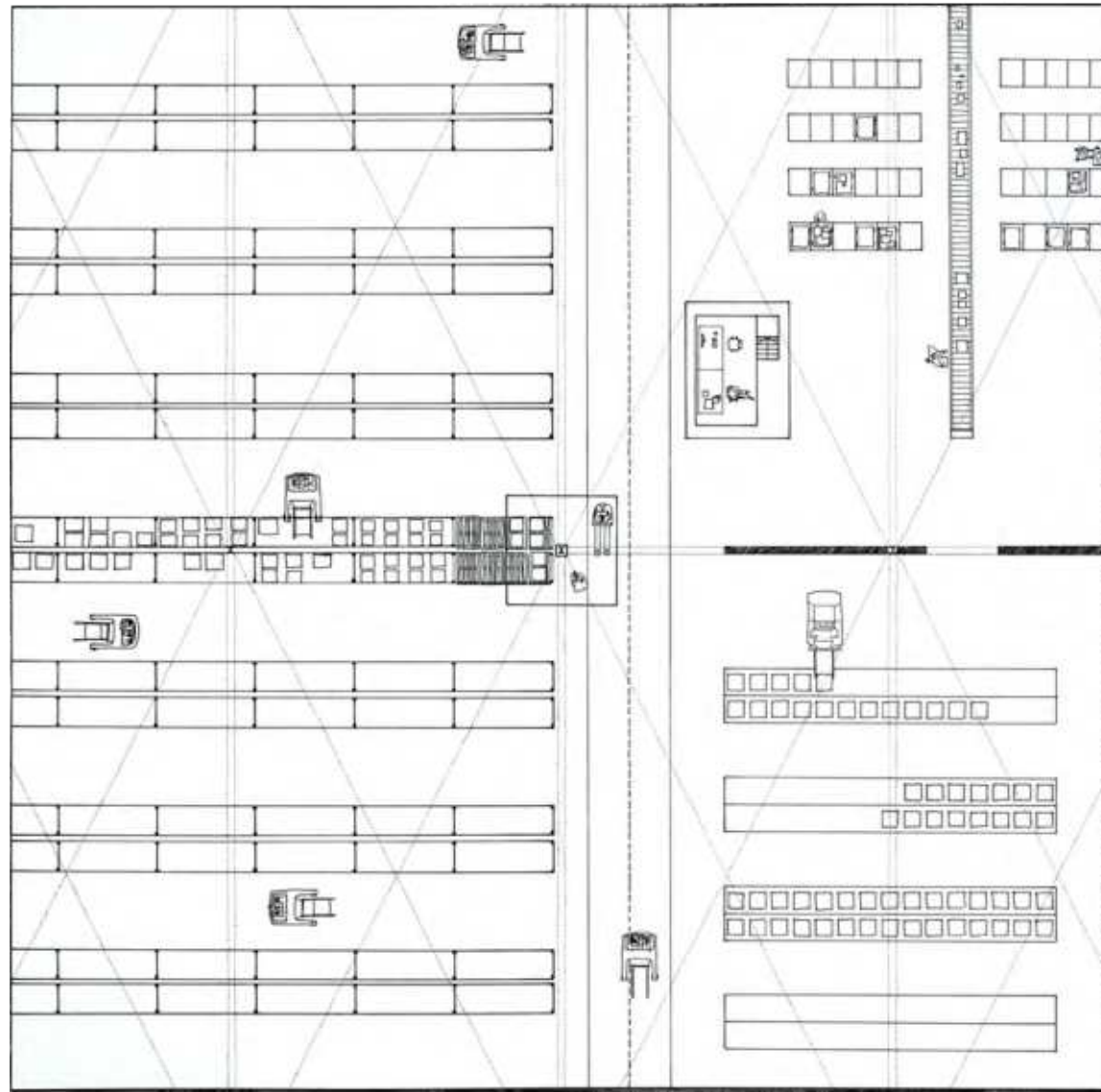

Links: tekening van een stalen kolom, profiel HEB 280, met voetplaat en hoekbeschermer.
Rechts: maquette een pakket met handen, gelijk in verhouding tot de kolom.

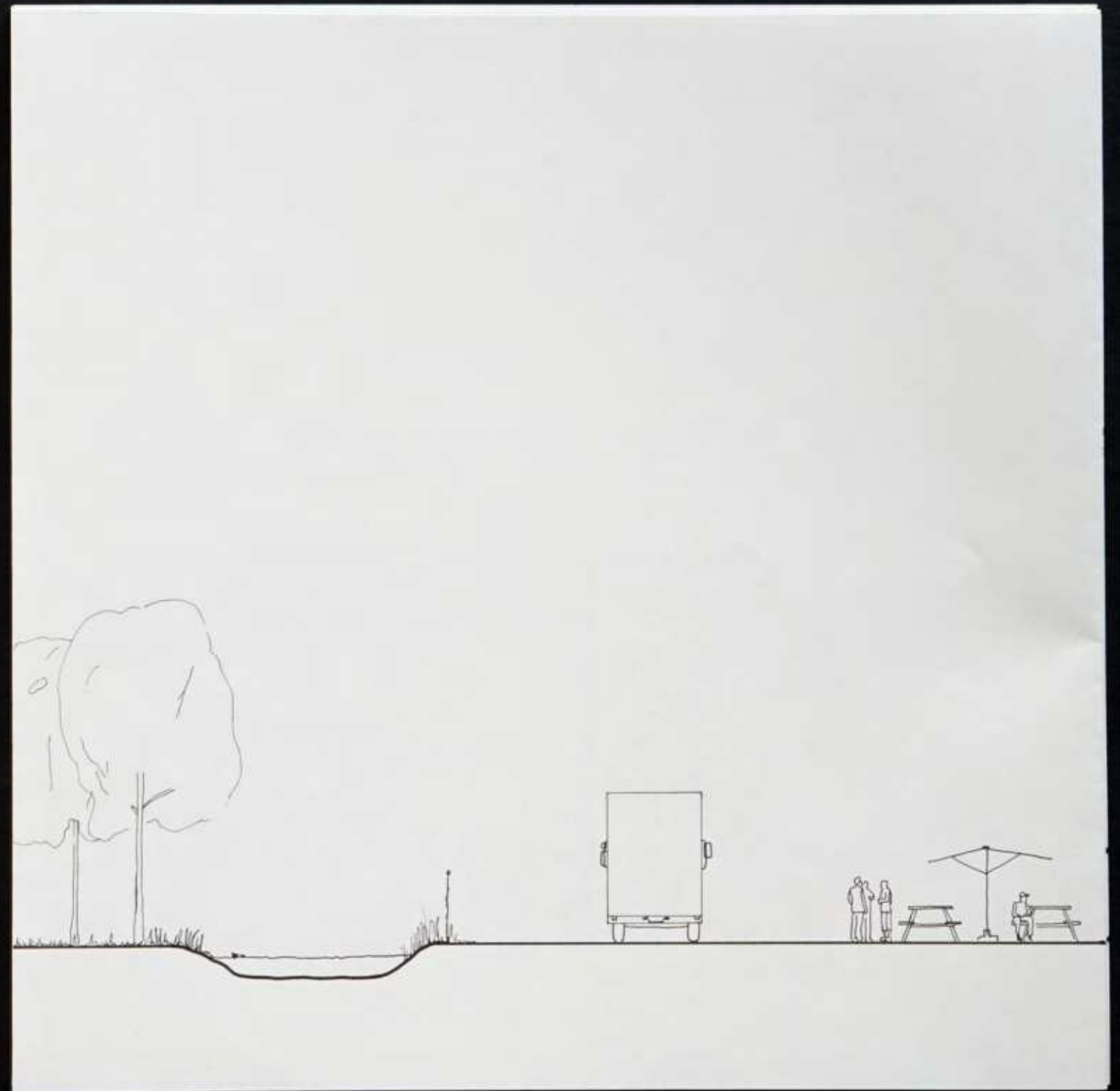

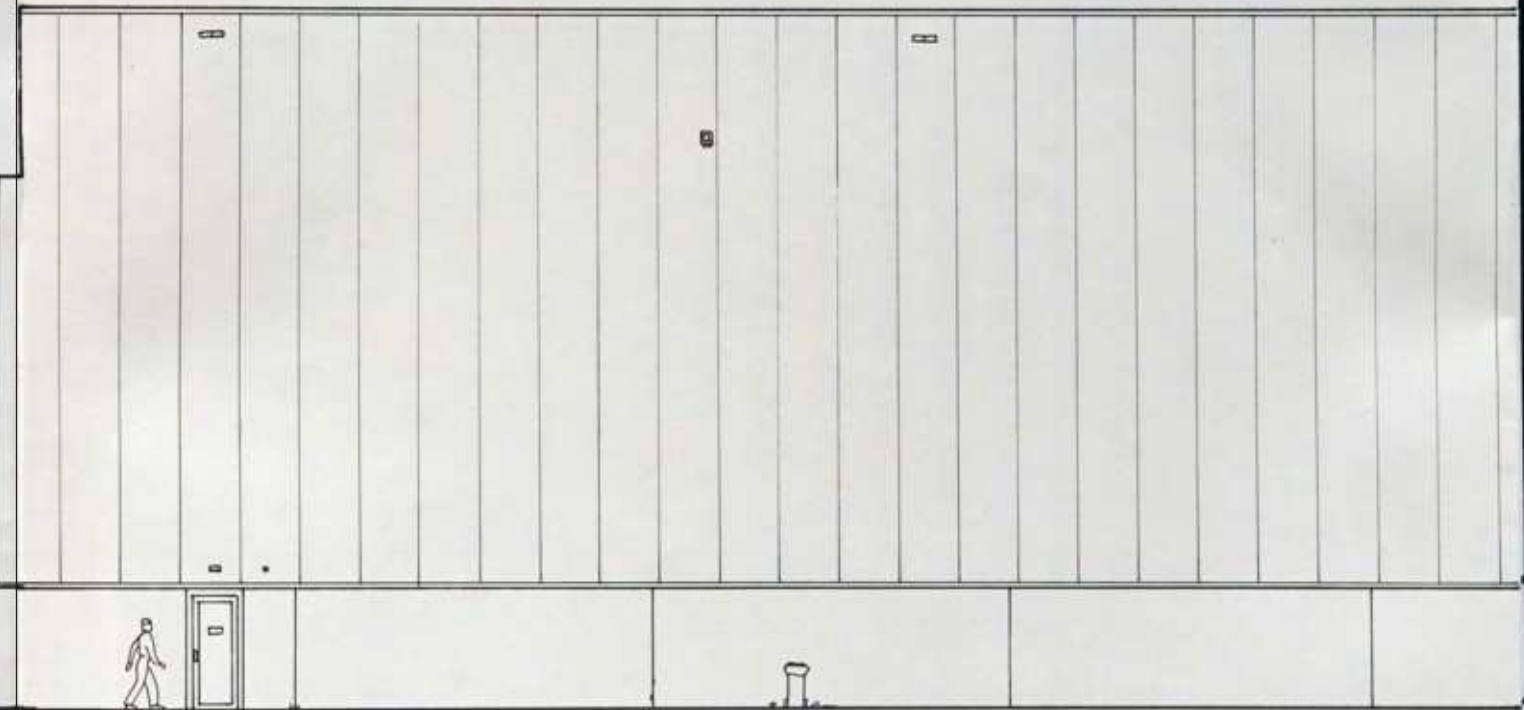
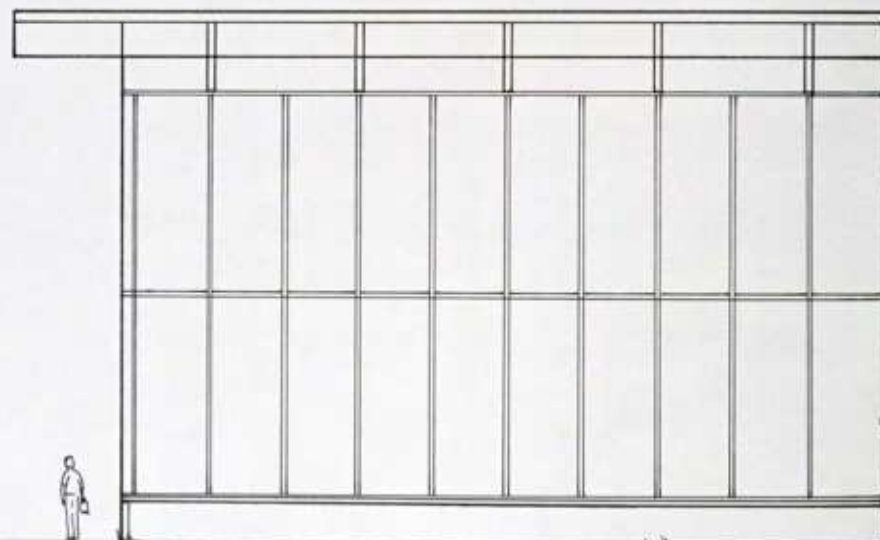
Links: tekening van de kolom met zone voor opslag, een pallet, en twee medewerkers.
Rechts: maquette van een stellingkast, h = 1000 mm.

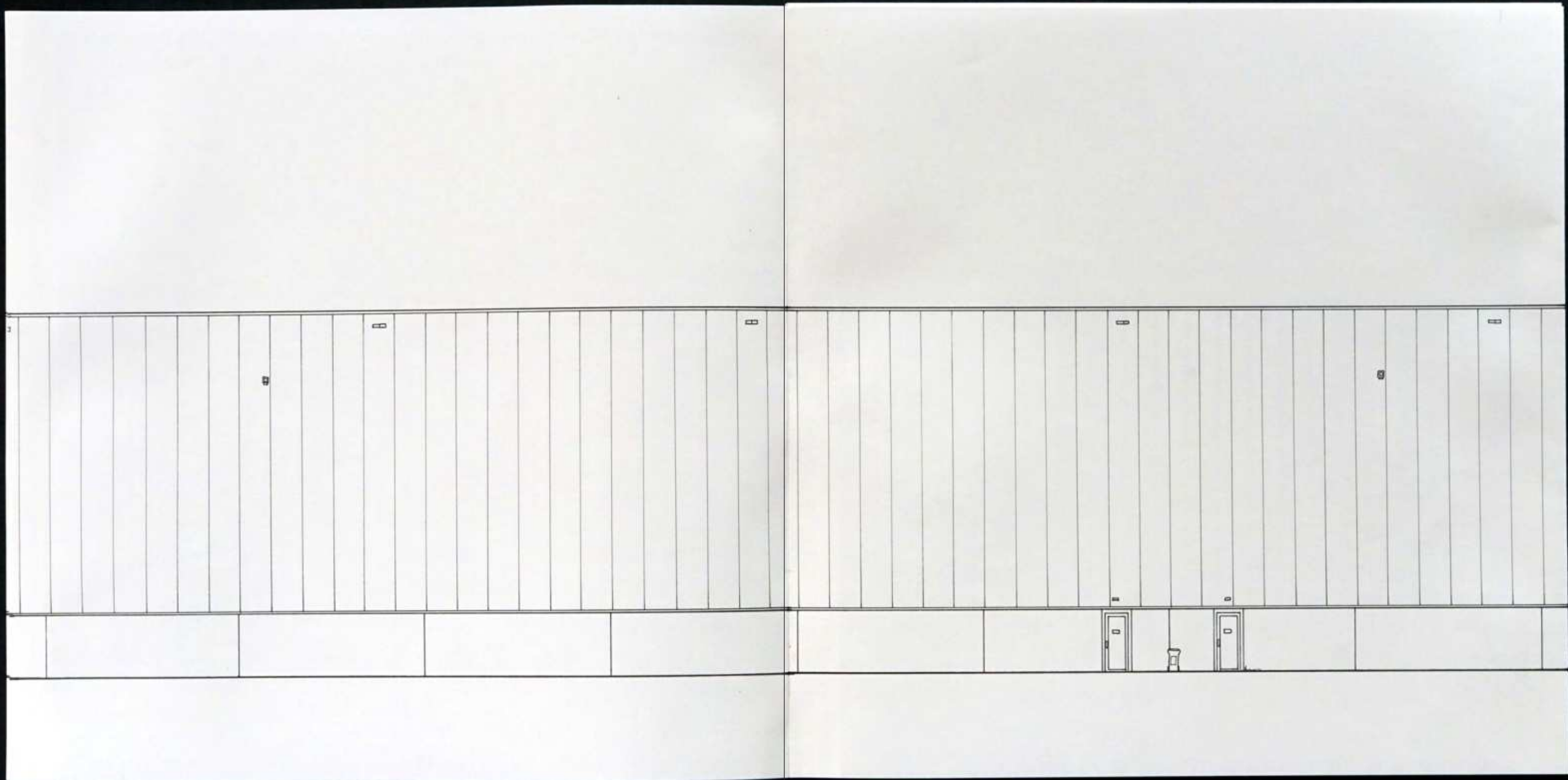

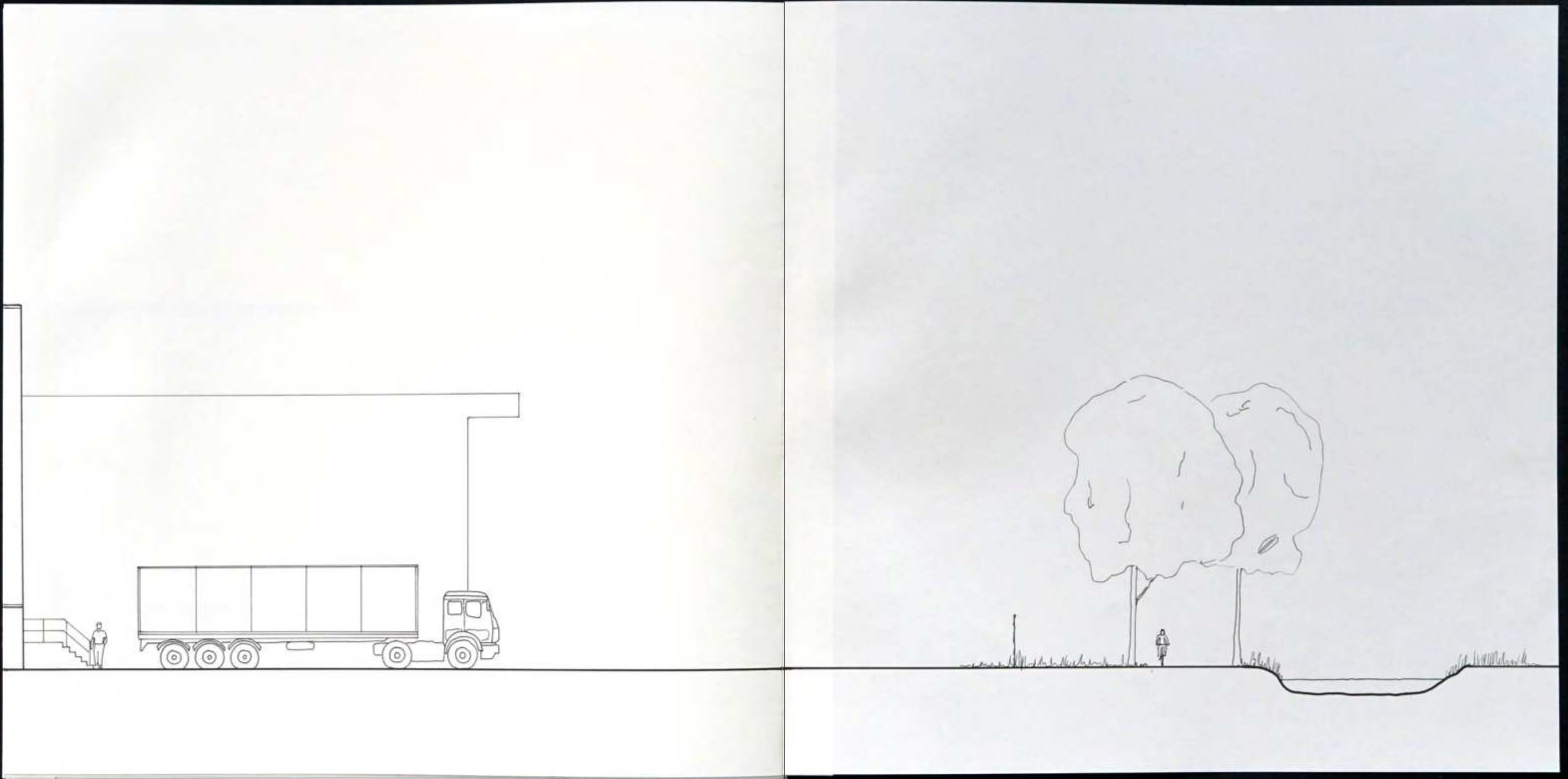

Links: tekening van een deel van het interieur met stellingkasten, een lopende band en tijdelijke opslag.
Rechts: maquette van een hoekgebouw.

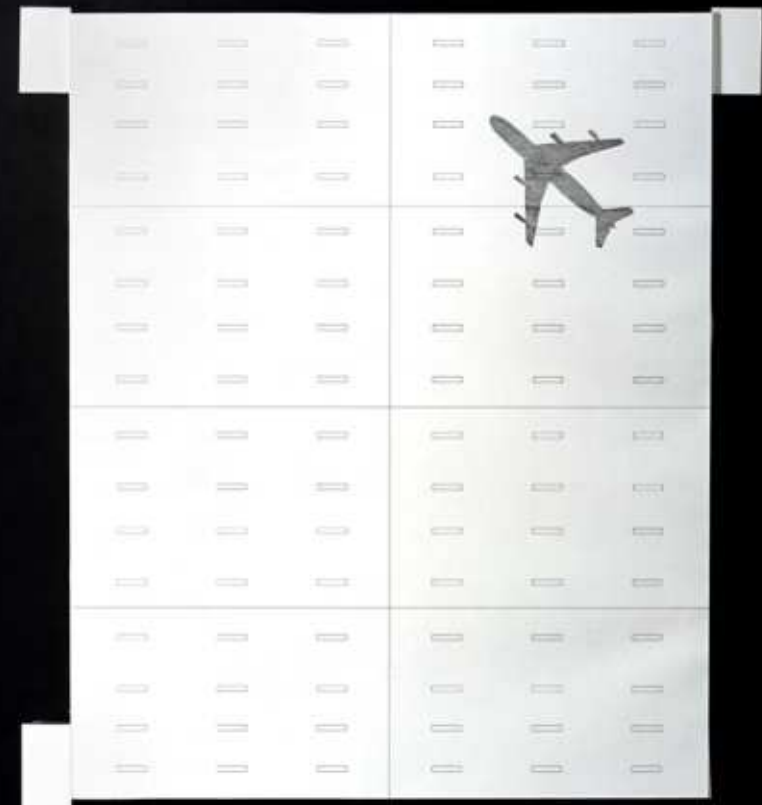
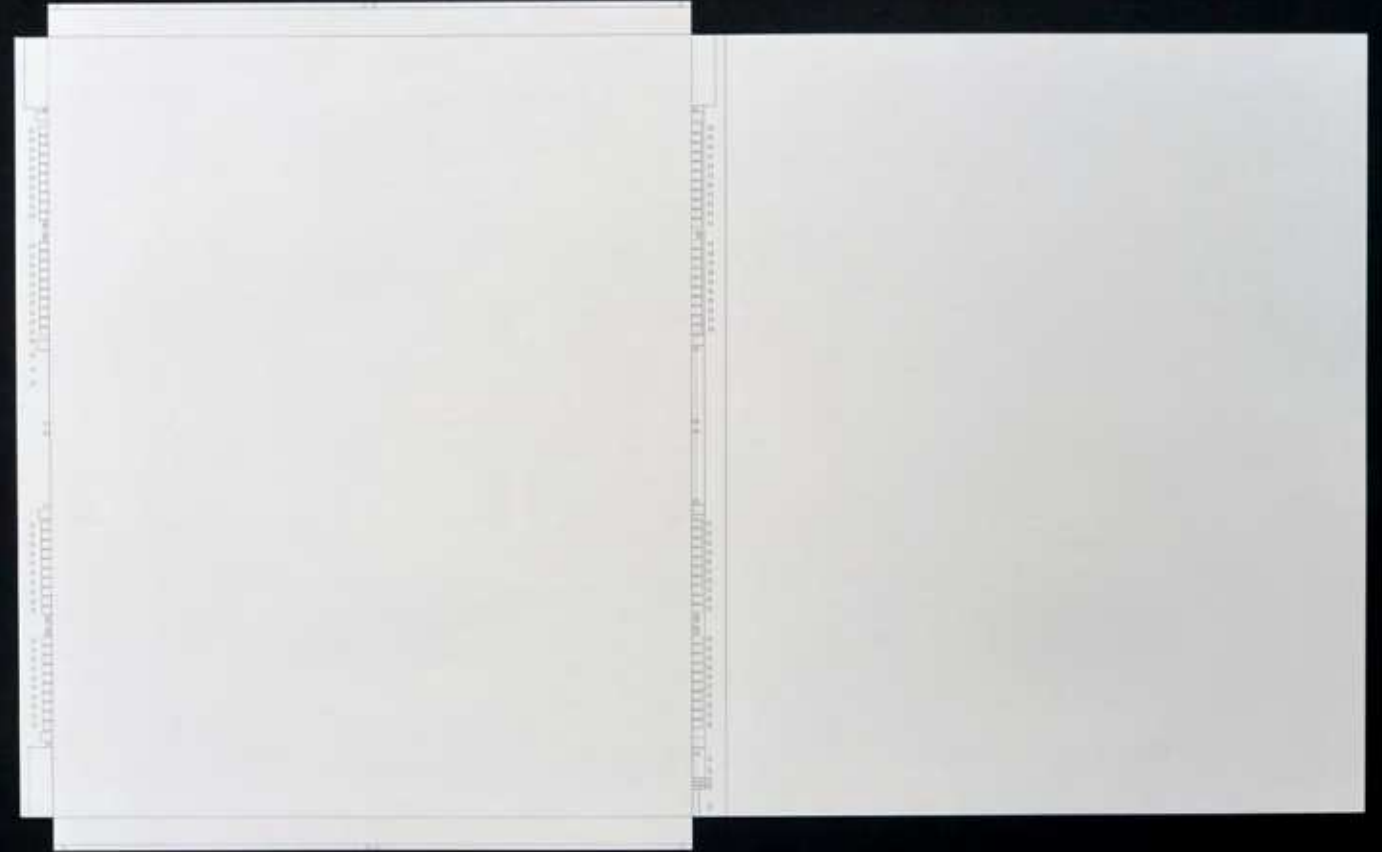
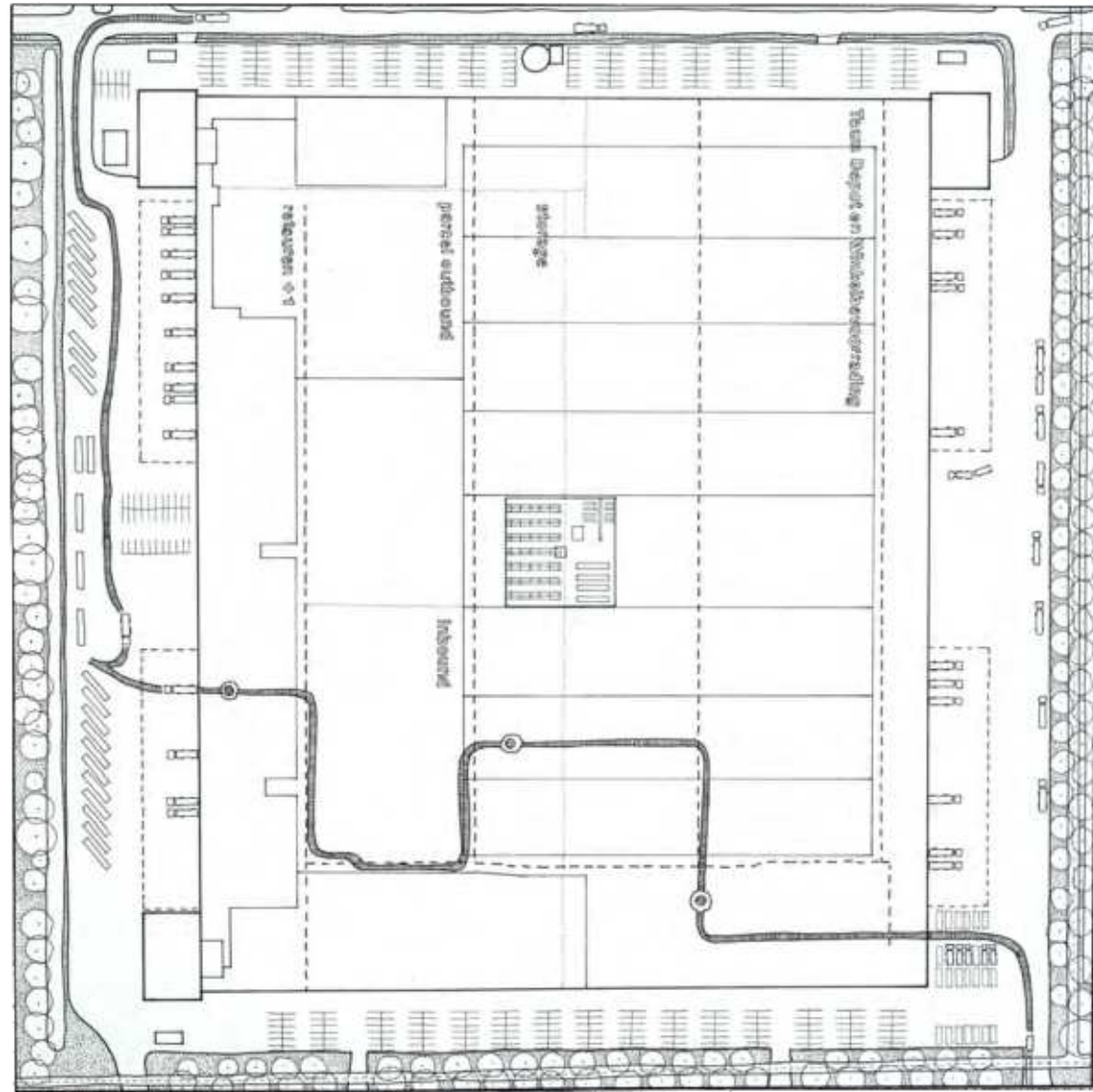

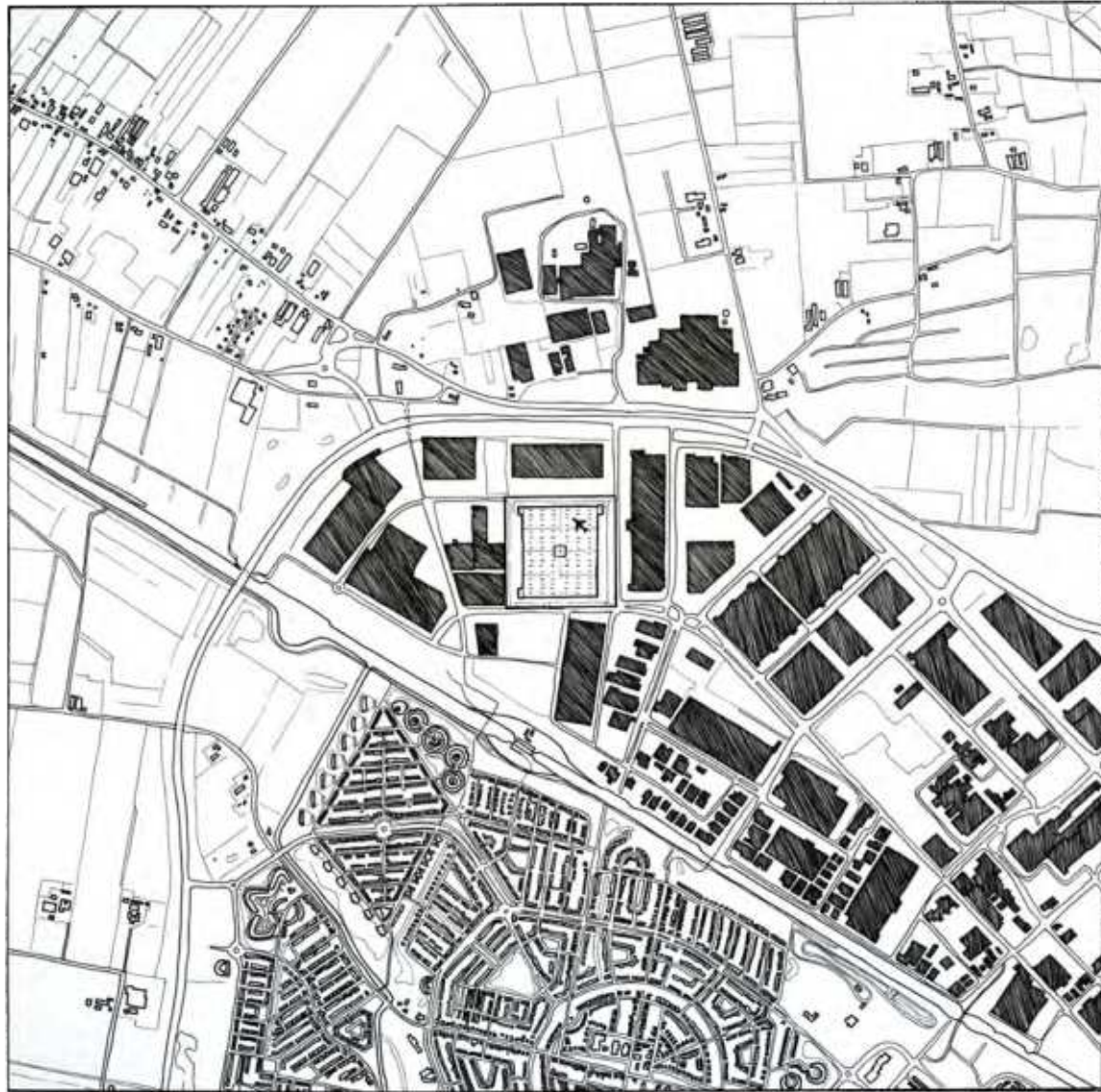

$10^3 = \text{SCHAAL } 1:1.000$

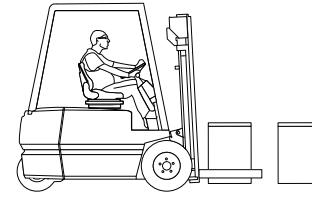
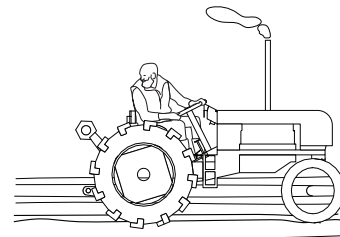
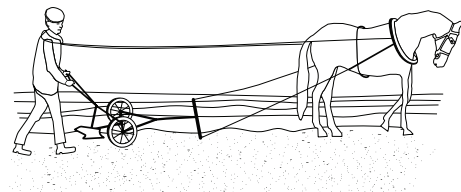
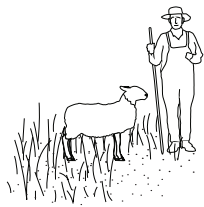
Links: tekening van het gehele gebouw met een deel van de omgeving.
Rechts: maquettes van het gebouw, als uitslag en als opgevouwen "doos".

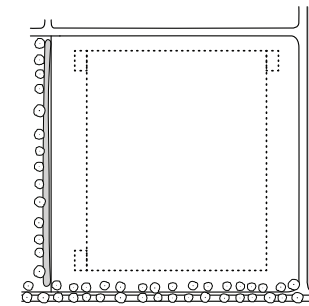
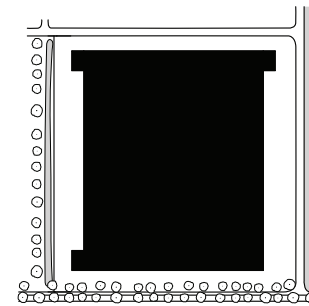
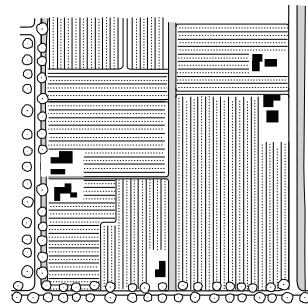
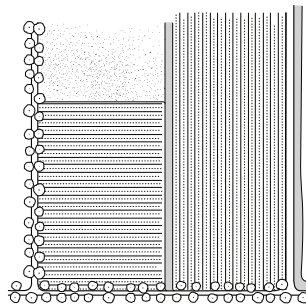
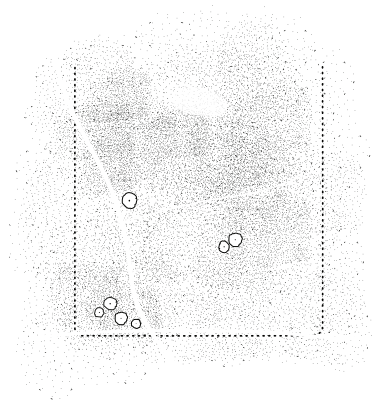
Links: tekening van een deel van de directe omgeving.
Rechts: maquette met tijdslagen van de omgeving.

?

HEIDE

ONTGINNING

LANDBOUWGROND

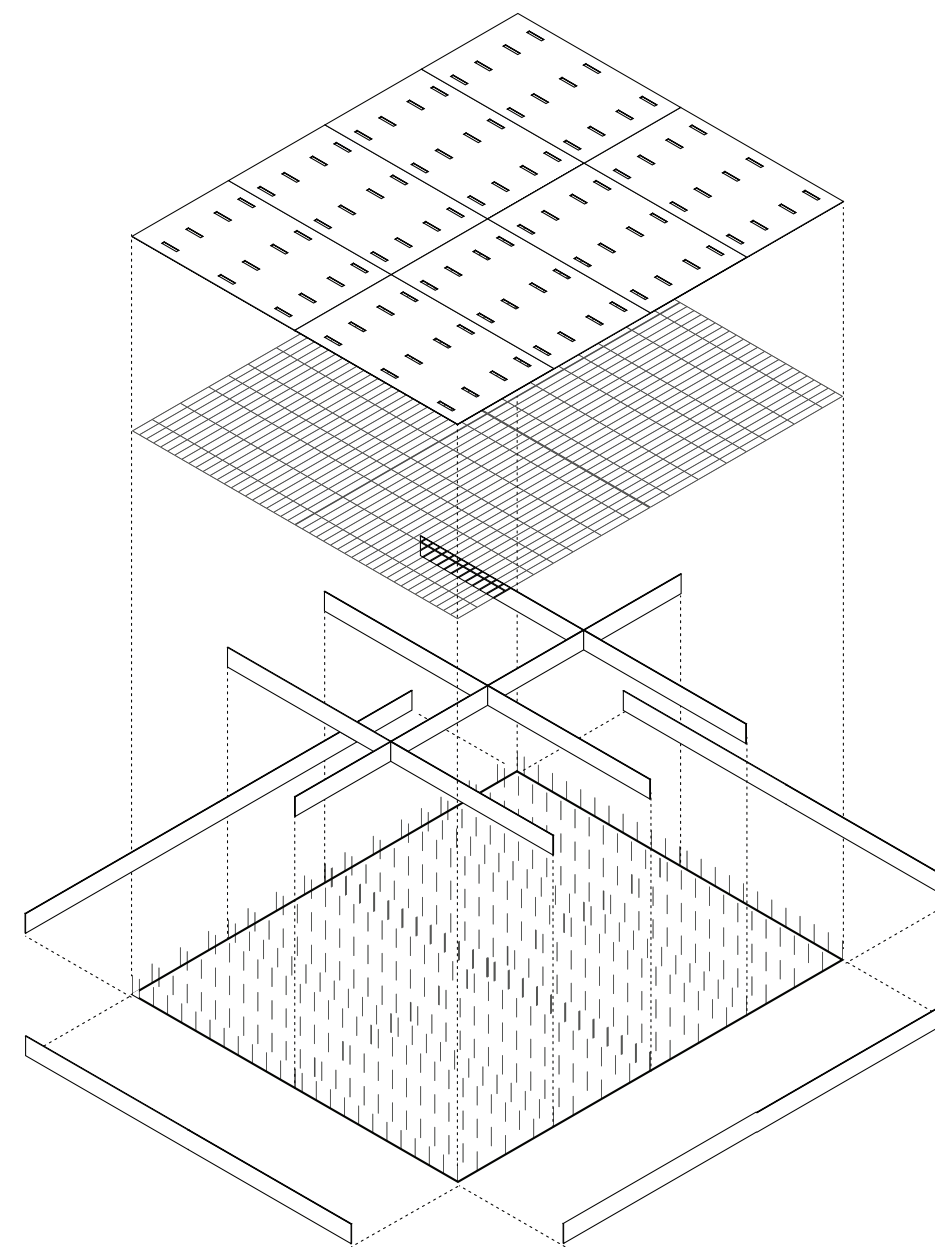
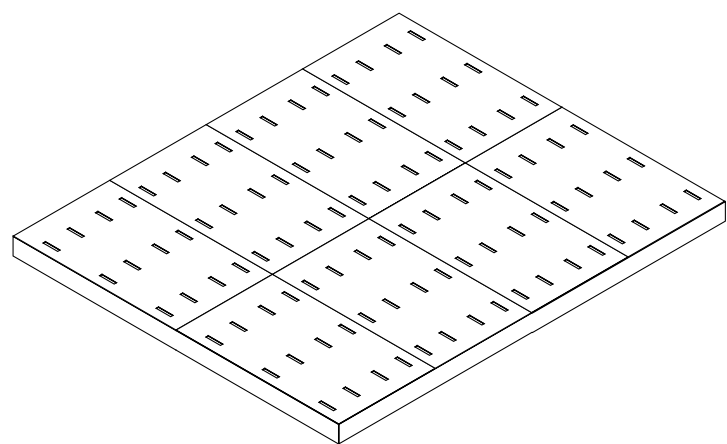
LOGISTIEK

?

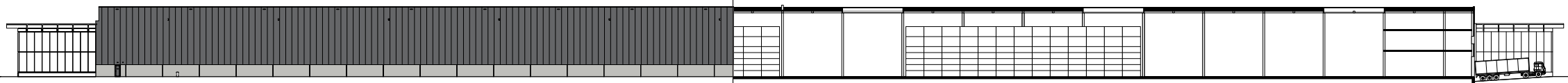
Het menselijk handelen op de specifieke locatie: een verloop van niemandsland tot een volledig bebouwd oppervlakte.

Wat zou een volgende bestemming kunnen zijn?

4 *TRANSFORMATIE*

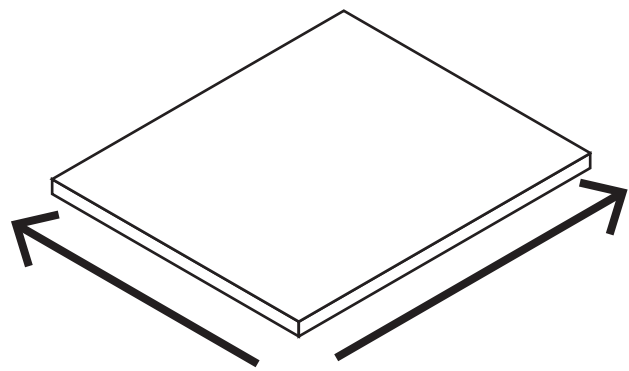

Het uitpakken van de doos.

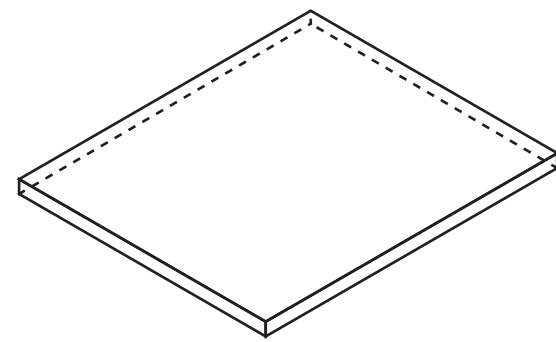

De geveltekening laat de doos lezen als gesloten massa...

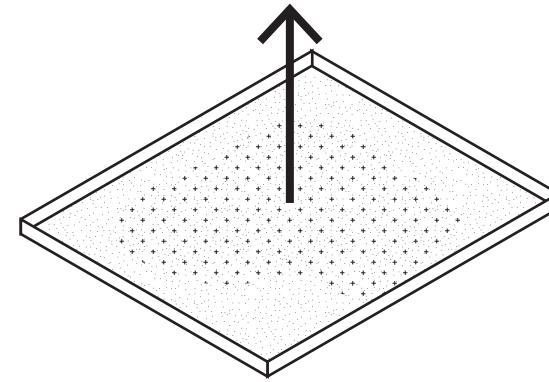
de doorsnede toont de doos als schil rondom een open ruimte.

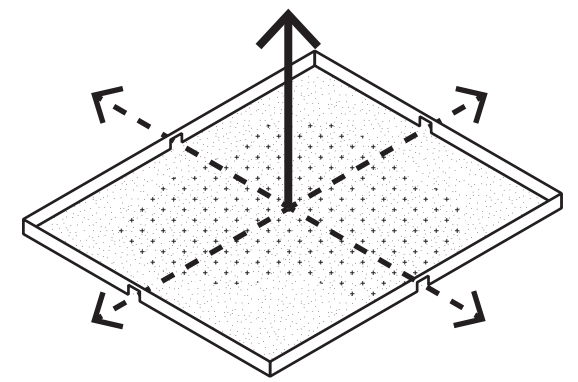
De doos als massa: gesloten

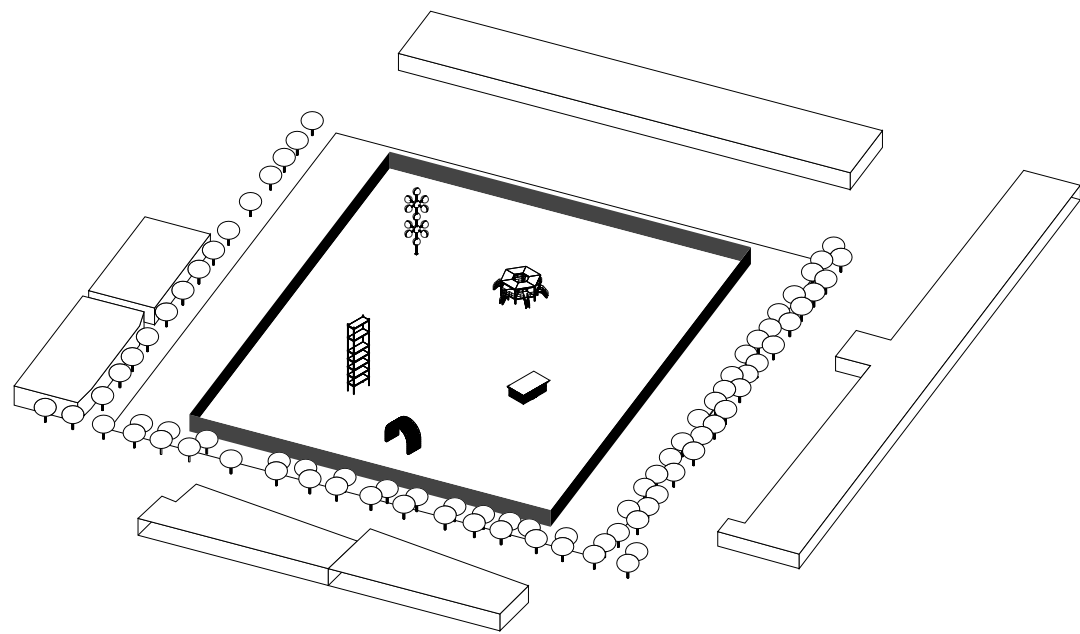
De doos als schil: open

Verticale relatie met de buitenwereld
Het dak wordt weggehaald

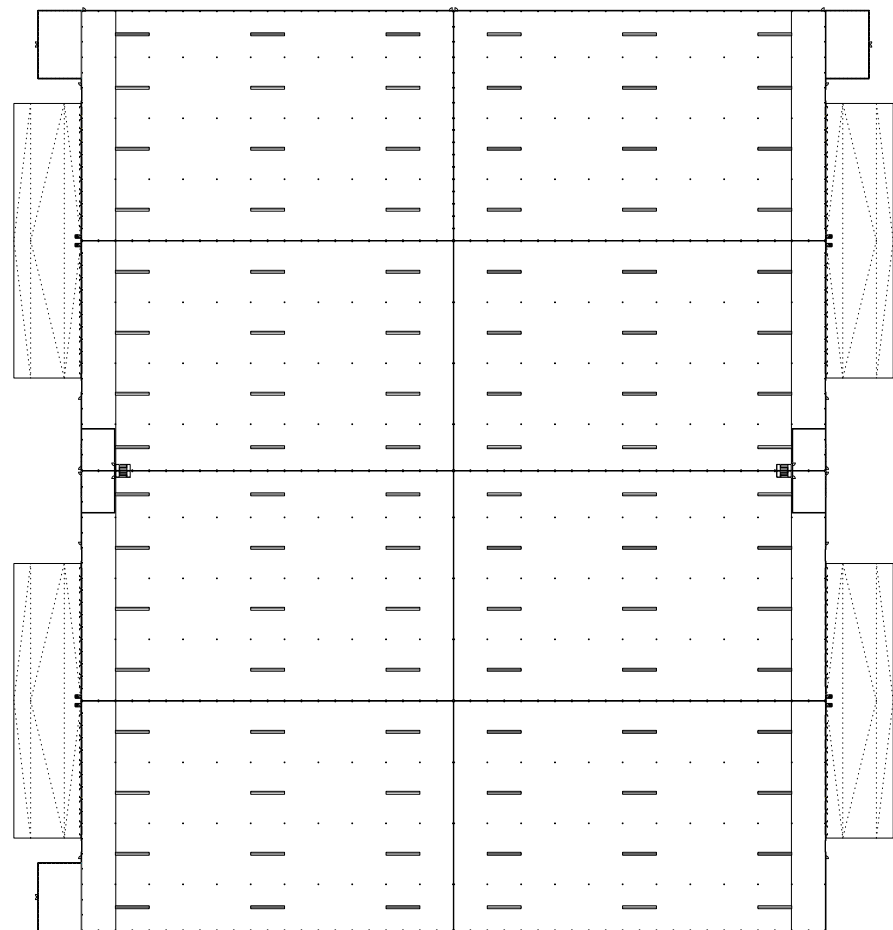
Horizontale relatie met de buitenwereld
Openingen in de facade

De buitenmuren zijn een omkadering in het landschap: een ommuurde tuin.

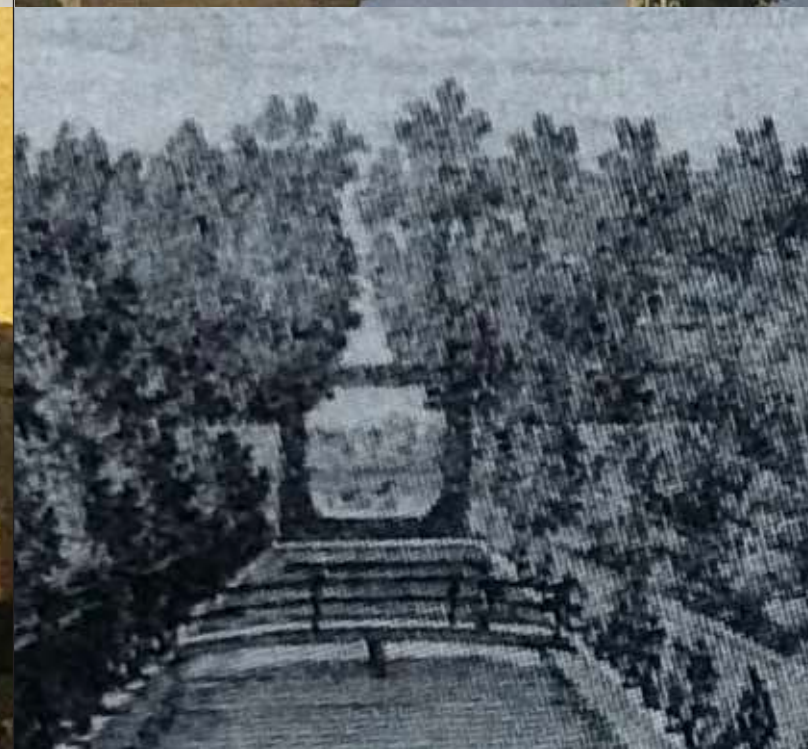
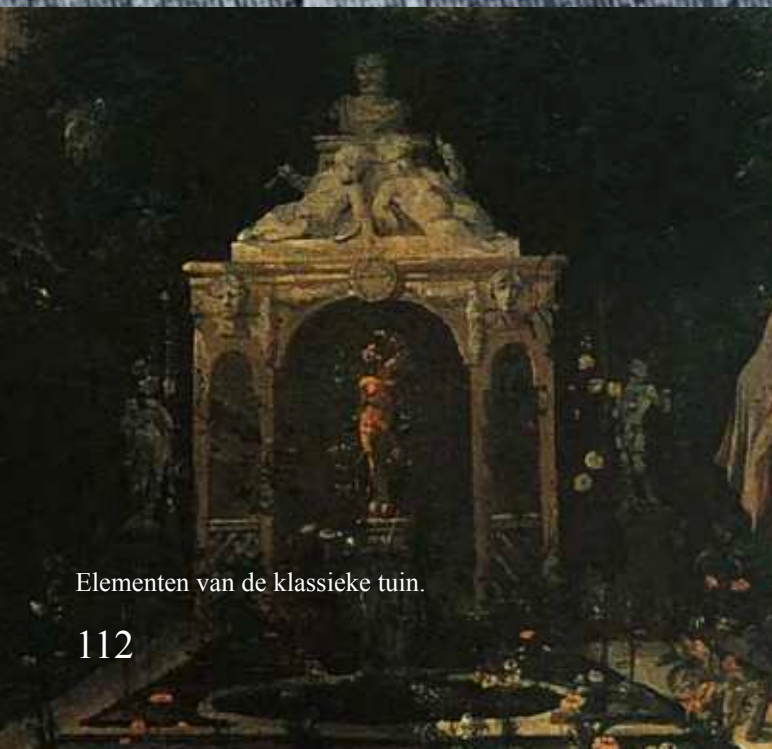
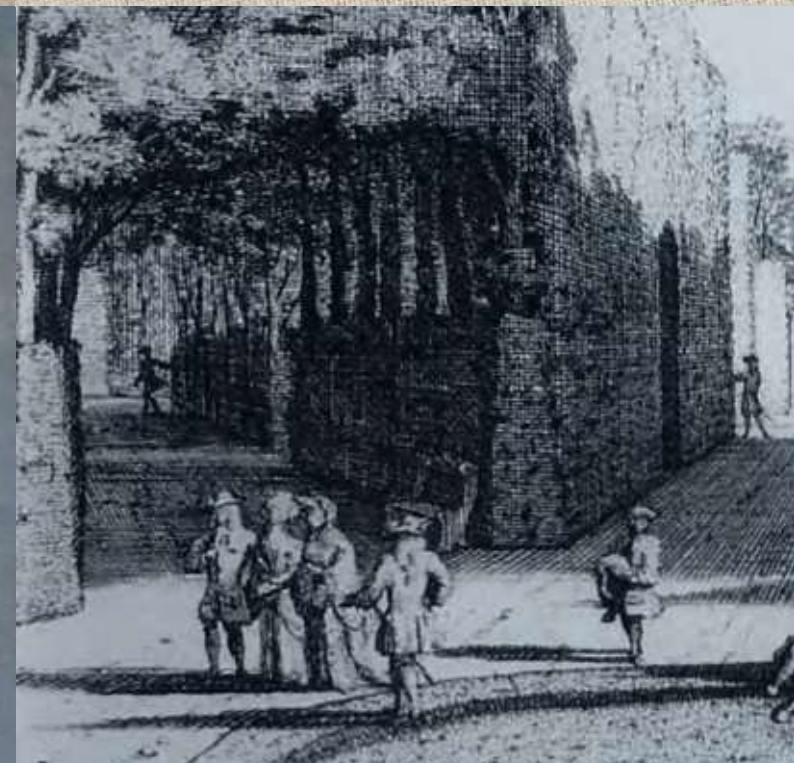
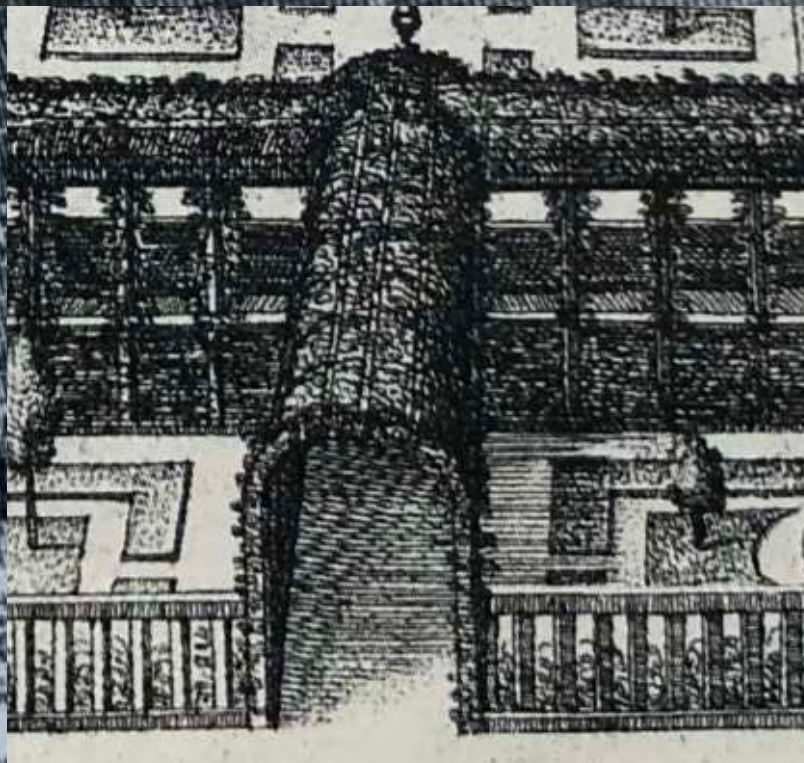
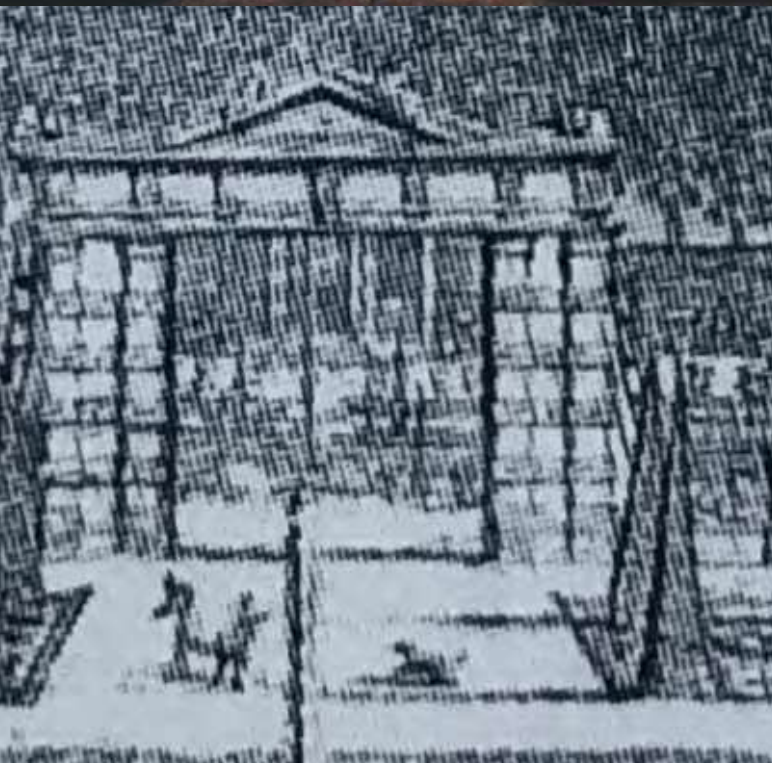
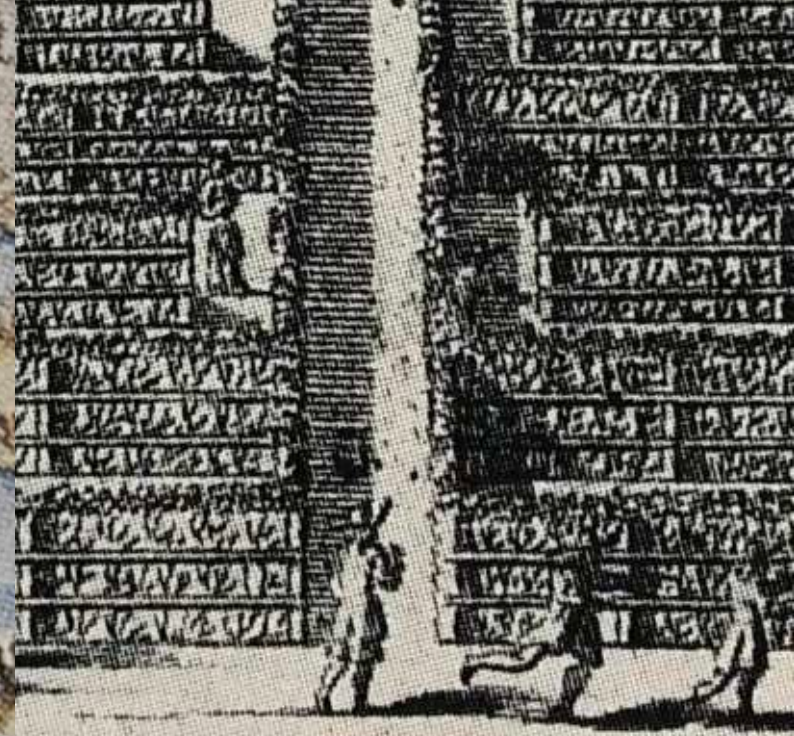
Hortus conclusus
Oberrheinischer meister 1410-1420

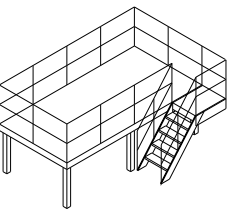
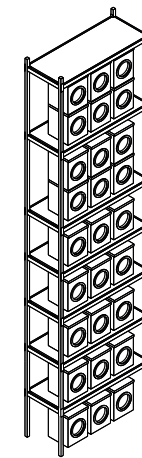
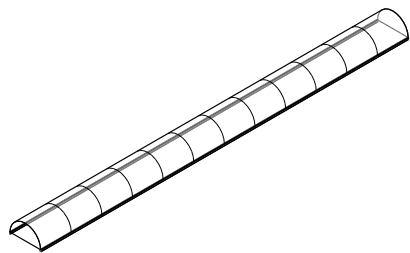
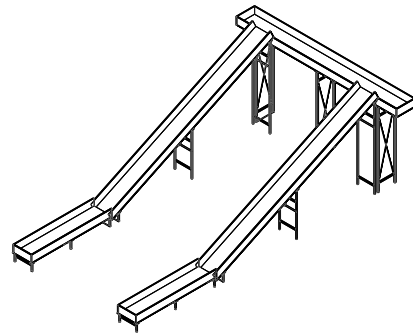
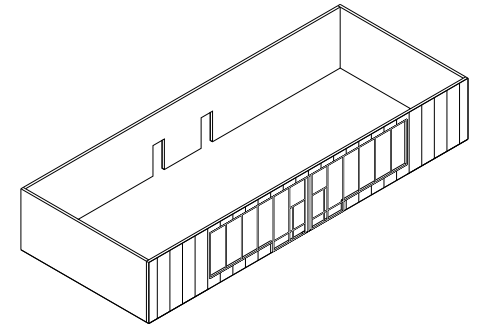
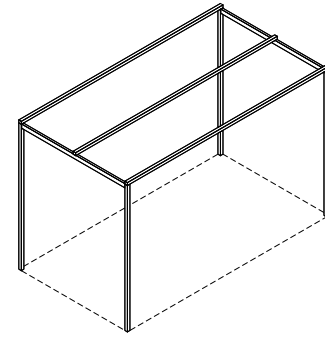
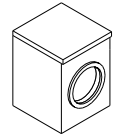
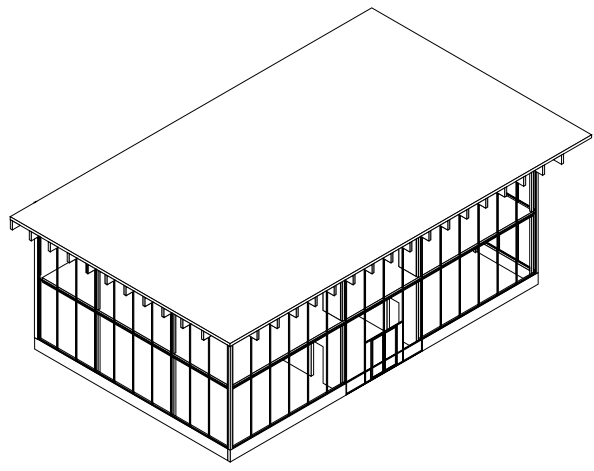
Het bestaande gebouw komt voort uit industriële principes, het kent een rigide symmetrie.

De klassieke tuin heeft als kenmerken harmonie, symmetrie en een axiaal stelsel.
Vogelvlucht van de Heemstede, Daniël van Stoopendaal 1672-1726

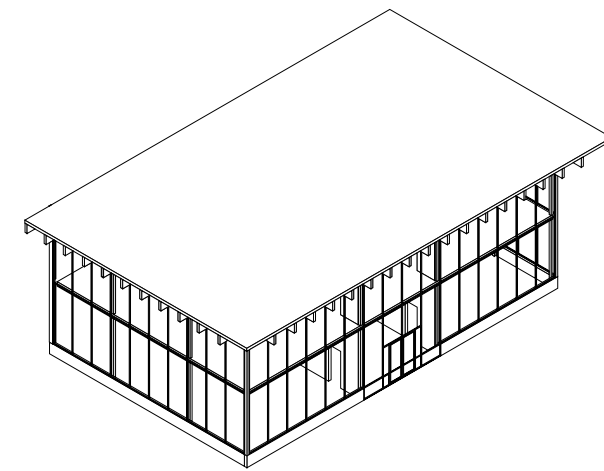
Elementen van de klassieke tuin.

Elementen van het distributiecentrum.

Het landhuis in de klassieke tuin.

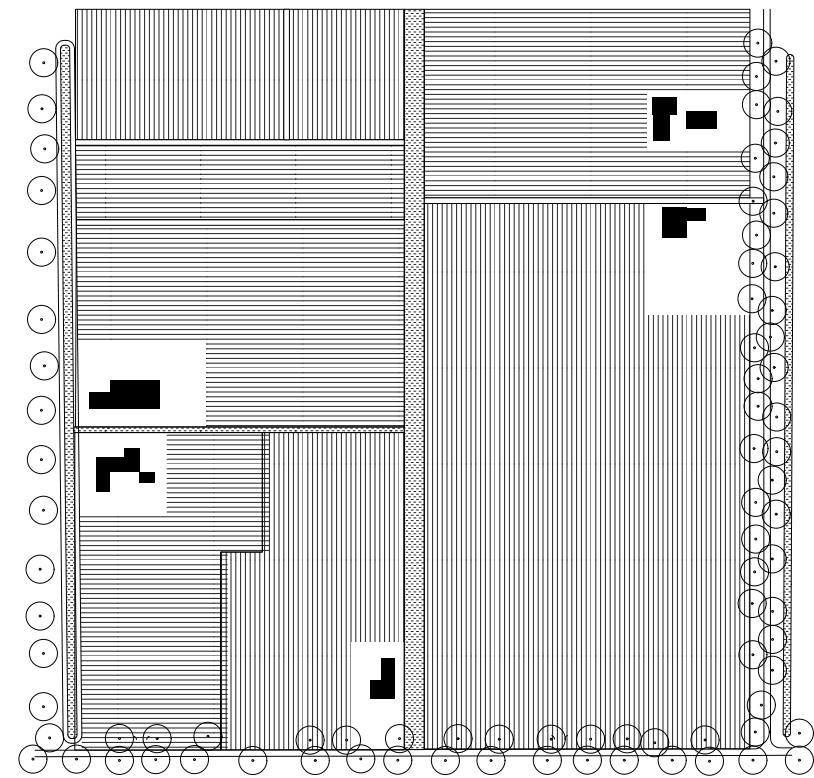

Een hoekgebouw van het distributiecentrum.

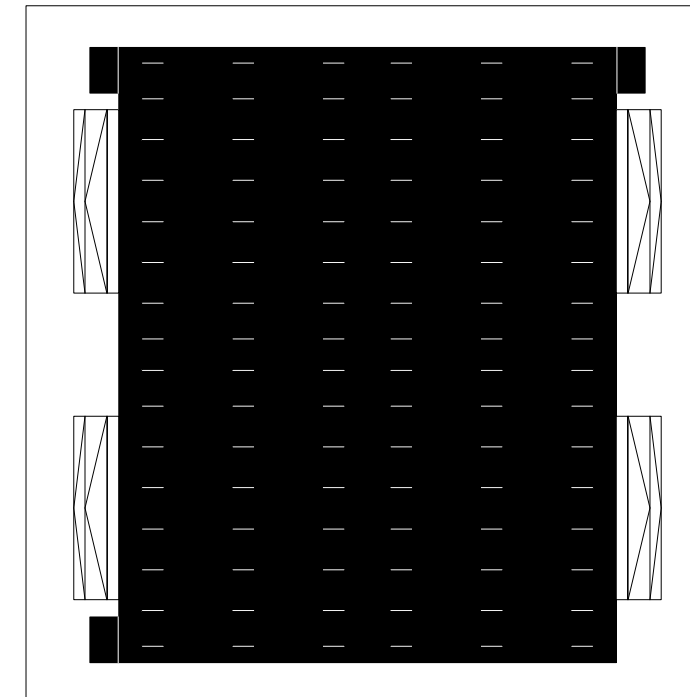
Overblijfselen van een vorig gebruik geven vorm aan het nieuwe landschap.
Zollverein

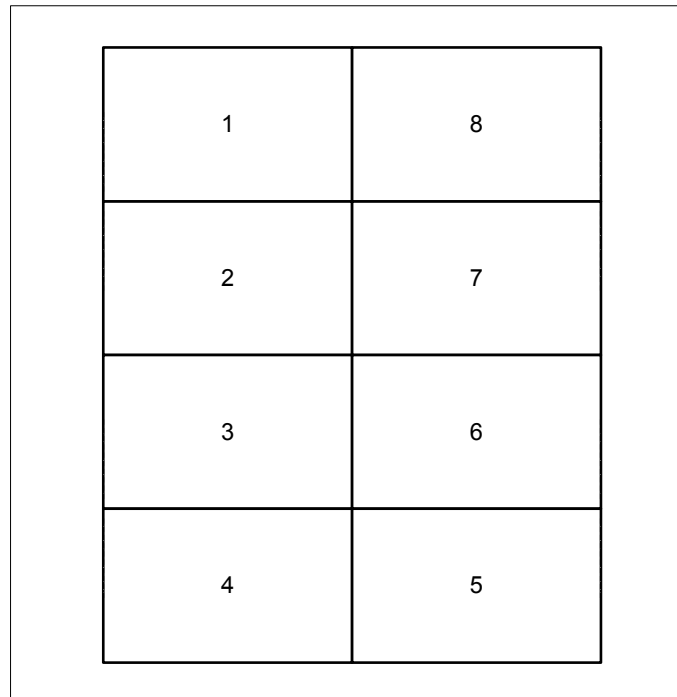
VERKAVELING

De site kende voor de logistieke functie eenzelfde verdeling, ontsluiting en groenstructuur.

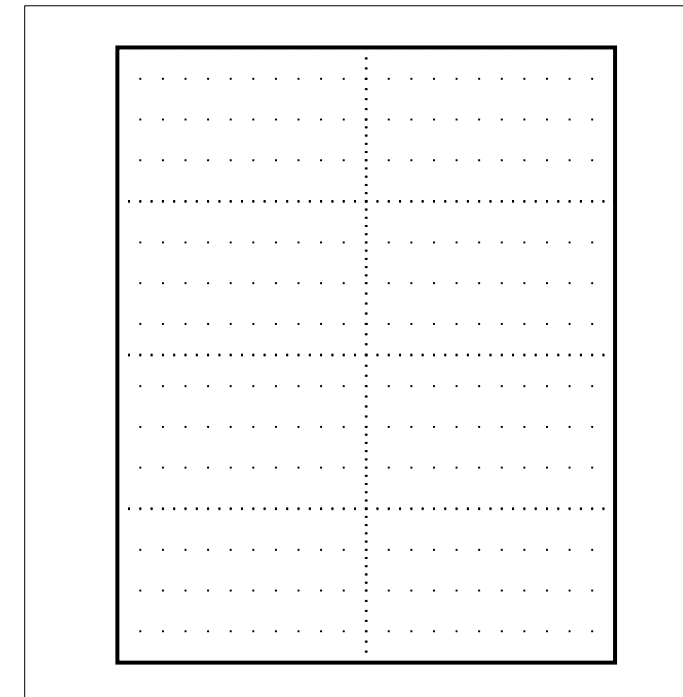
MASSA

Een gesloten rechthoekig volume met drie hoekgebouwen, rondom asfalt.

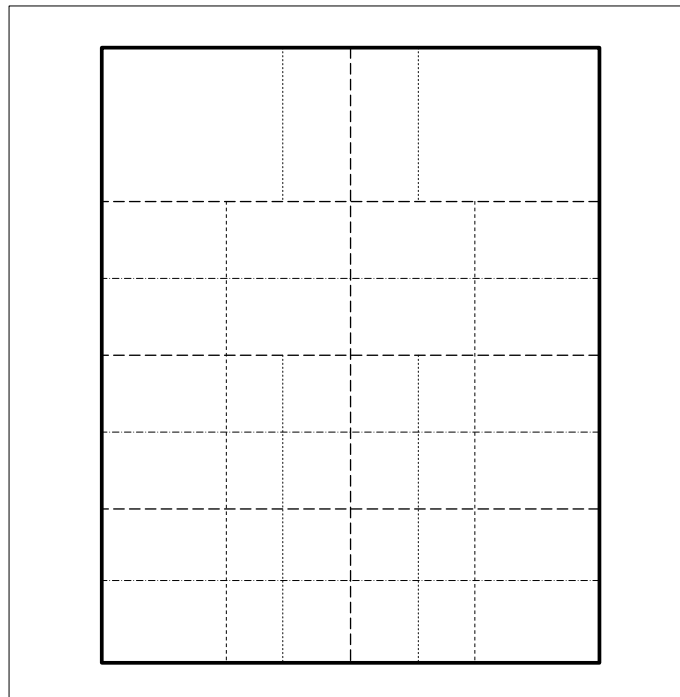
COMPARTIMENTEN

De compartimenten verdelen de grote ruimte in kleinere ruimtes.

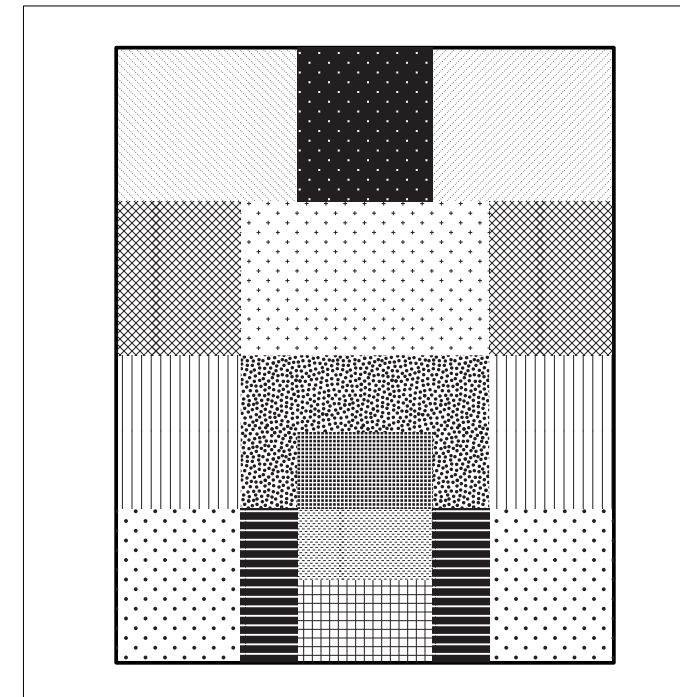
GRID

Wanneer het dak wordt weggehaald blijven de kolommen als een herkenbare structuur achter.

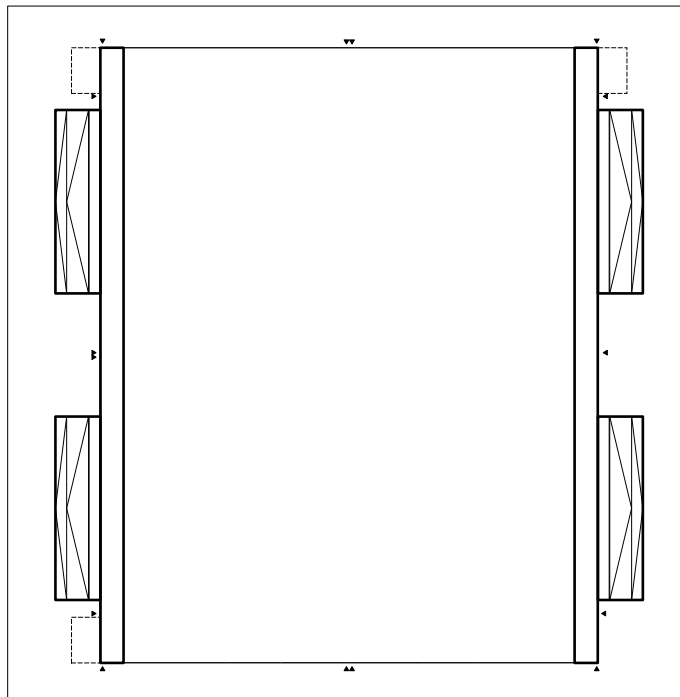
AXIAAL STELSEL

De hoofdas en zijassen worden zicht- en looplijnen in de tuin.

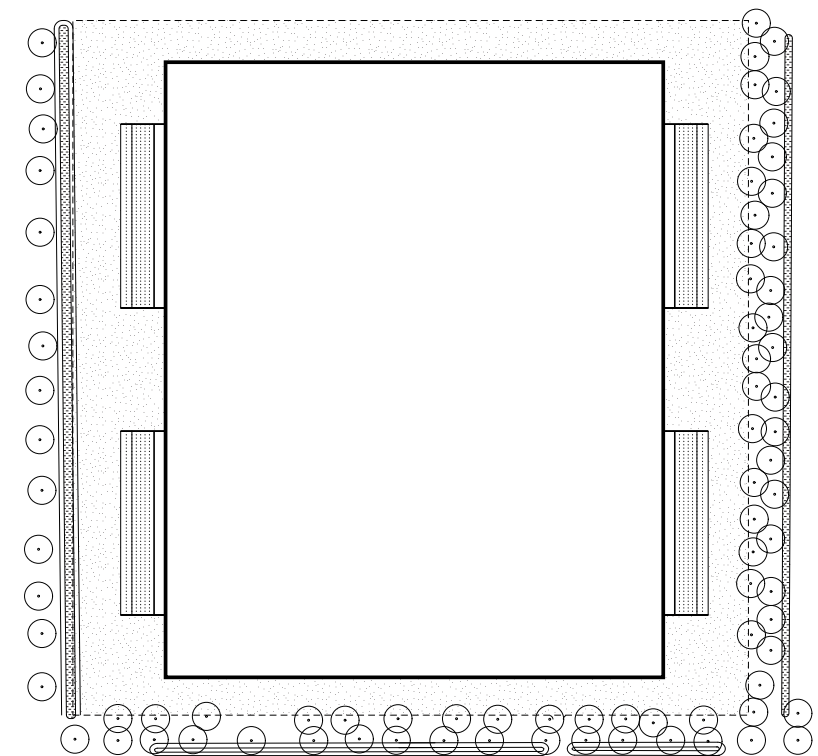
TUINKAMERS

Ieder segment is een tuinkamer waarin de elementen komen te staan.

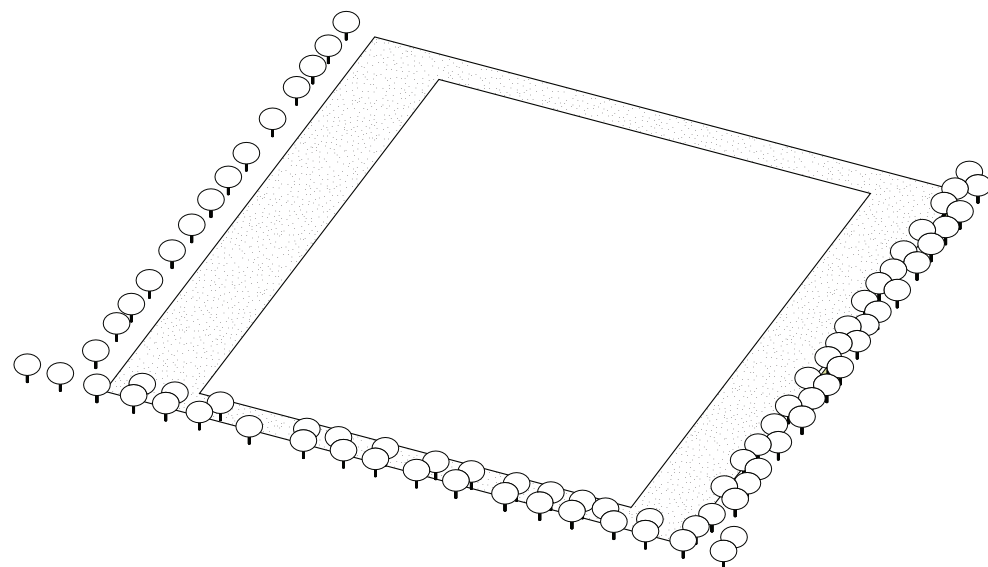
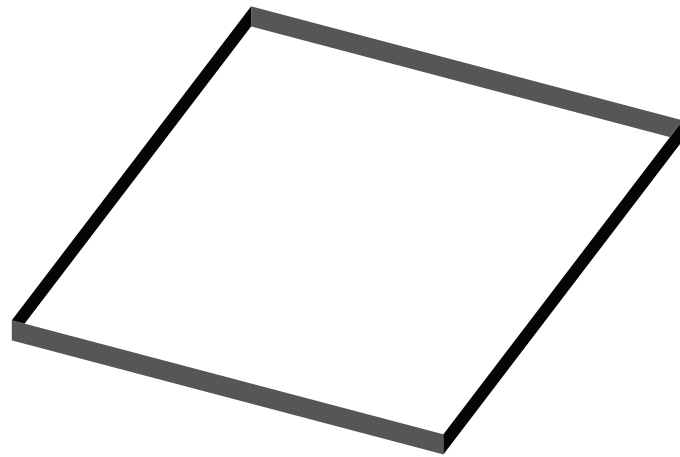
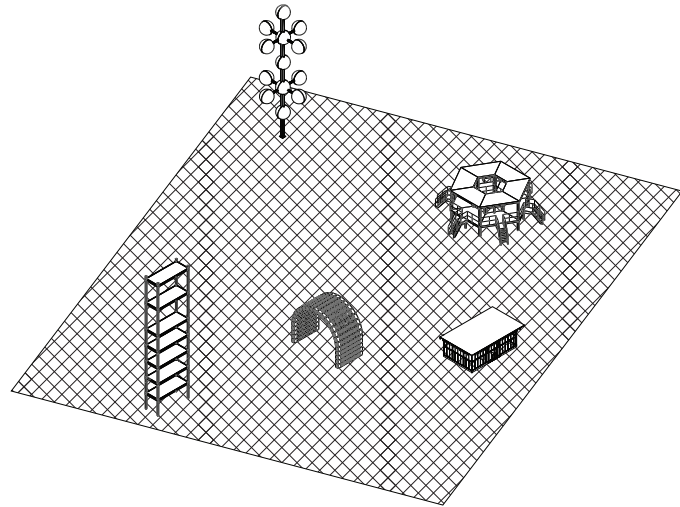
ONTSLUITING

De laadkuilen, toegangen en mezzanines blijven behouden.

TUSSENRUIMTE

De overgang tussen de omgeving en het gebouw wordt een niemandsland.

MANIËRISME

De binnenwereld bestaat uit een herinterpretatie van tektonische elementen, de overblijfselen van het distributiecentrum. Het heeft een bepaalde mate van gekunsteldheid .

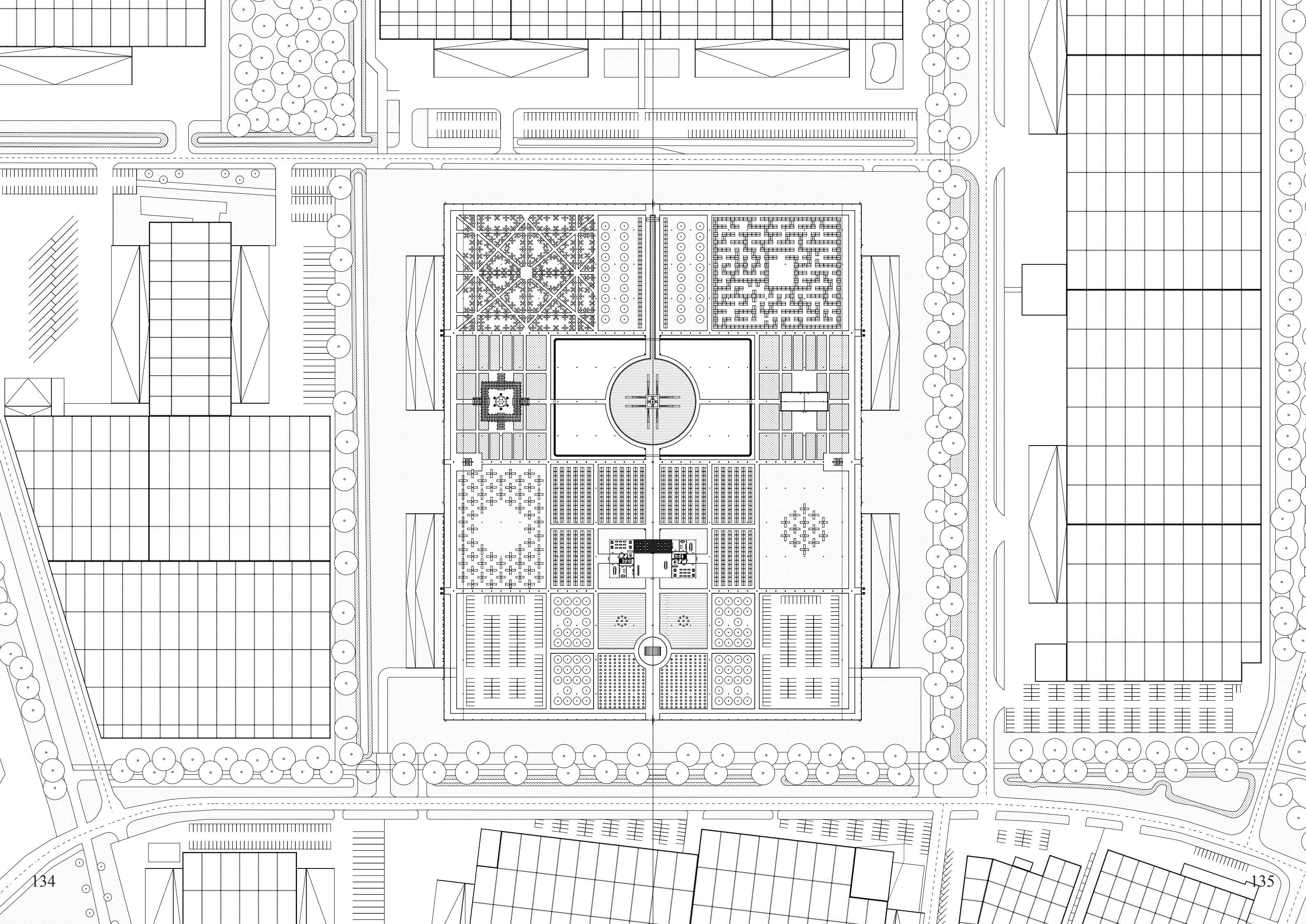
KADER

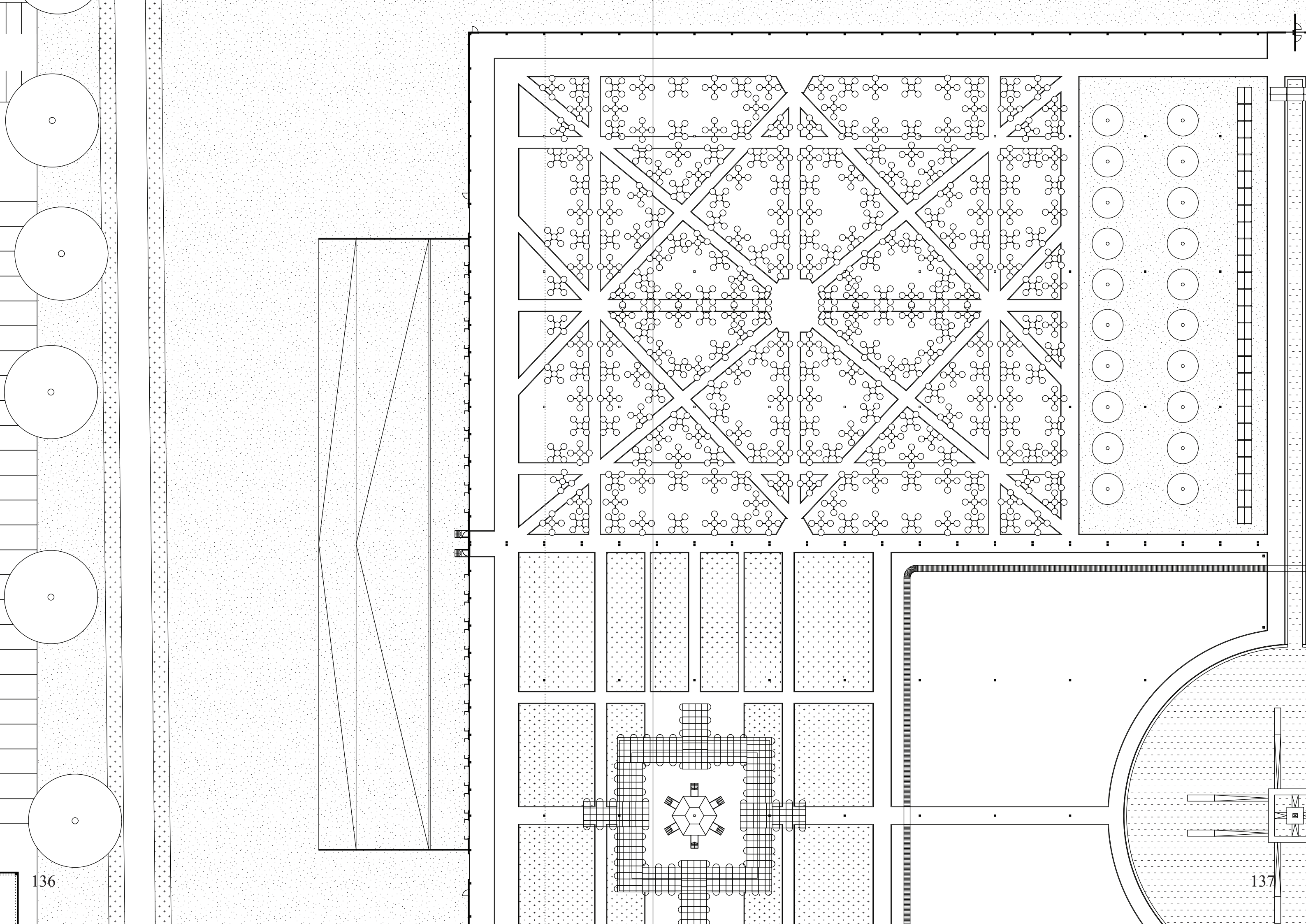
De gevel blijft op een aantal ingrepen na onaangetast, er worden enkel openingen gemaakt. De geslotenheid wordt door het weghalen van het dak een geborgenheid. Het ommuurd de tuin.

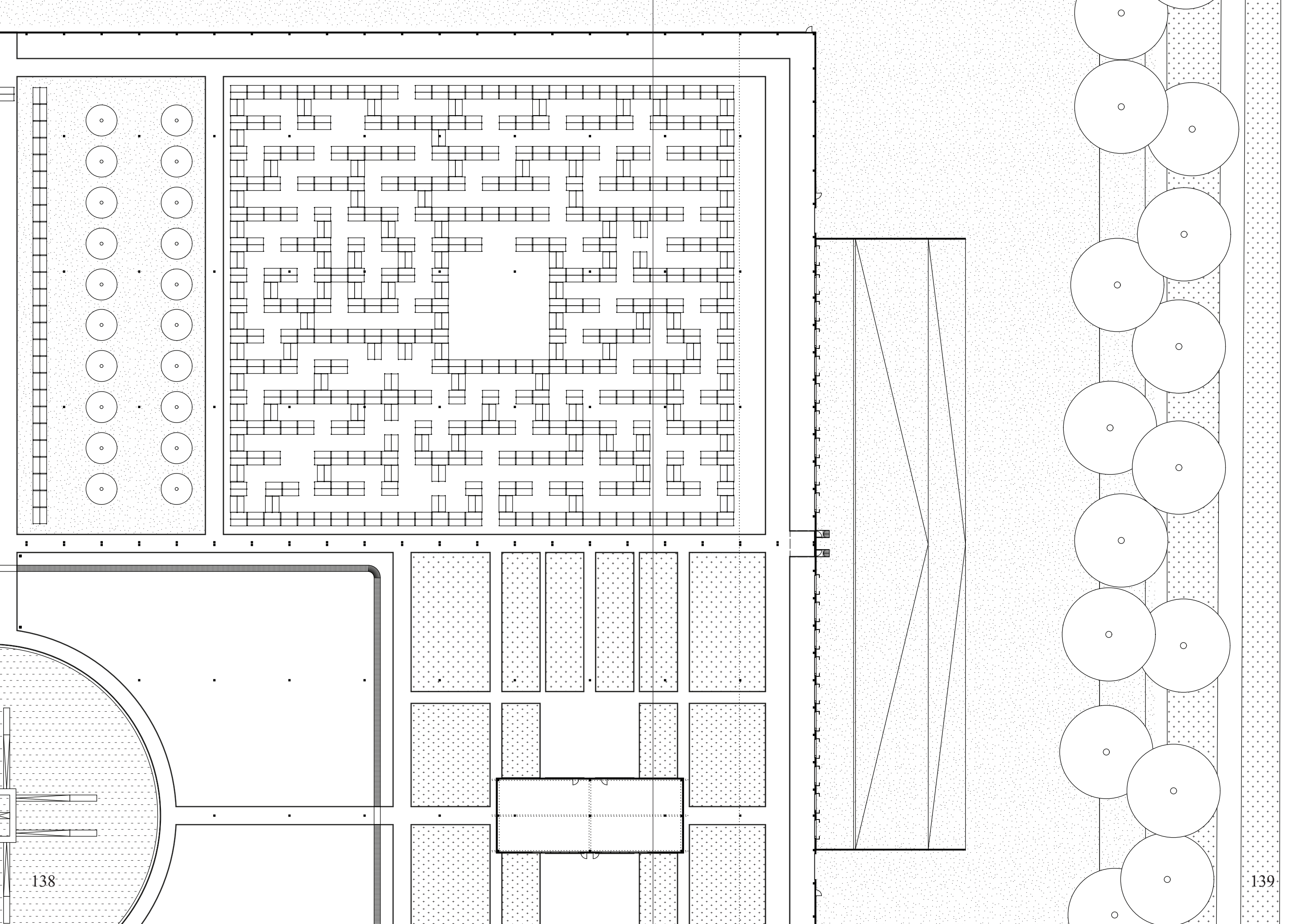
NIEMANDSLAND

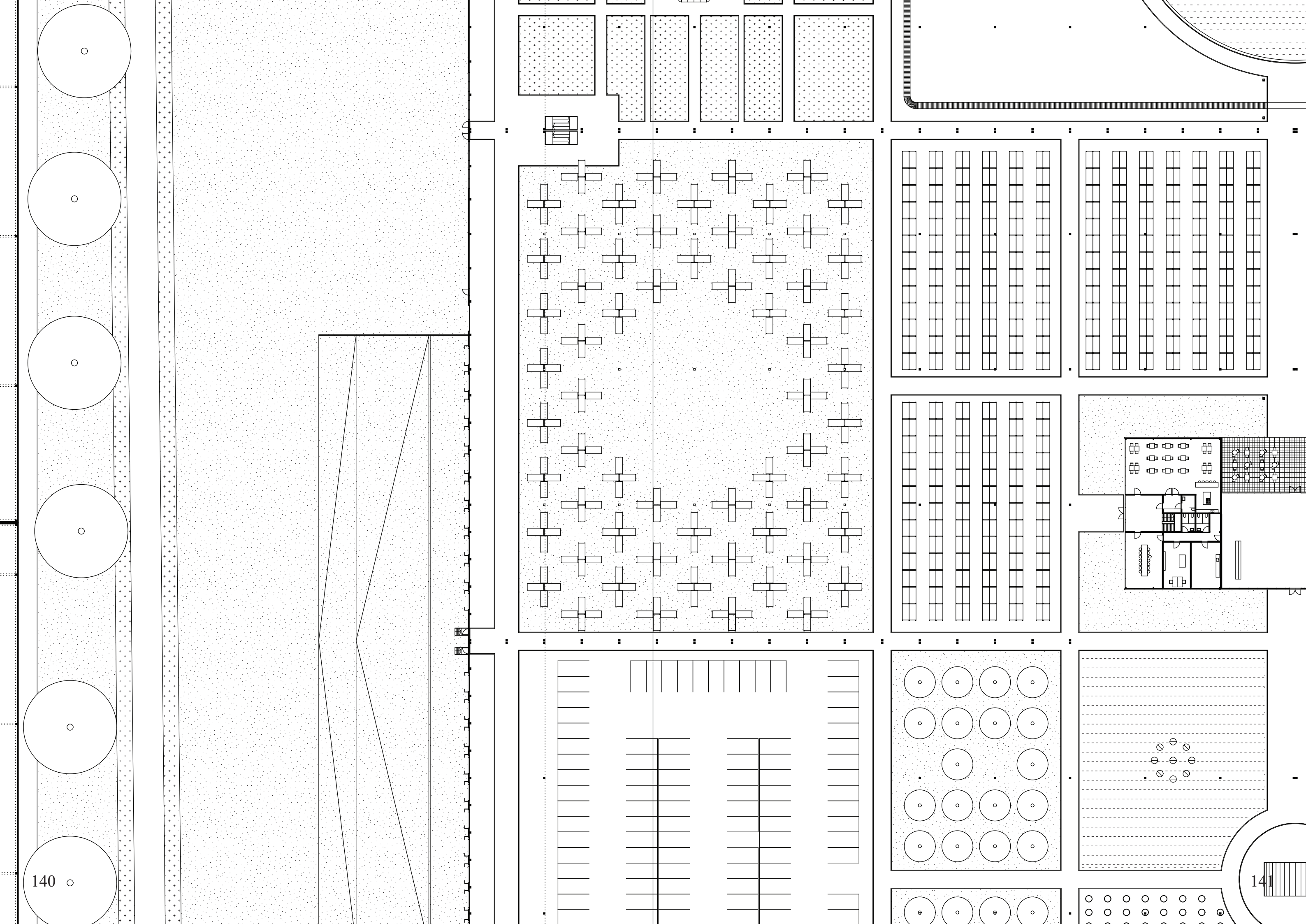
De tussenruimte wordt een niemandsland; een onontgonnen gebied. Het staat in contrast met de harde grens van de gevel en de fijnmazigheid in de tuin.

5 ONTWERP

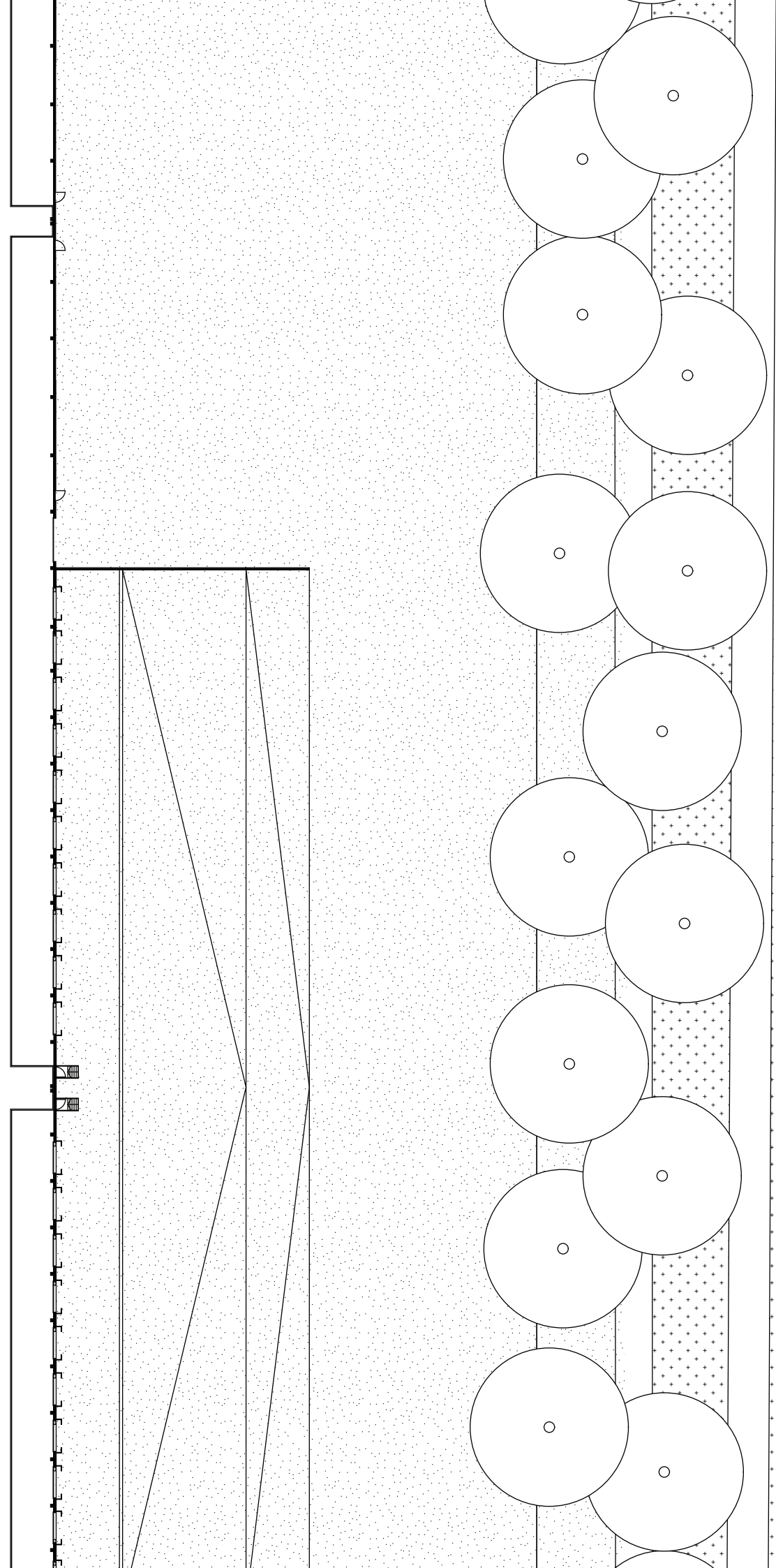
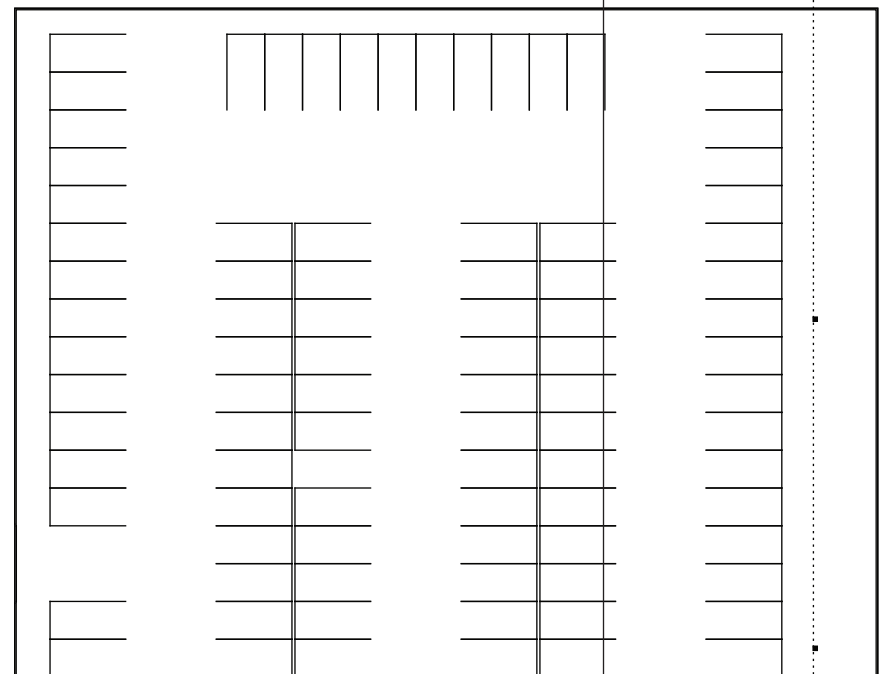
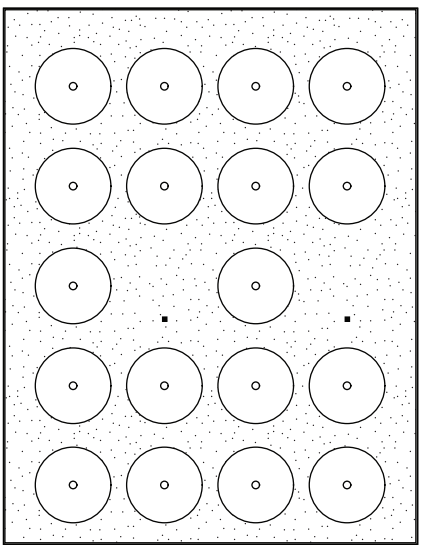
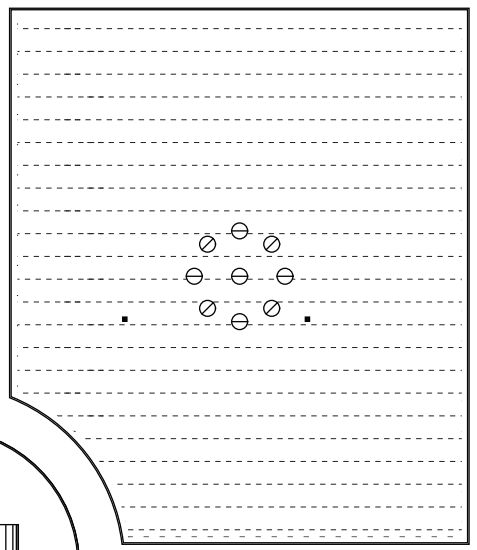
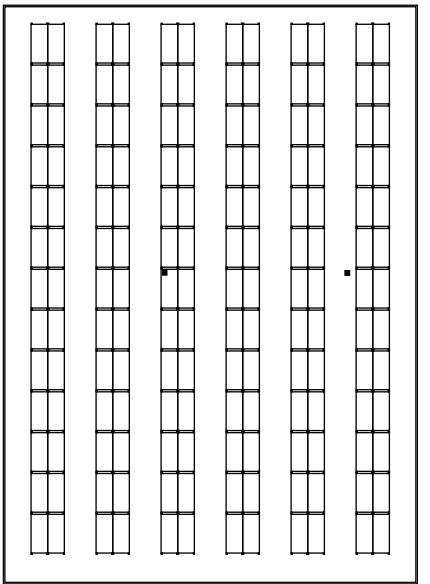
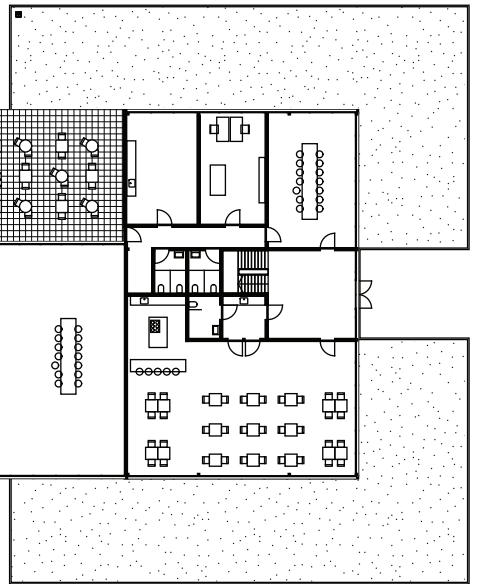
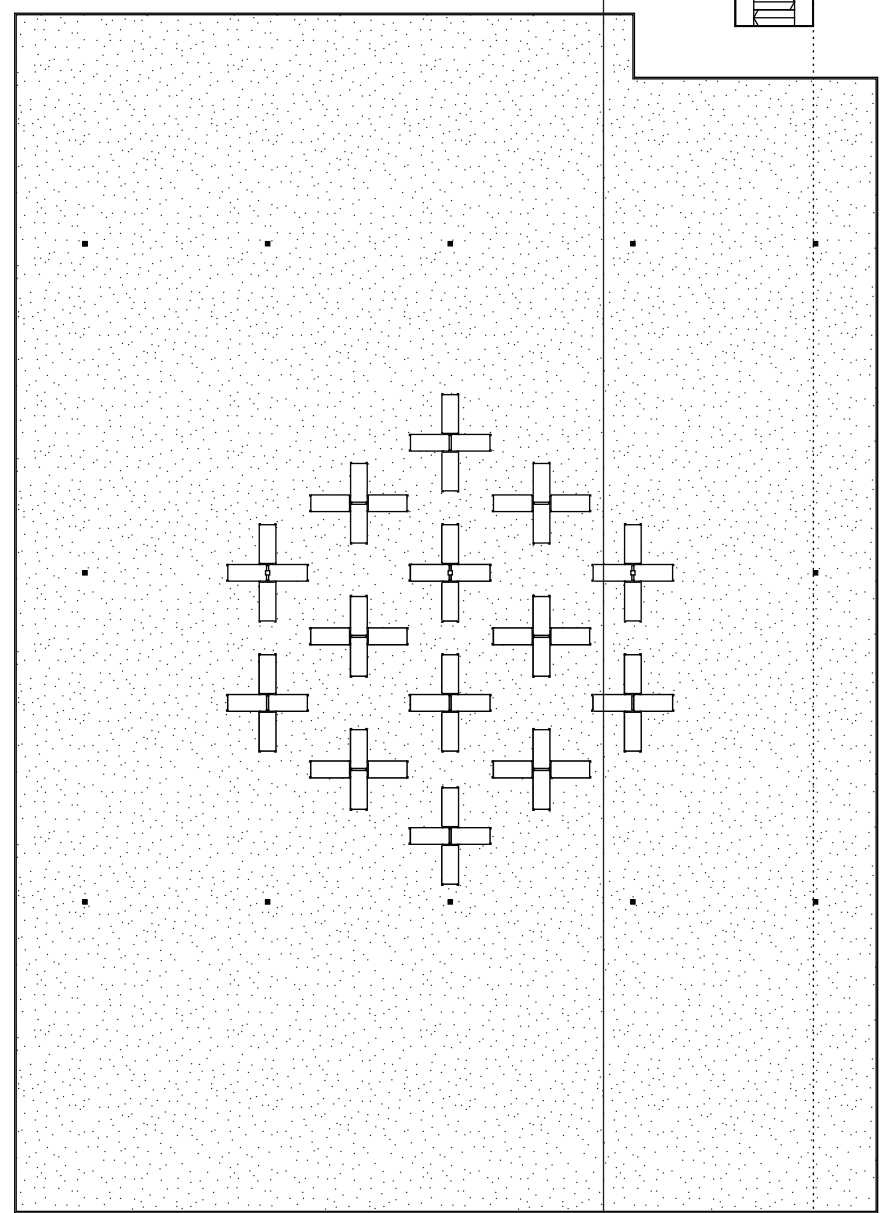
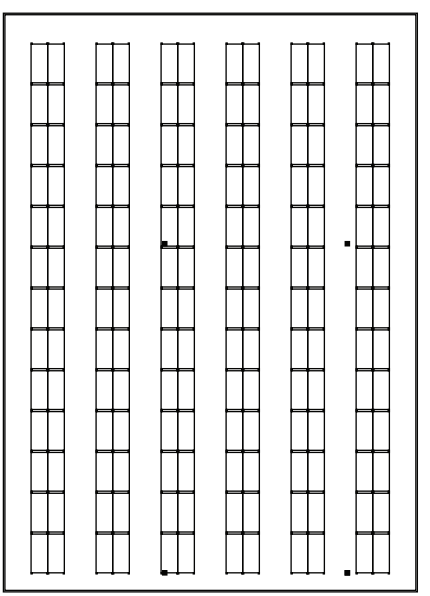
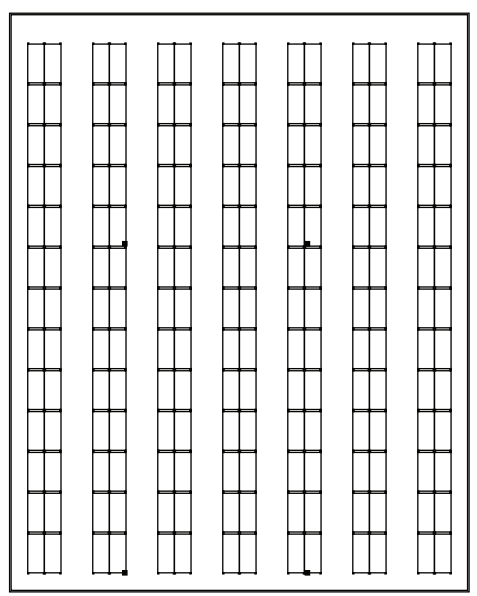
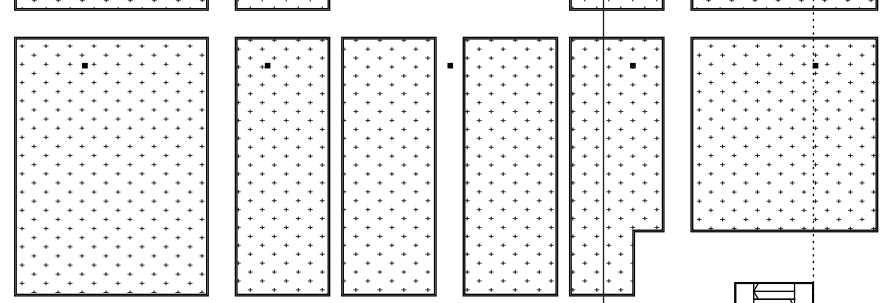
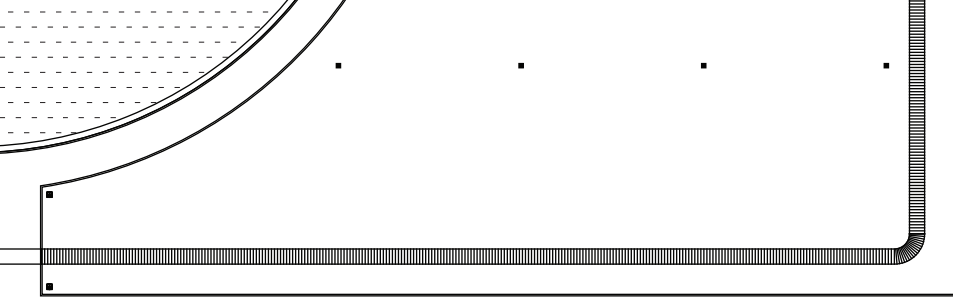

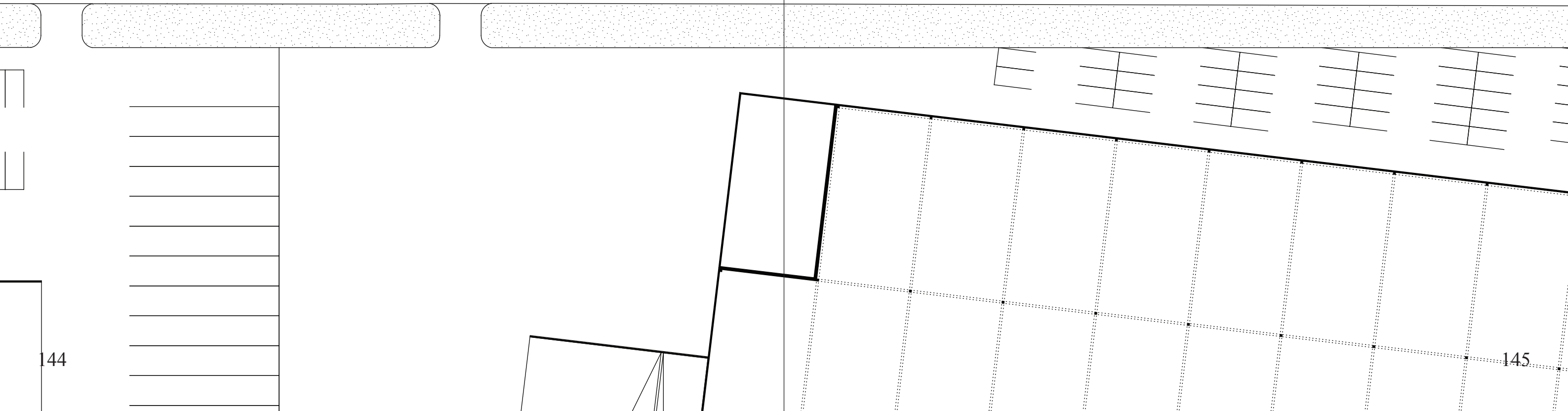
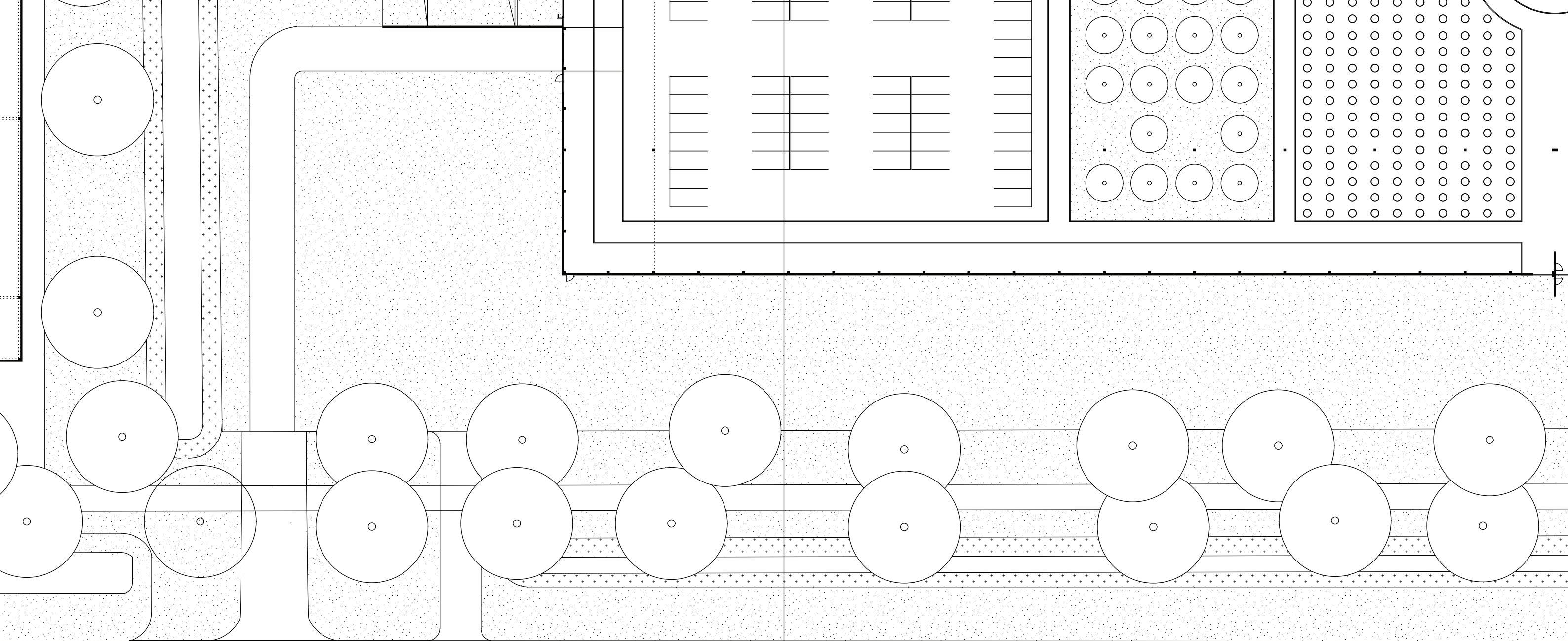

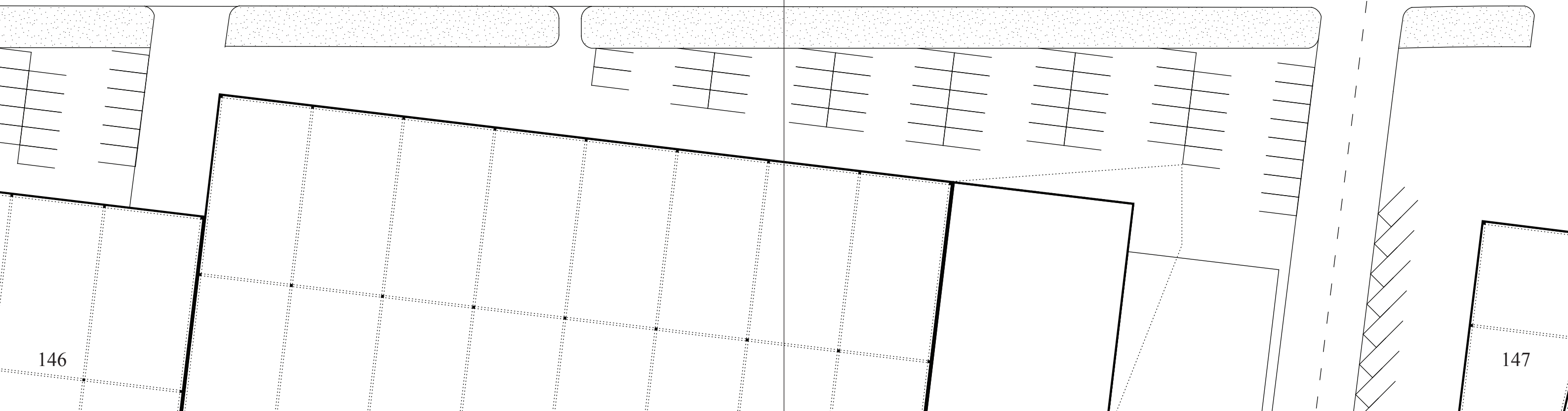
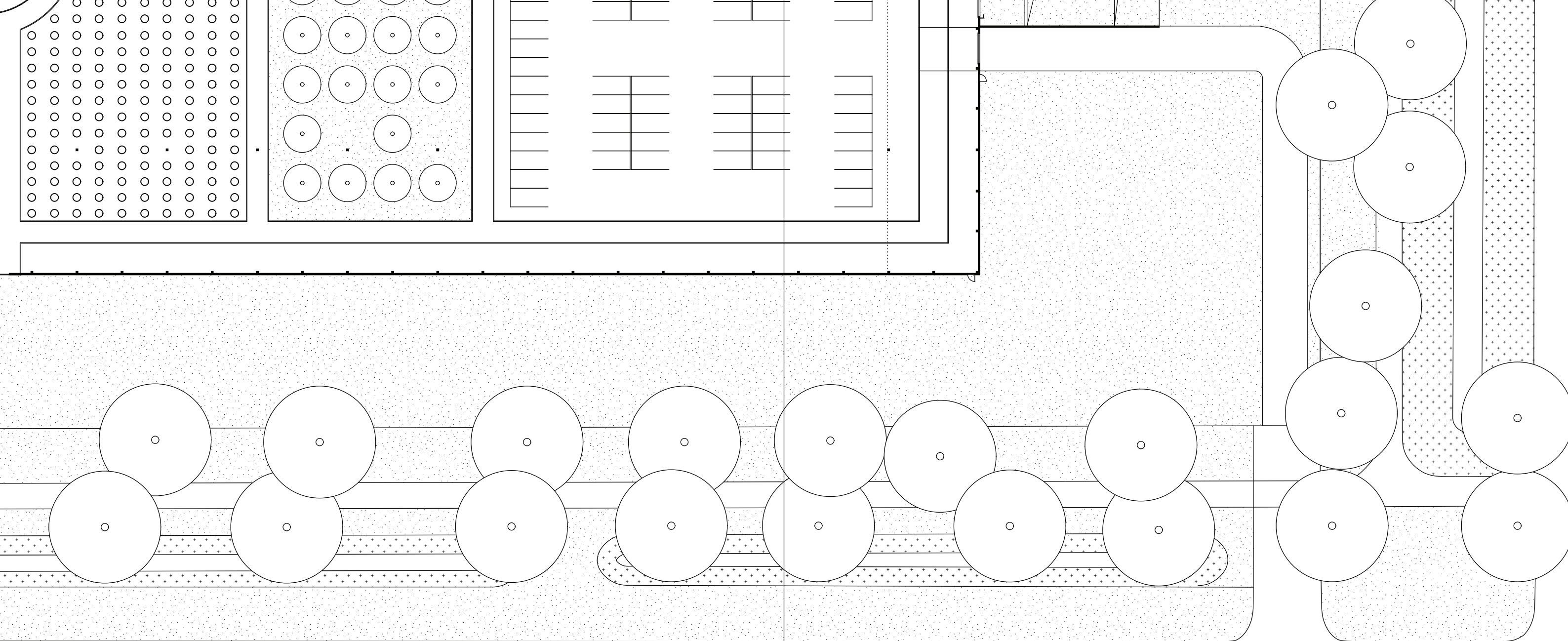

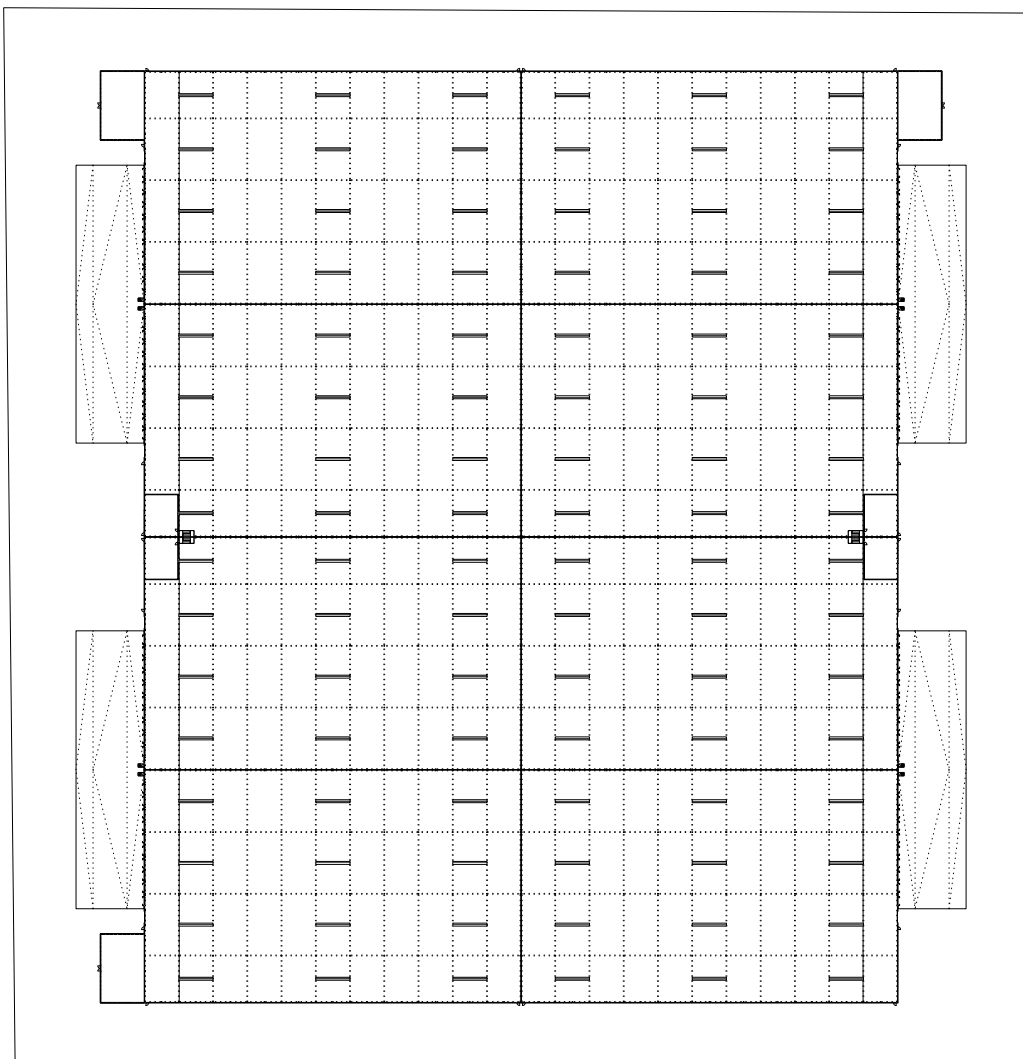
140 ○

141 ○

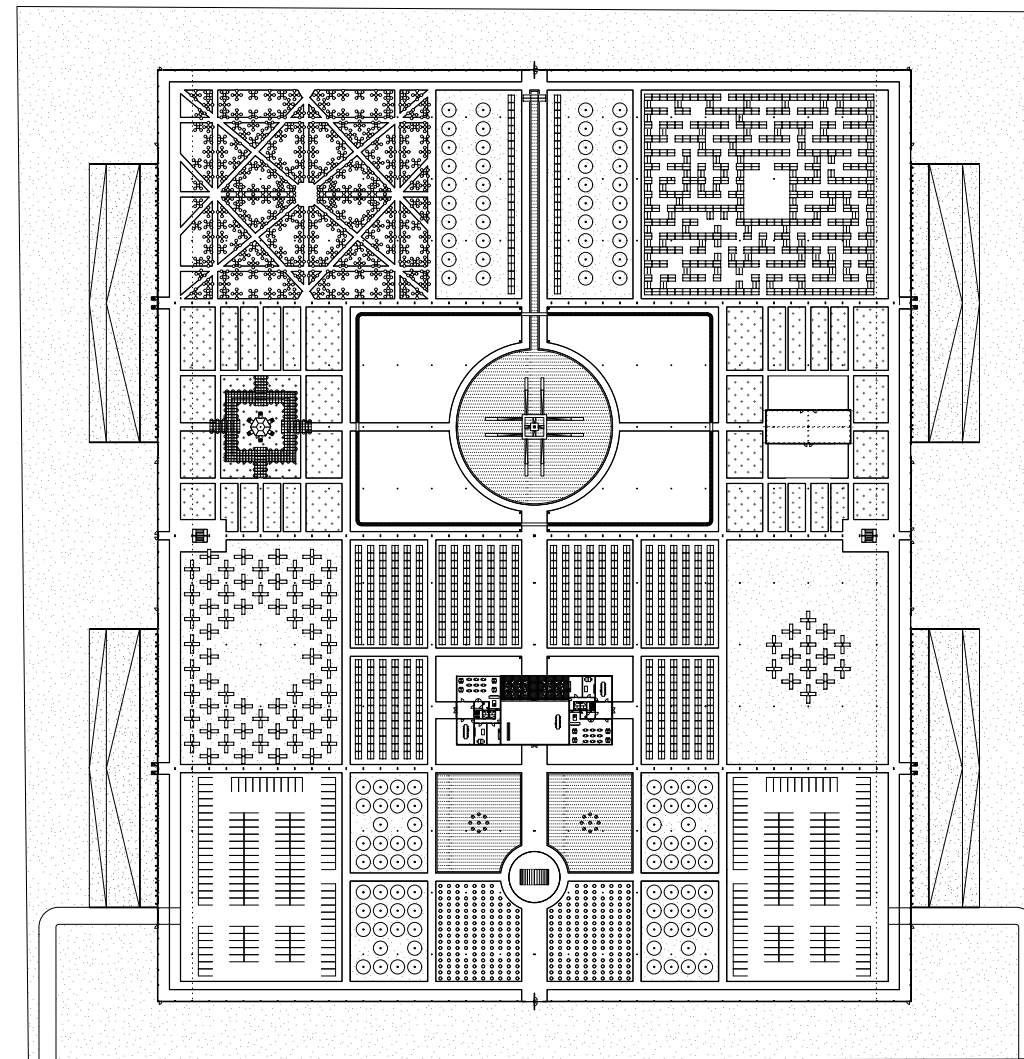

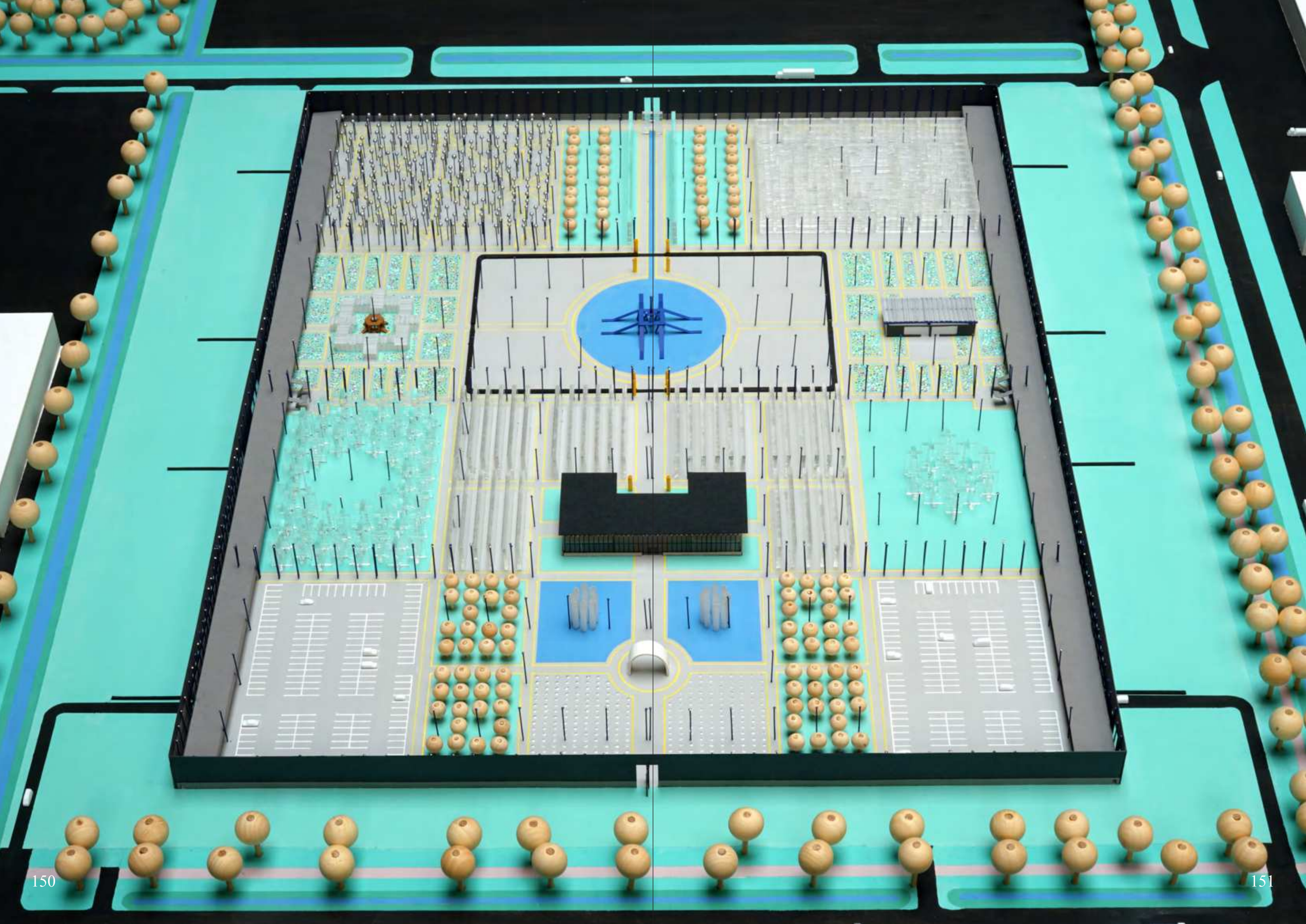

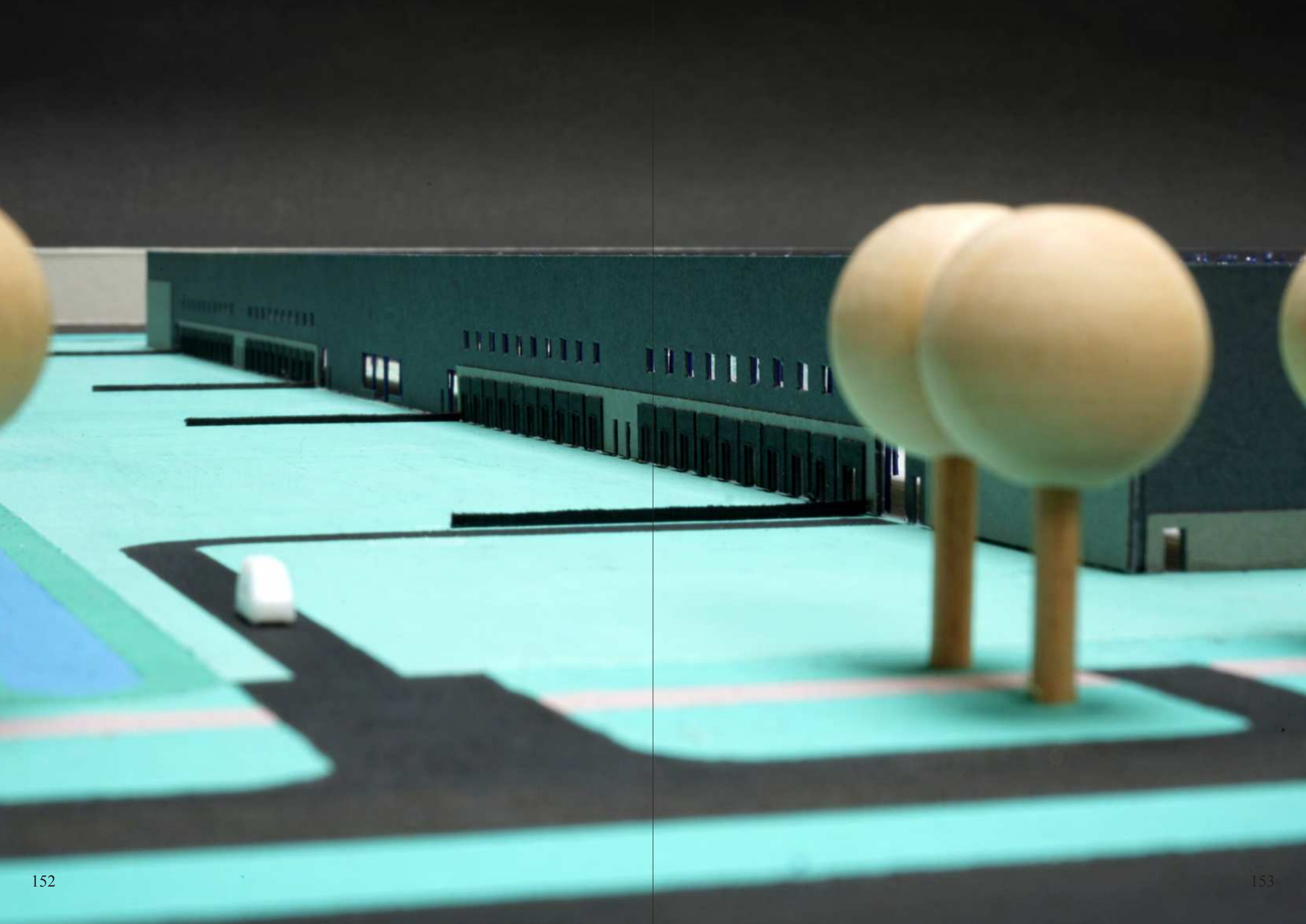

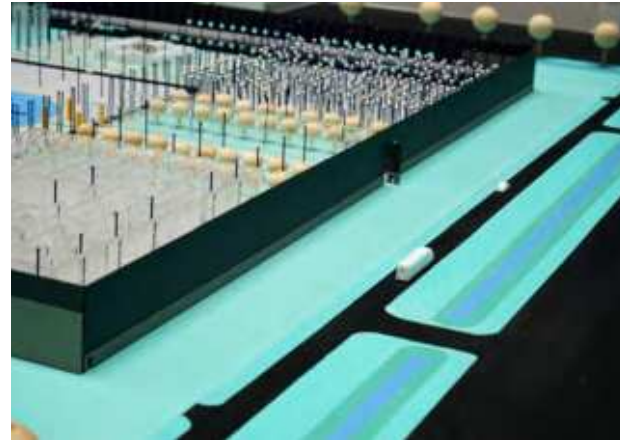
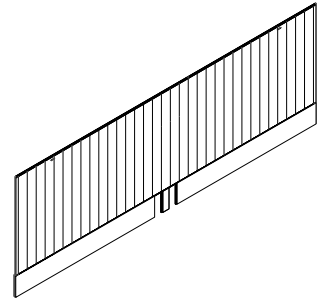
Het bestaande gebouw.

Het ontwerp voor de tuin.

Element uit het distributiecentrum
Referentie
Element in de ommuurde tuin

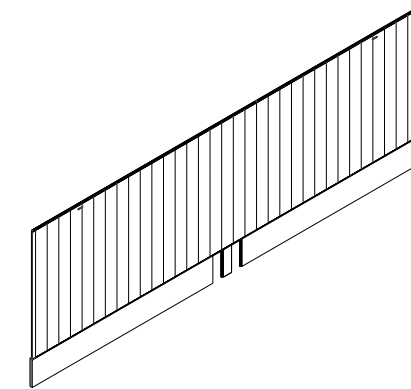
Overzichtsmaquette 1:500 zoom-in.

Collage op ooghoogte perspectief.

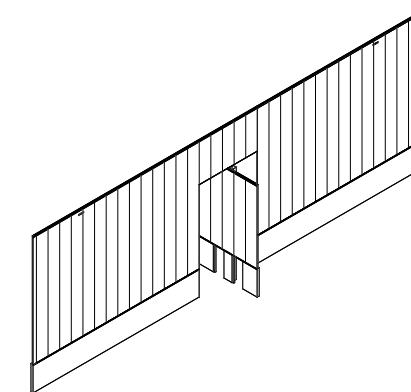
Element maquette, verschillende schalen

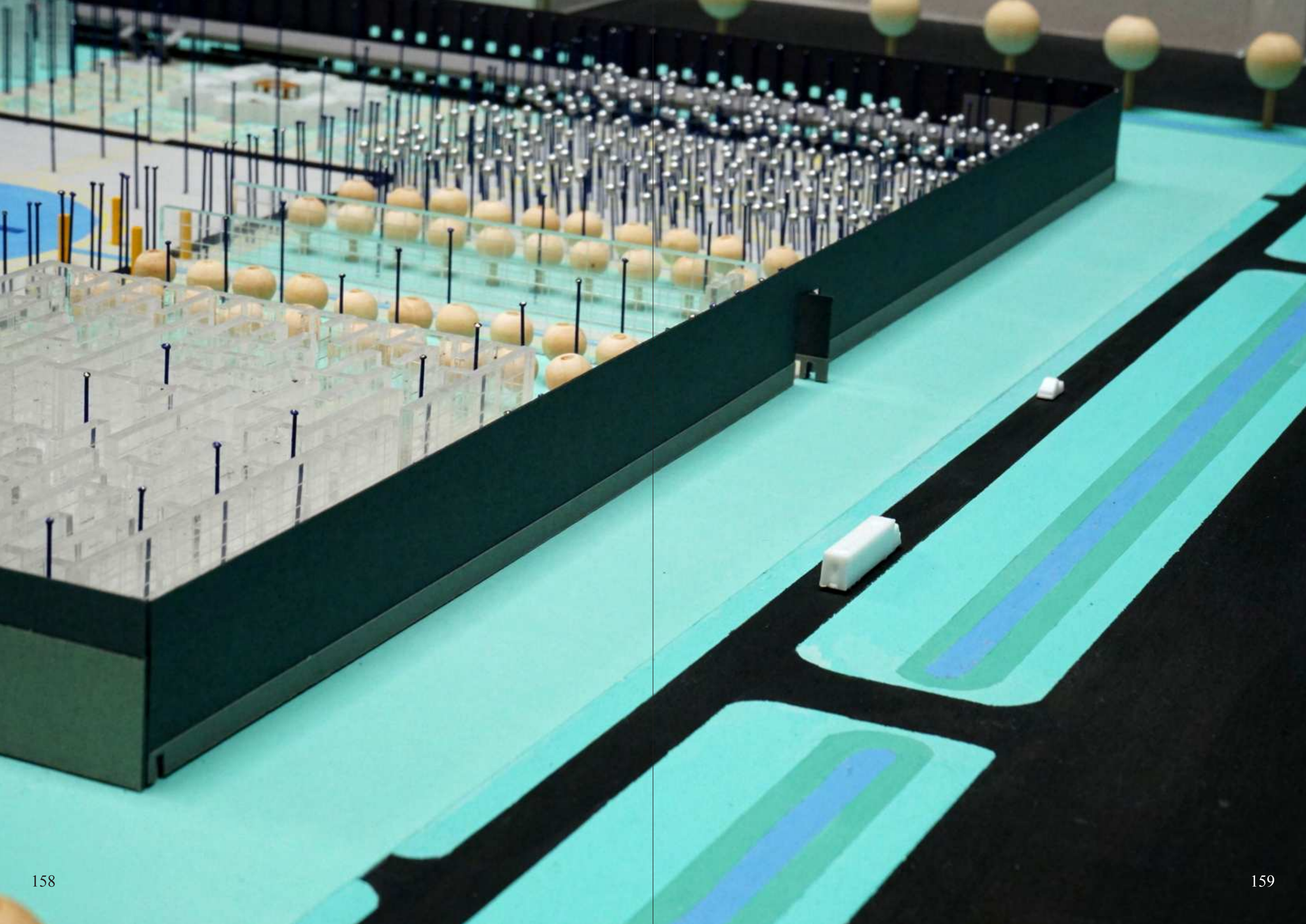
Taatsdeur doorbreekt de horizontaliteit.
Huidenclub, Atelier Tomas Dirrix

Twee loopdeuren in de korte gevel, bestaand.

Grote taatsdeur in de korte gevel, nieuw.

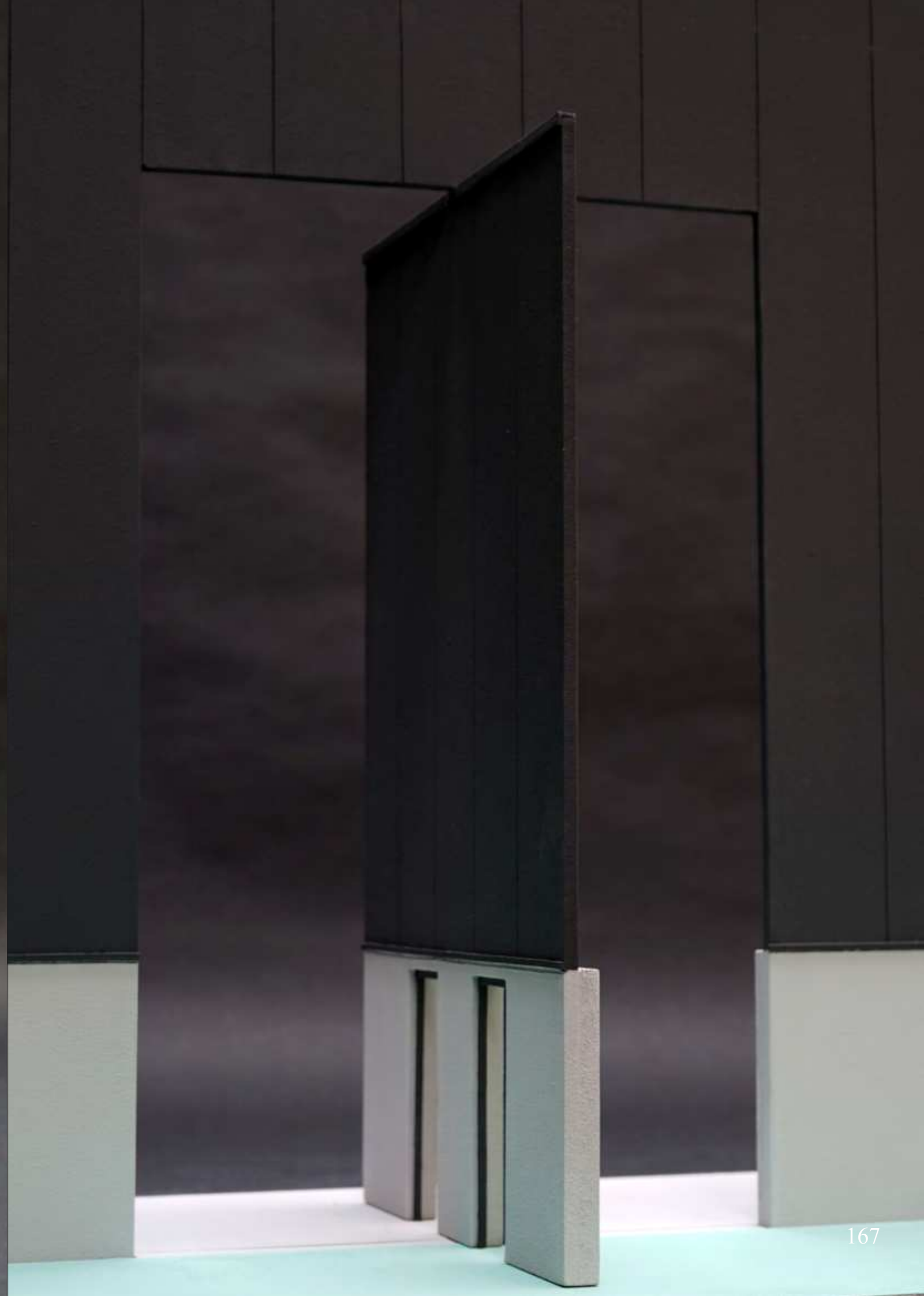
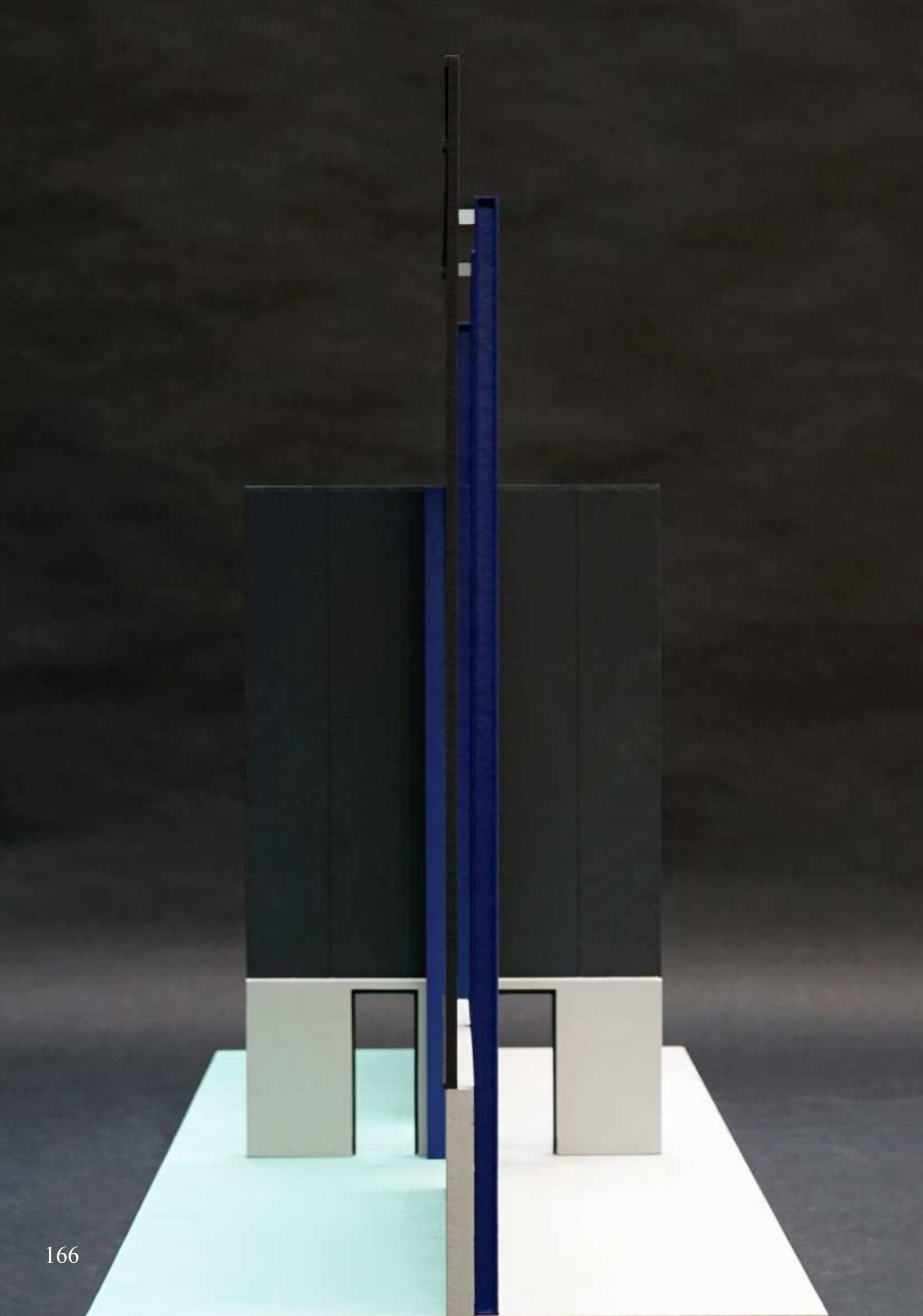

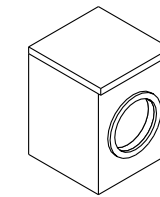
Schaal 1:20

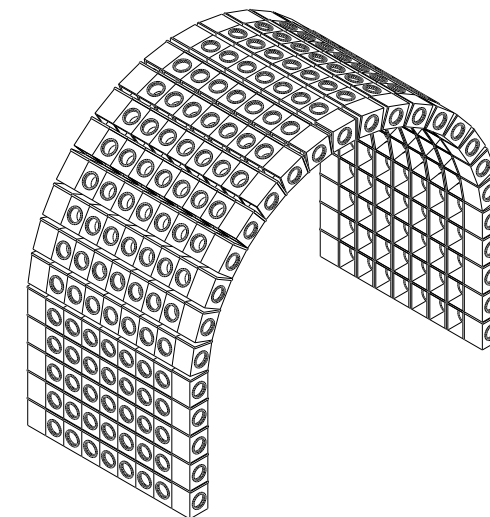

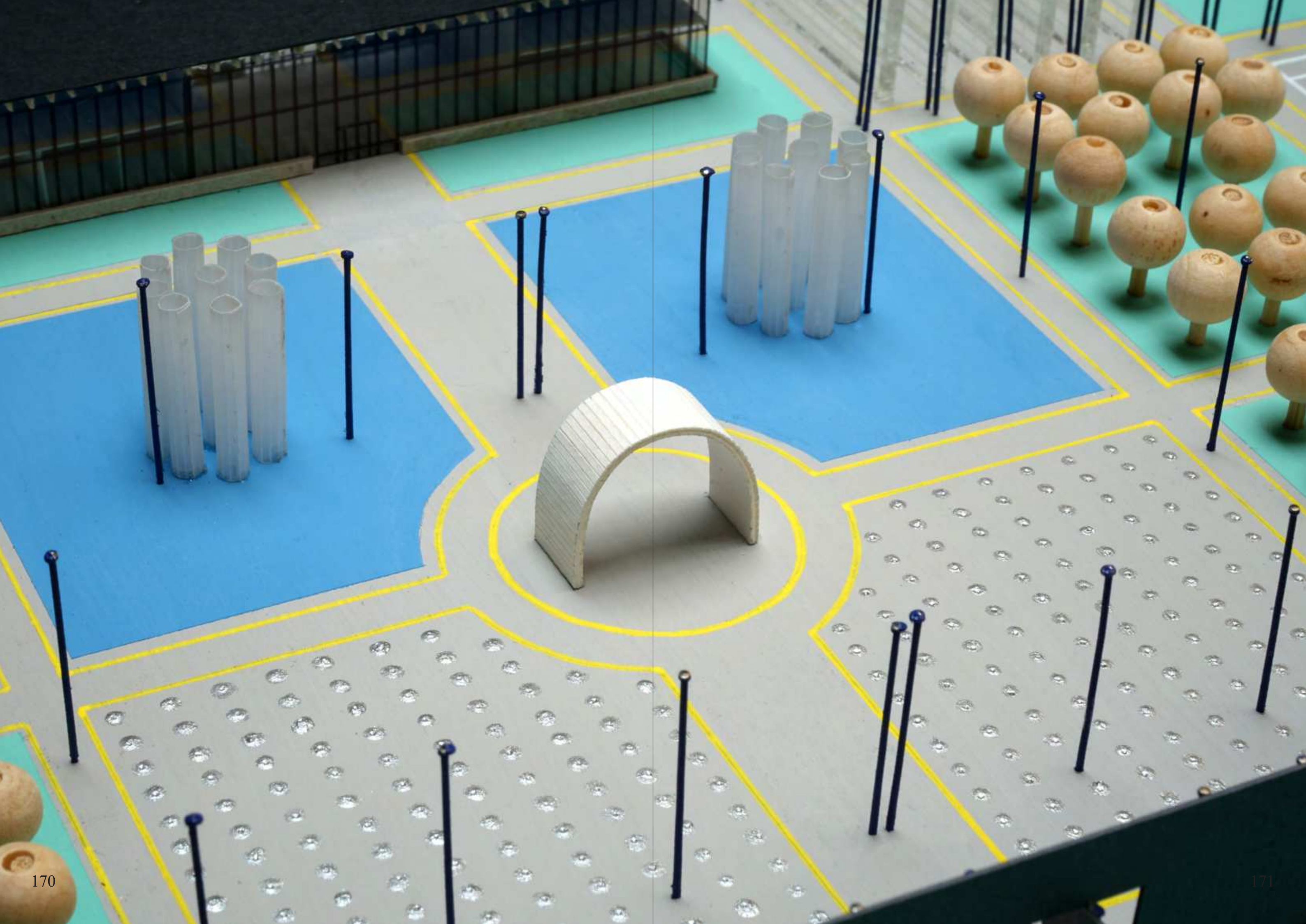
De triomfboog als gedenkwaardig element in de tuin.
Waterpartij met beelden en gebouwen in het park, Isaac de Moucheron (1667-1744)

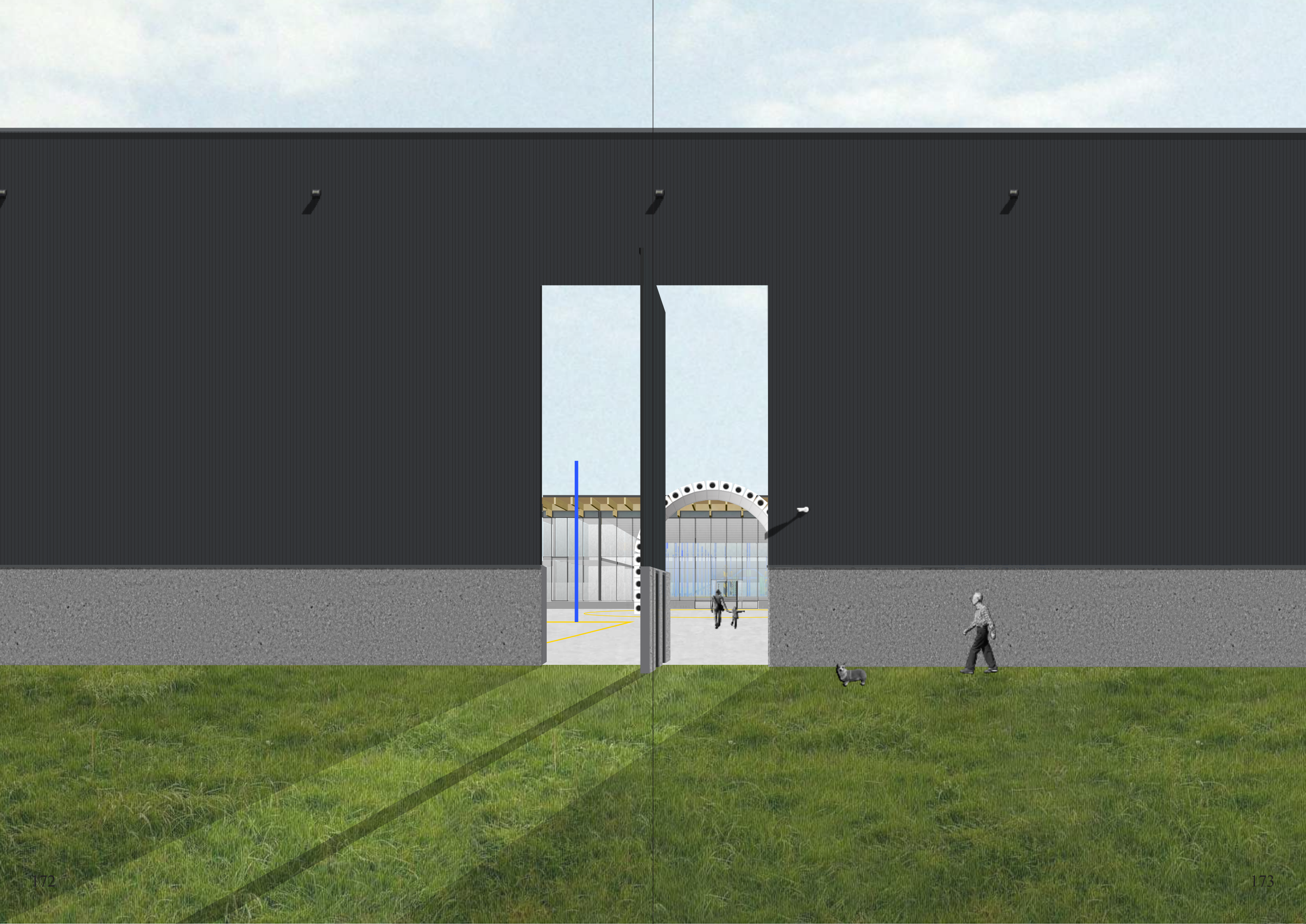

Wasmachine.

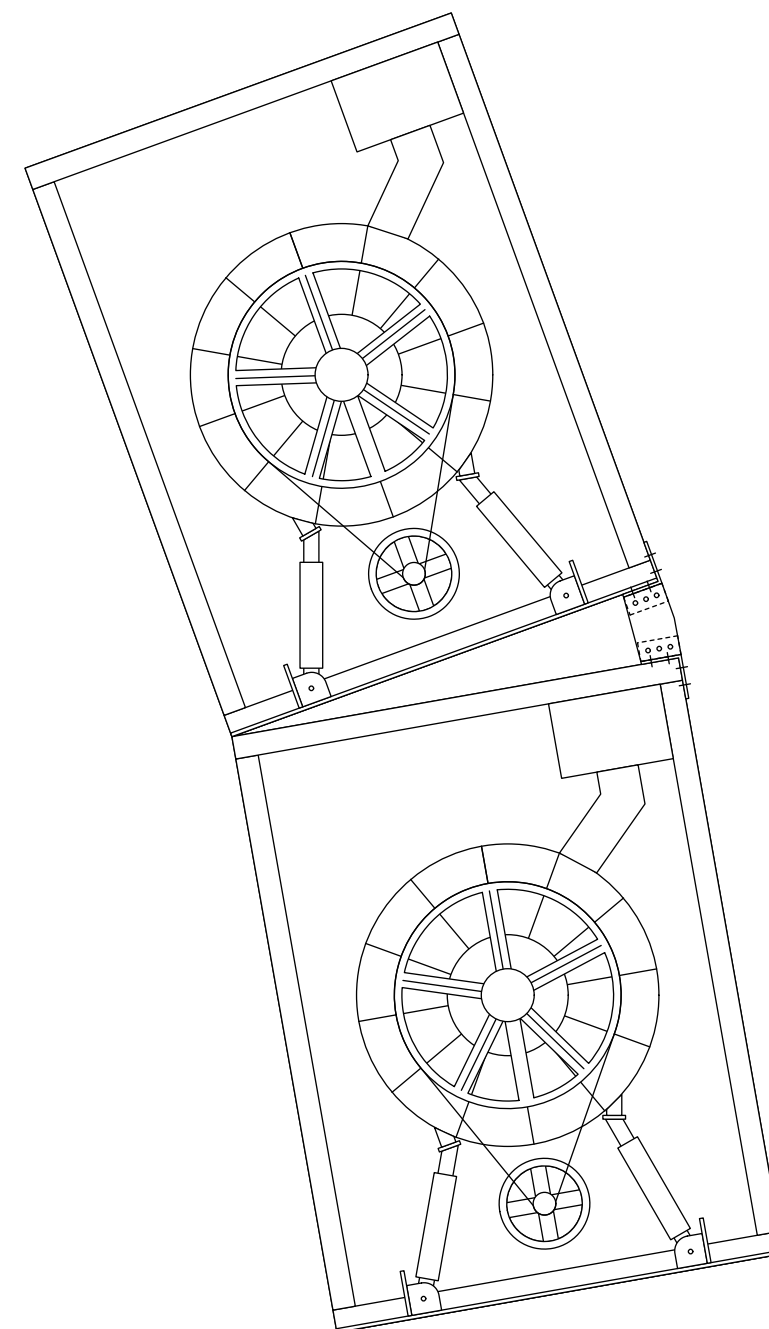
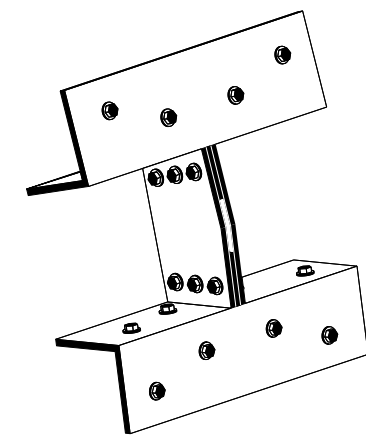
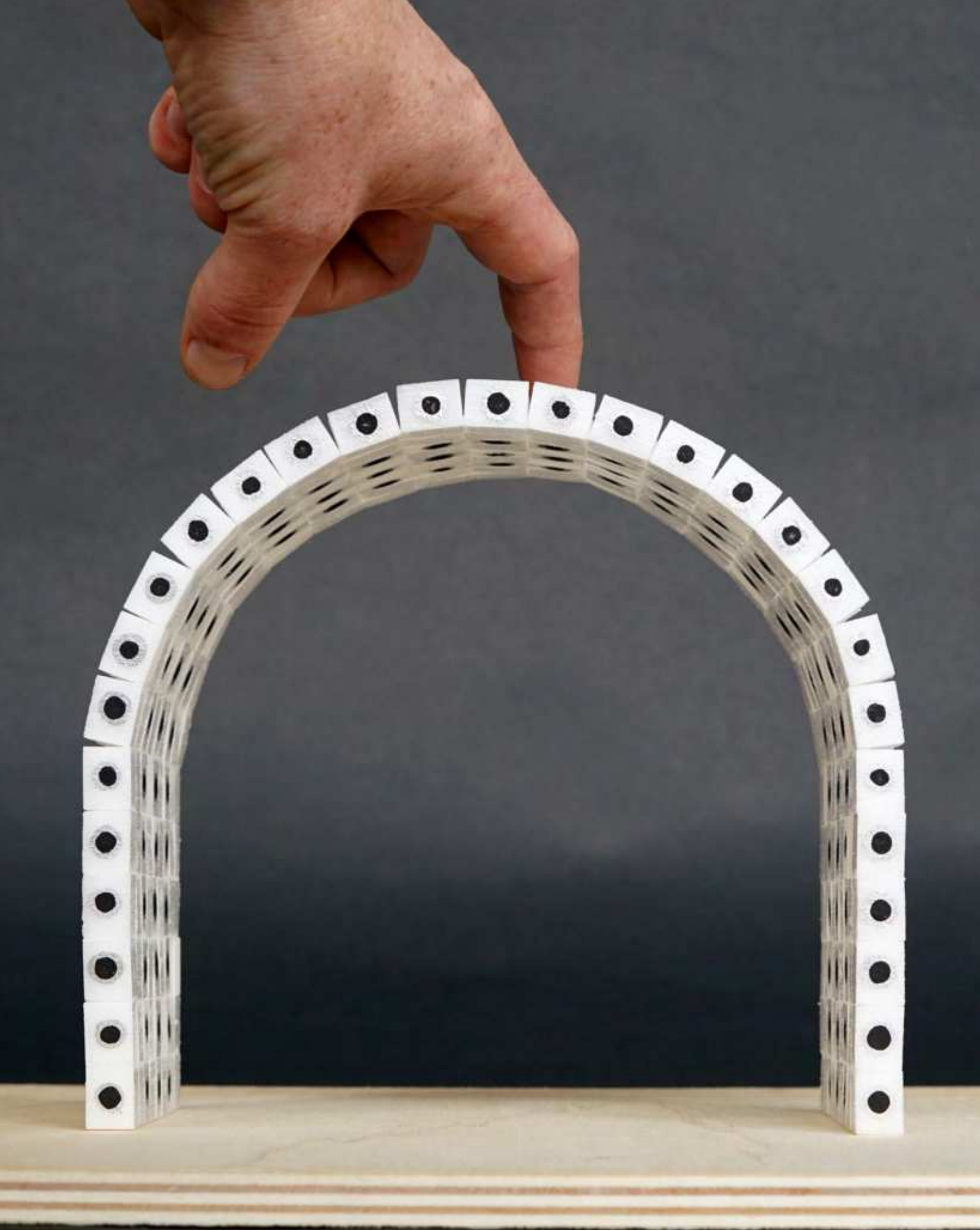

Triomfboog van wasmachines.

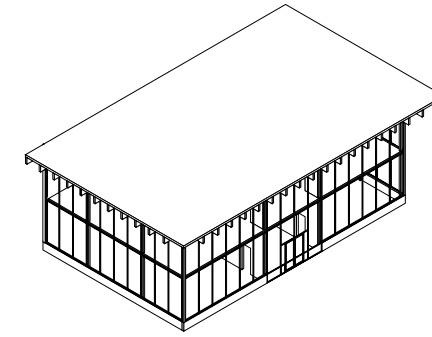

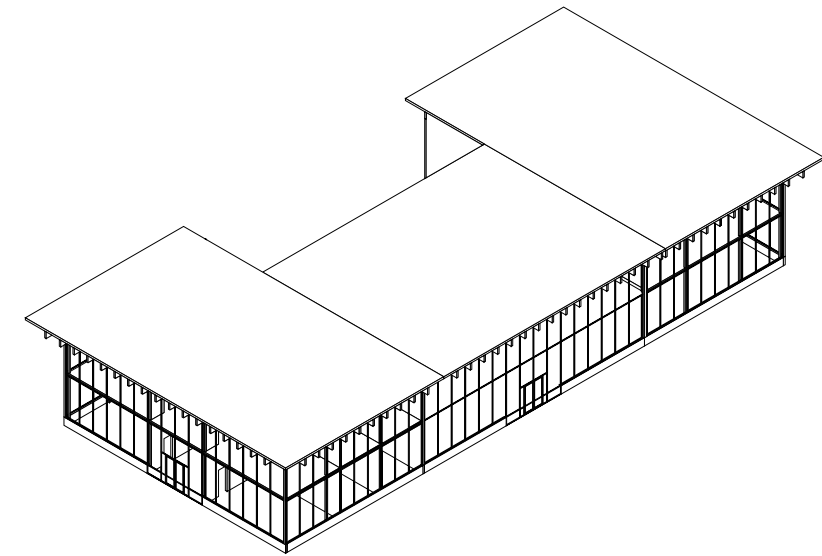
10°

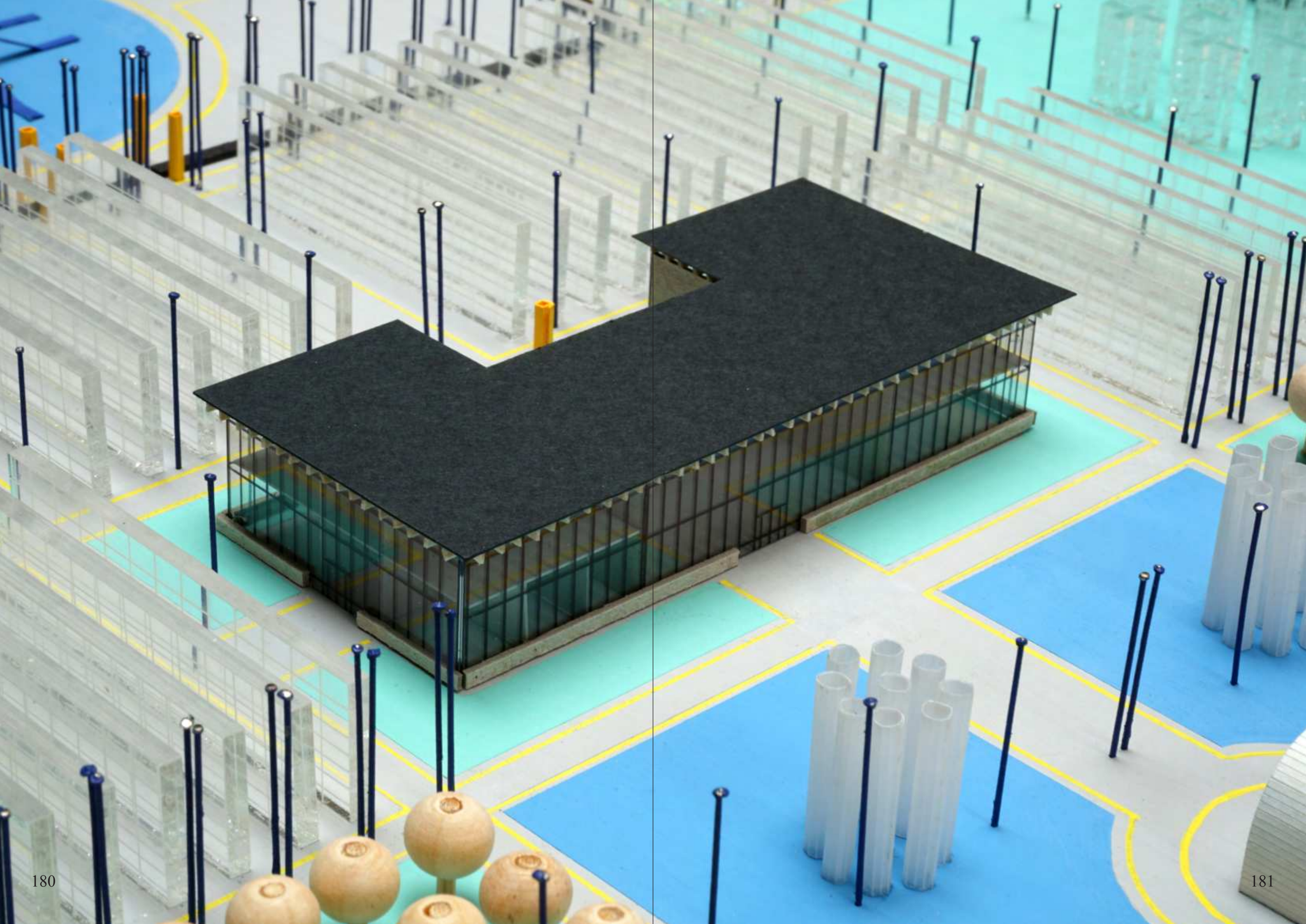
Het landhuis is monumentaal, een dominant element.
Gezicht op het Huis Moerenburgh bij Tilburg, Anoniem ca.1700

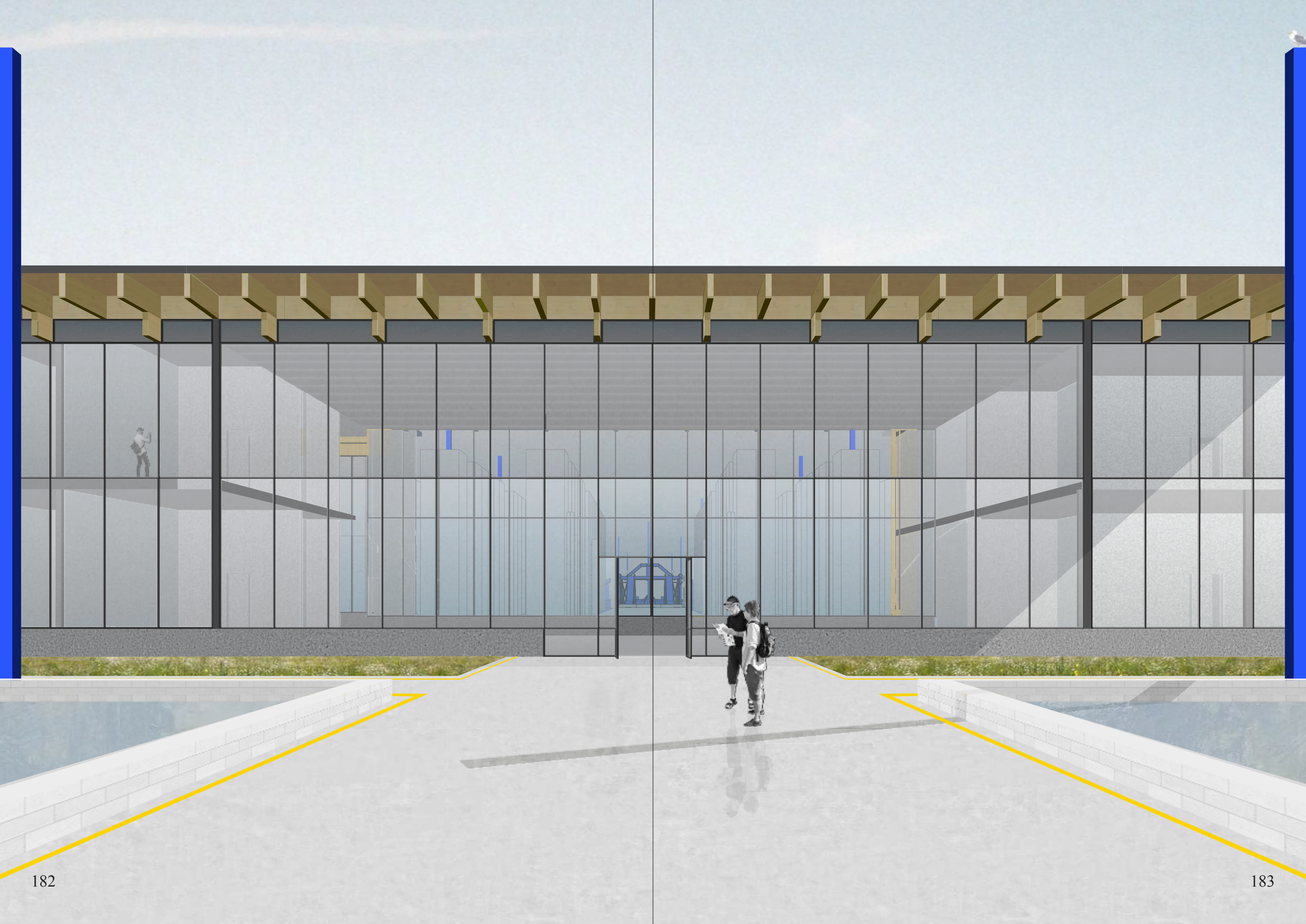

Hoekgebouw.

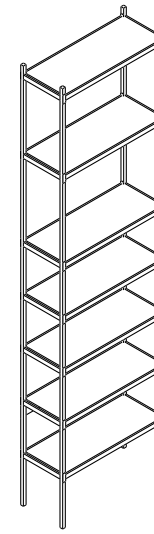
Landhuis.

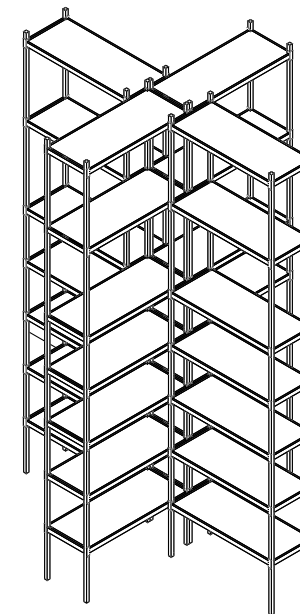

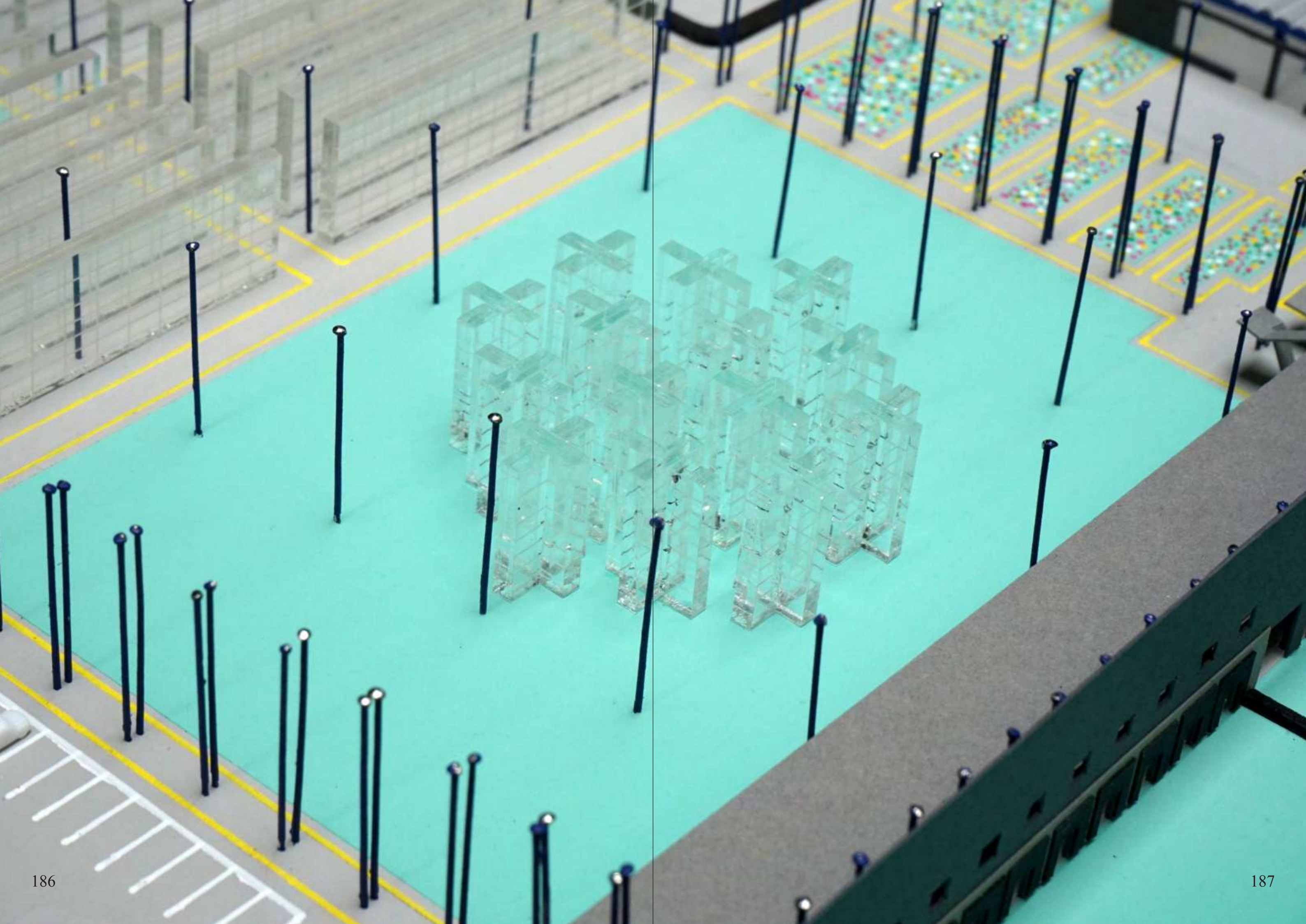
Een structuur voor de mens.
Eat, work, sleep - Atelier van Lieshout

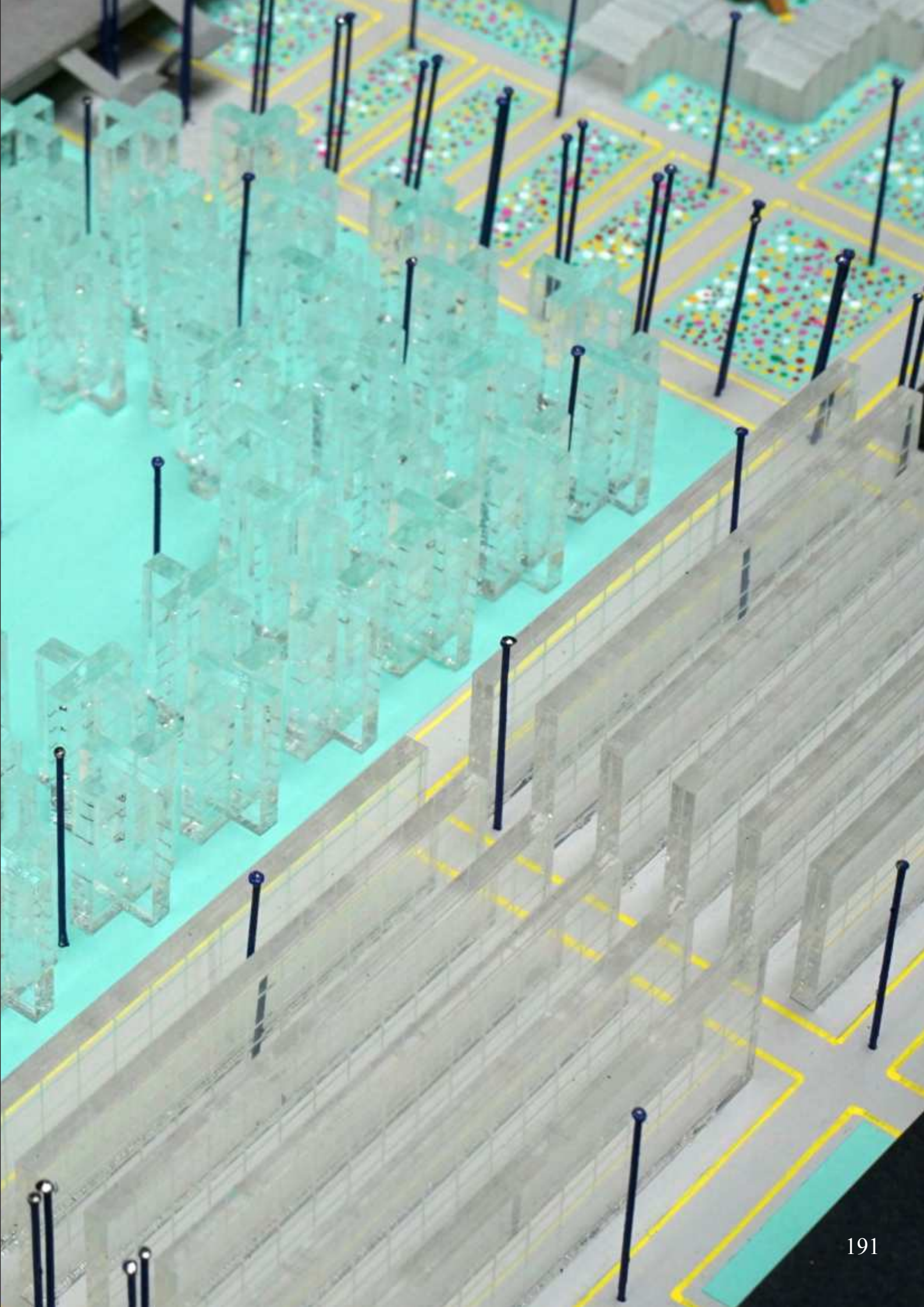
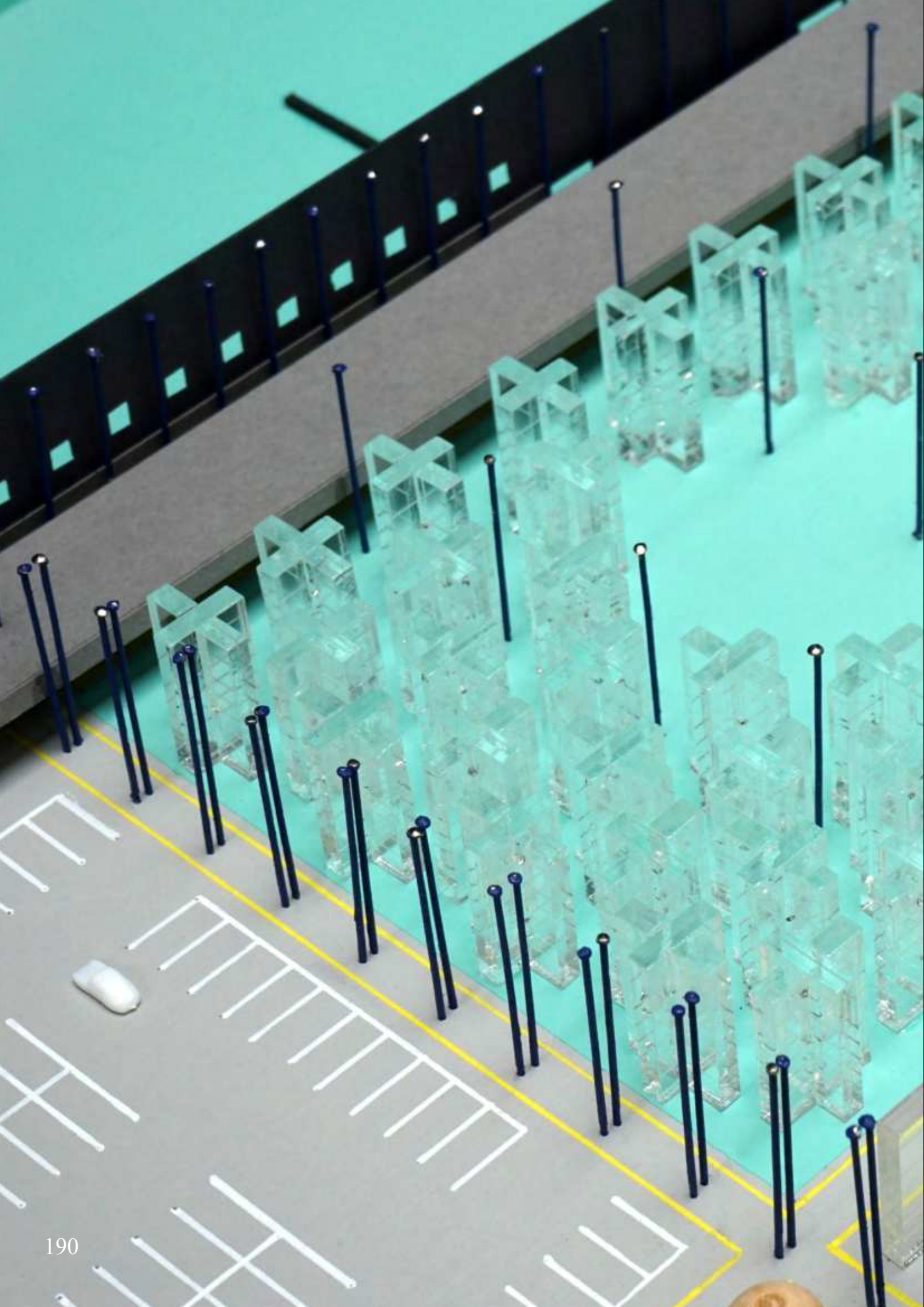
Stellingkast.

Verticale structuur.

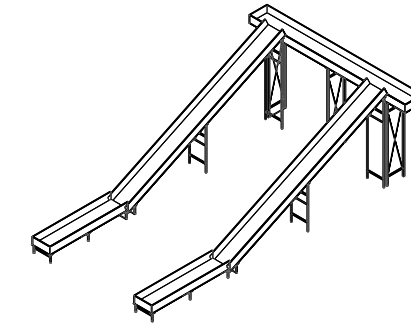

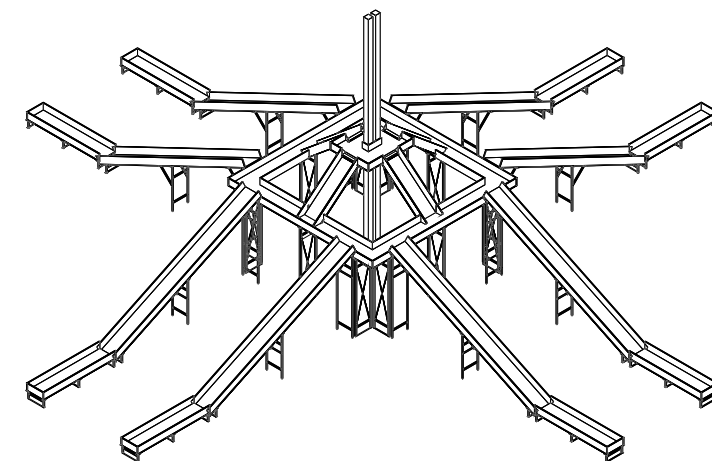

De lucht reflecteert in het water van de fontein.
Uitzicht van het amfiheater in Kleeft, Jan van Call (1656-1705?)

Sorteermachine.

Fontein.

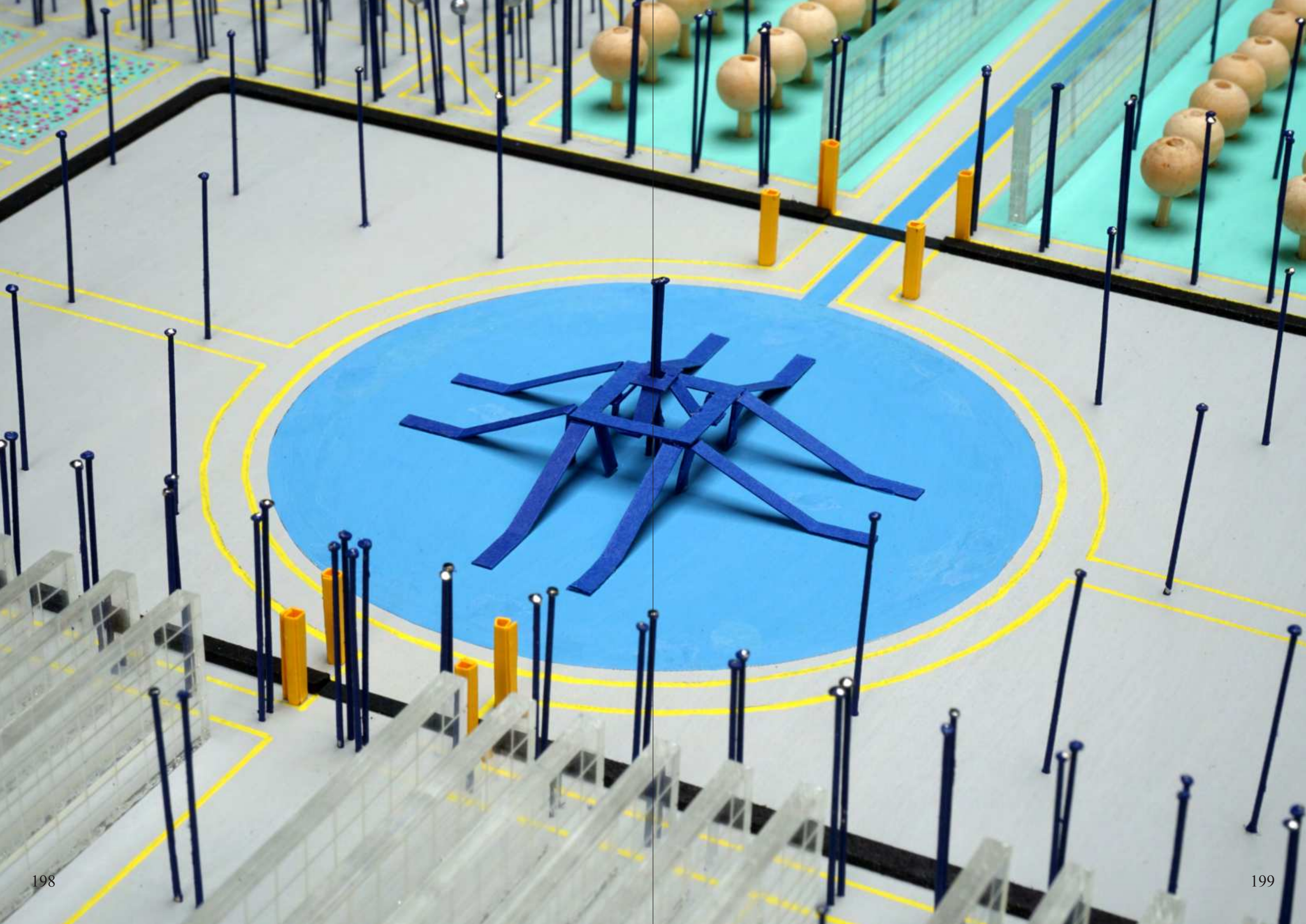
Obelisk als verticale markering.
Tuin van Huis Ten Bosch, Jan van der Heyden 1637-1712

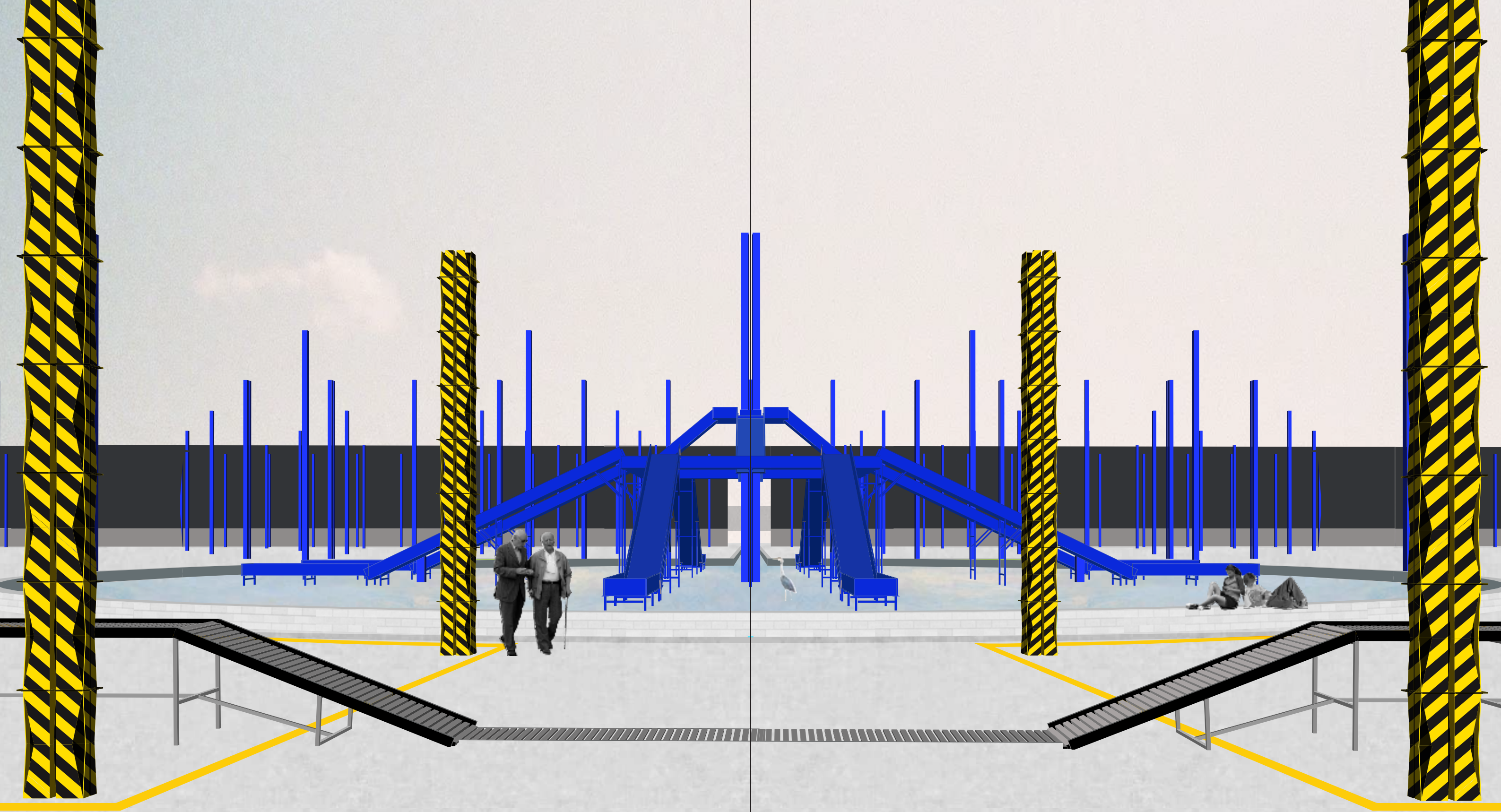

Hoekbeschermer.

Obelisk.

Schaal 1:5

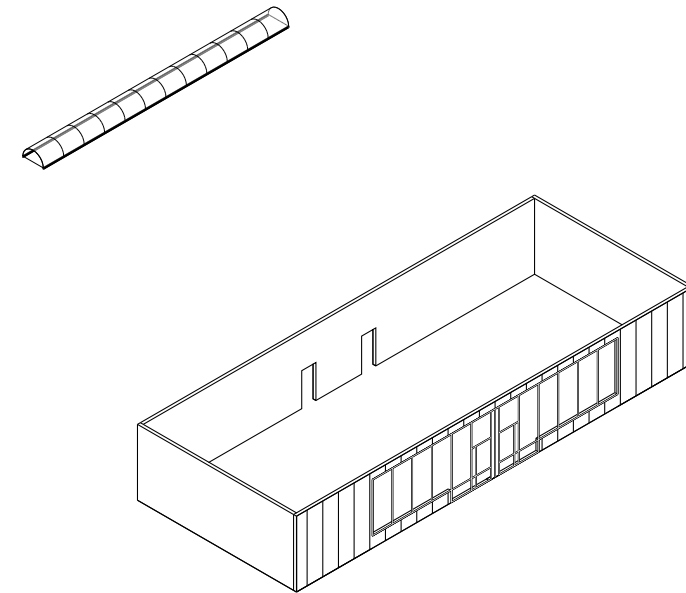

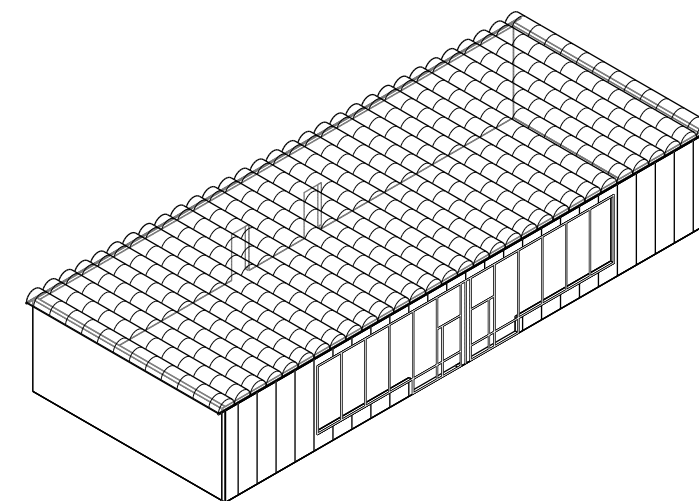

Obelisk als verticale markering.

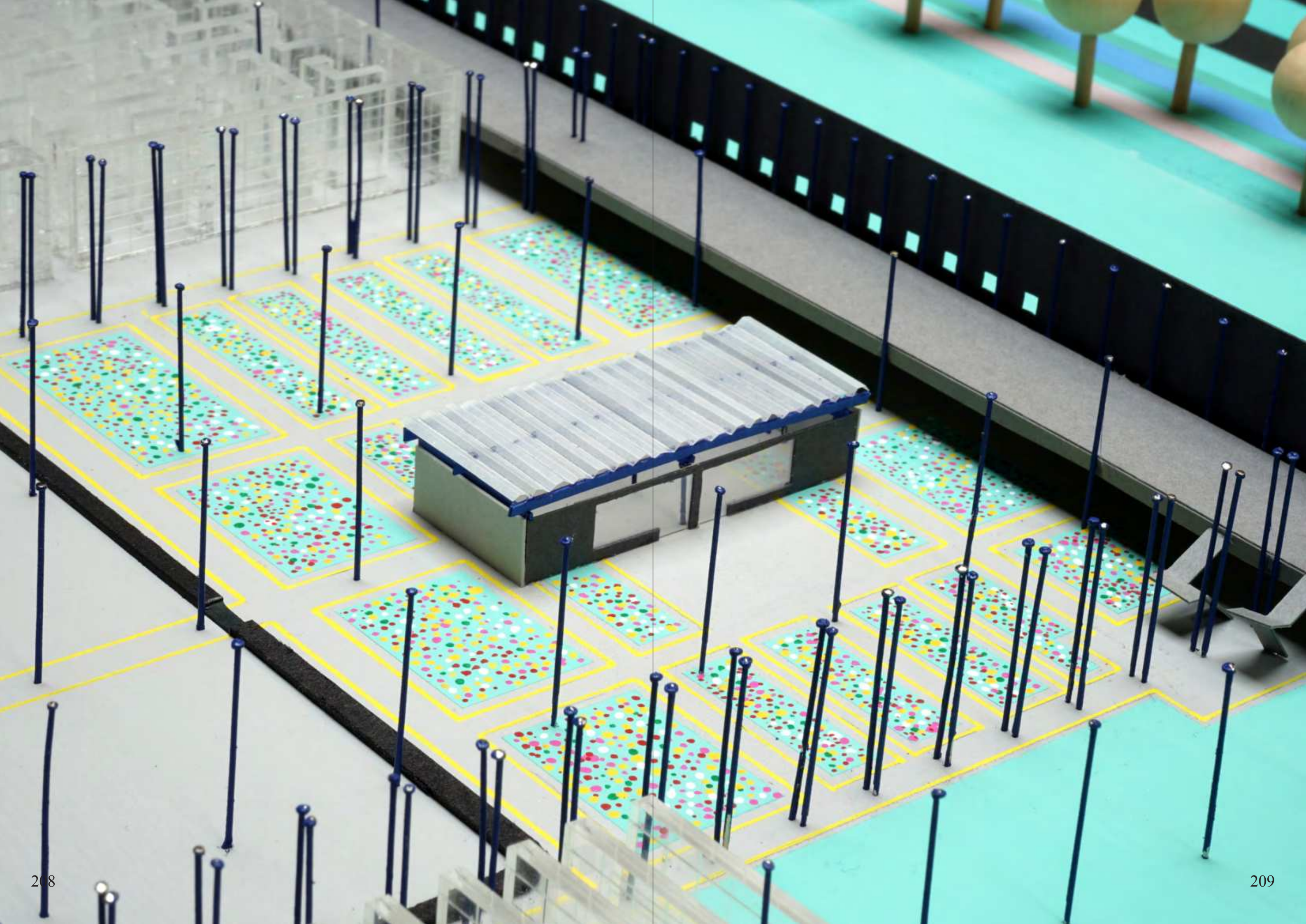
Gezicht op de parterres, de triomfboog en de buitenorangerie, Isaac de Moucheron 1667-1744.

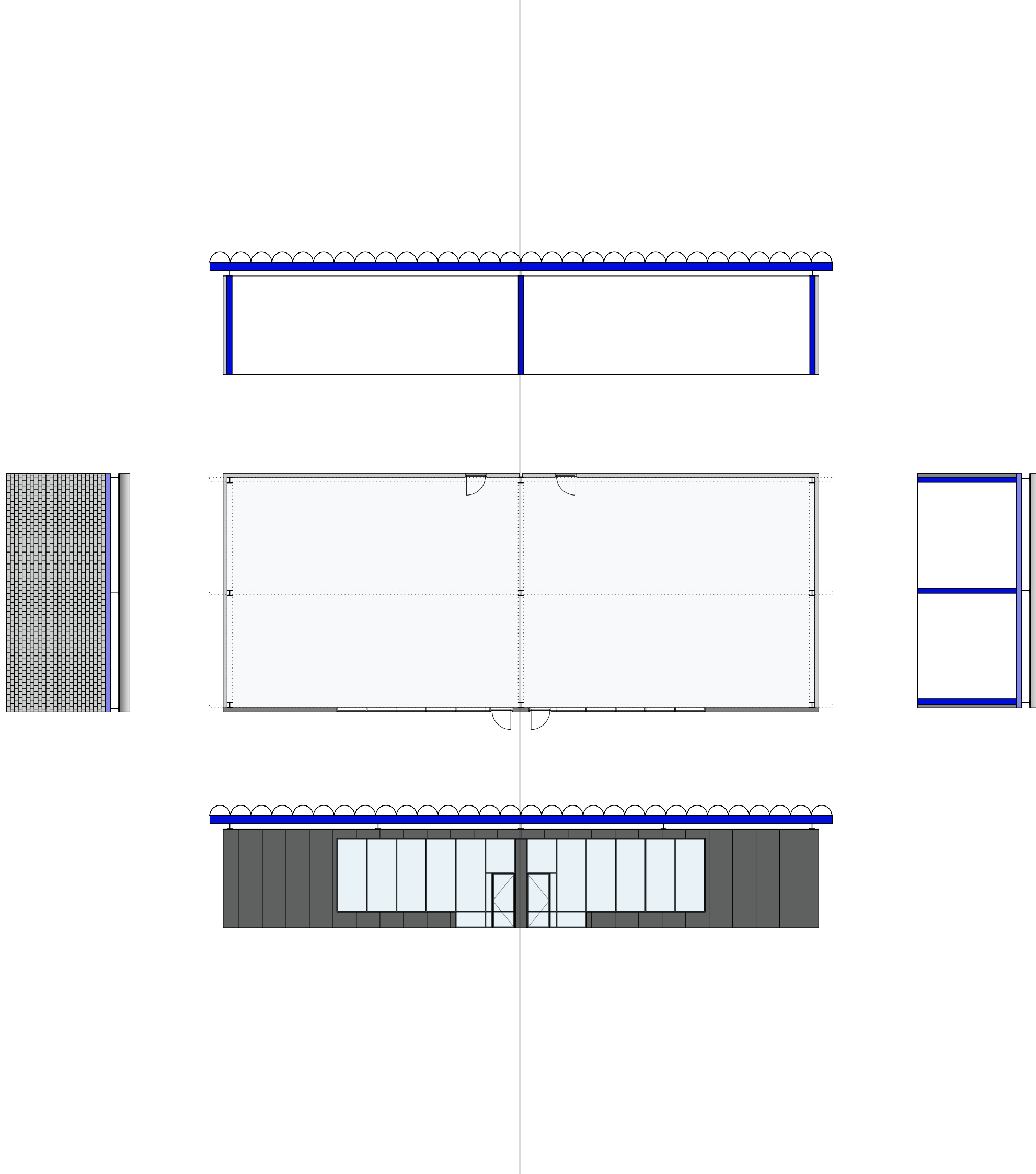
Kantoor en lichtstraat.

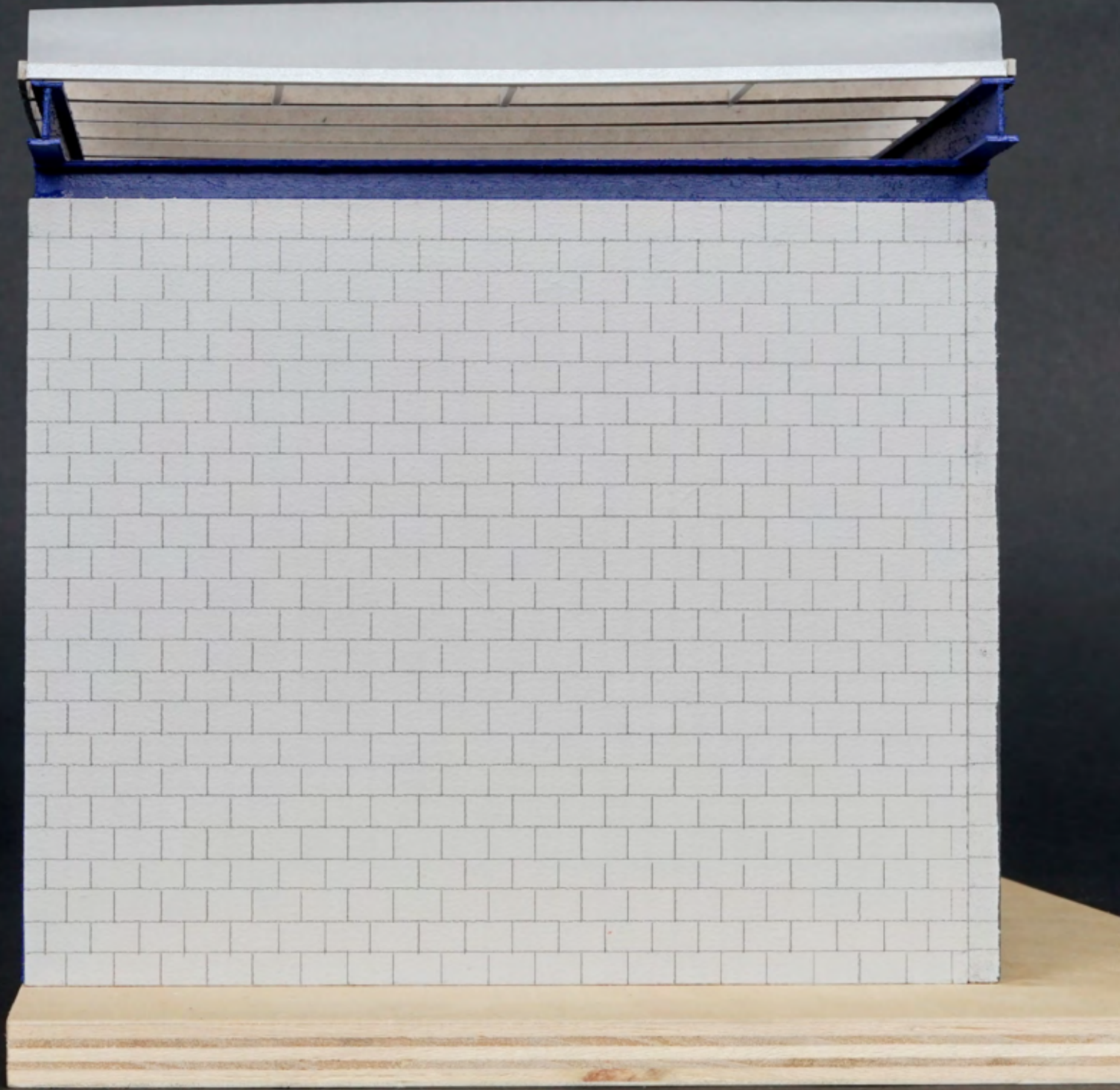
Orangerie..

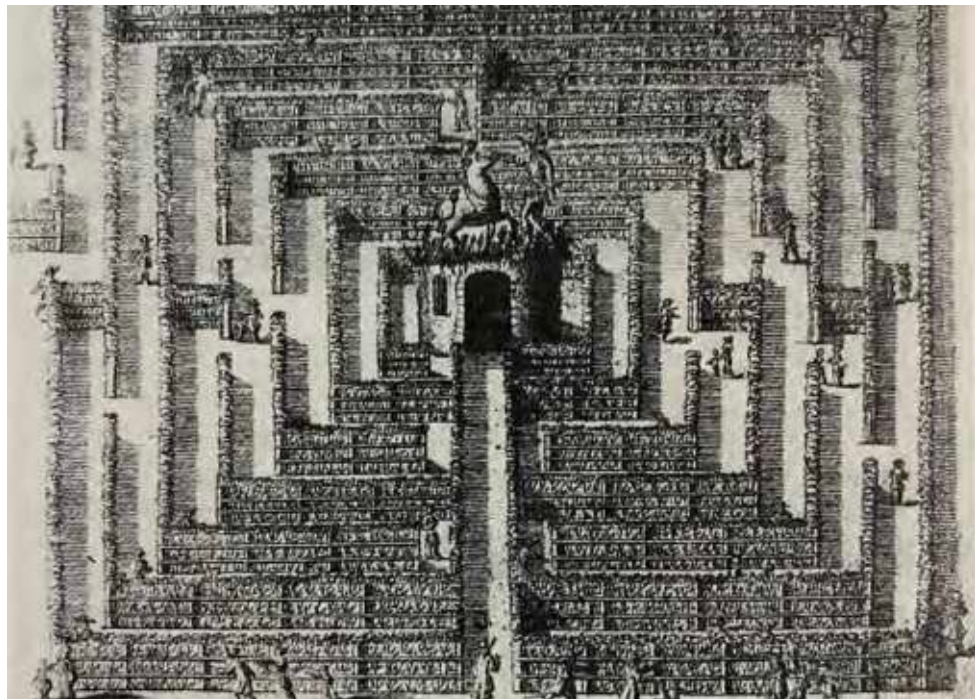

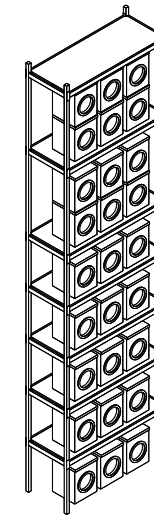

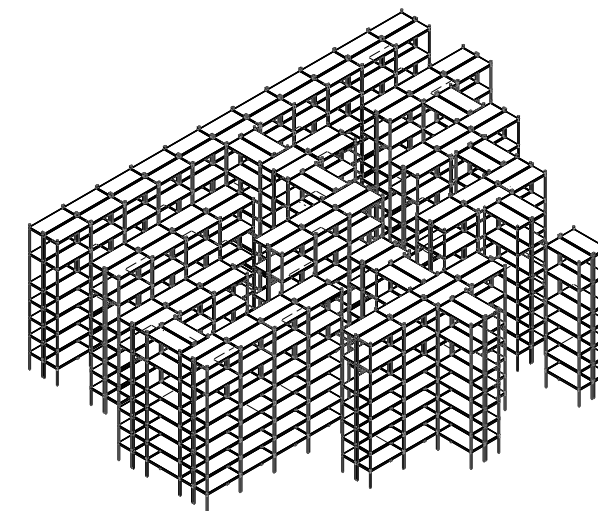

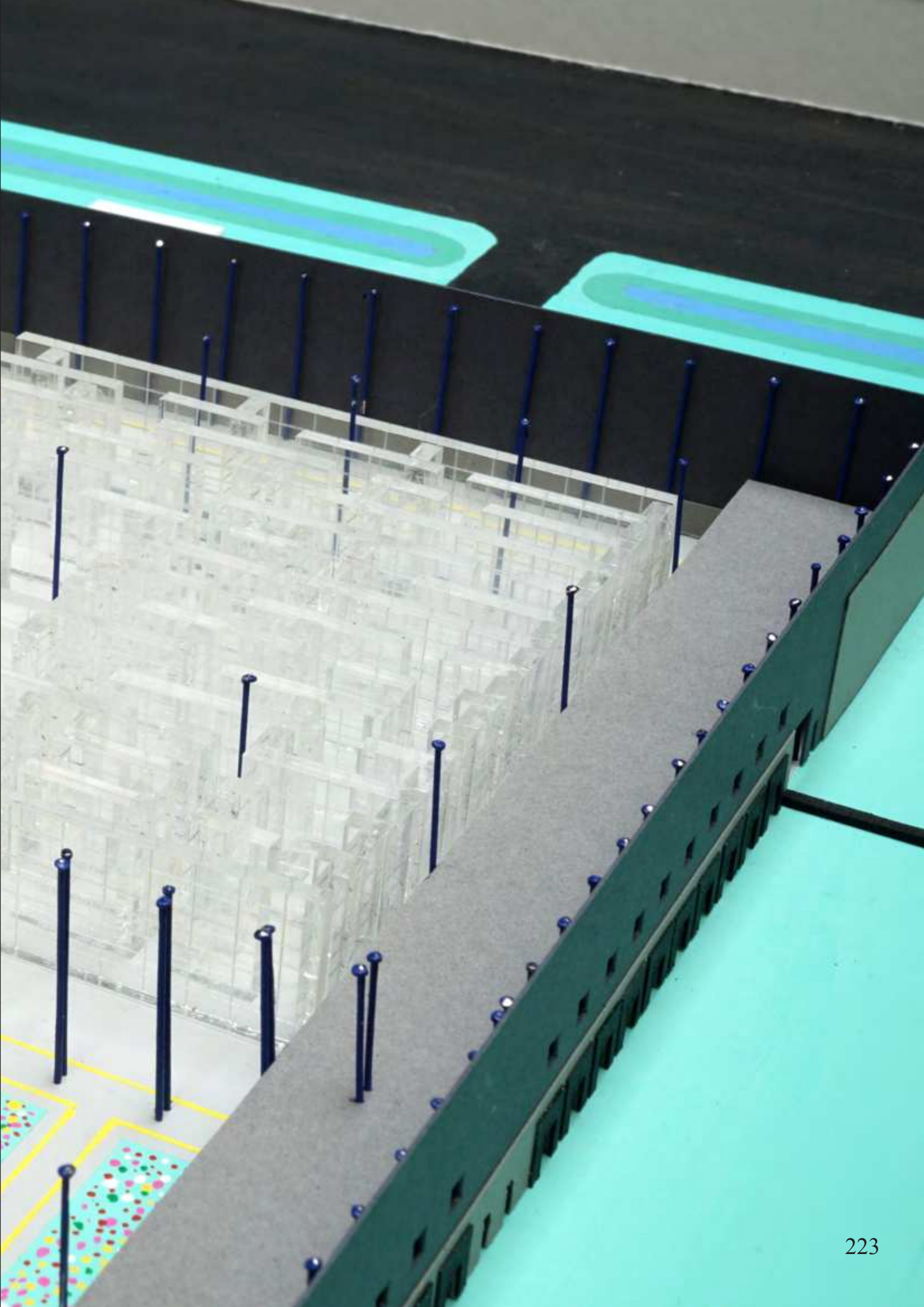
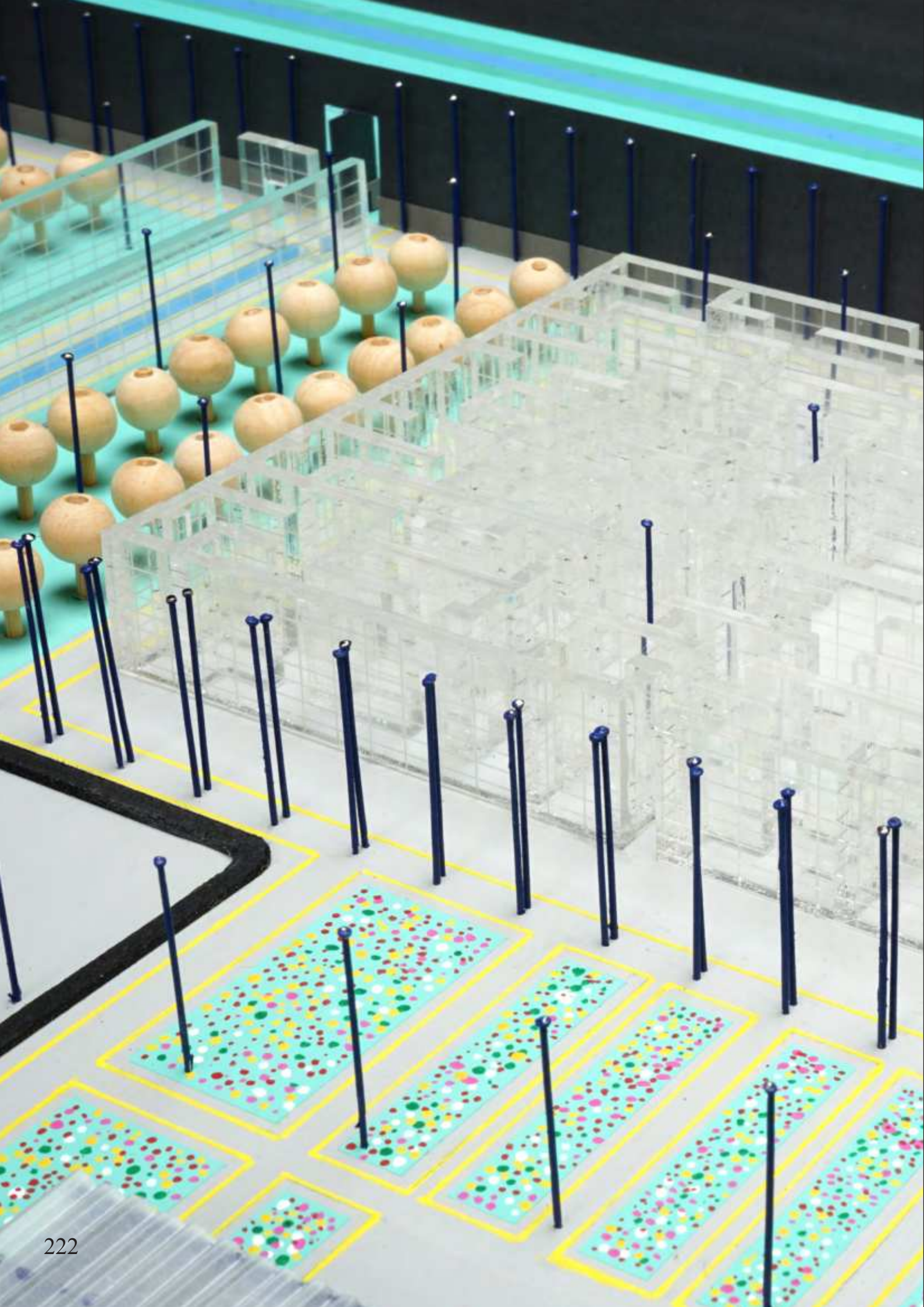
Doolhof als element van vermaak.
De Oude Doolhof in Amsterdam, School van Crispijn de Passe 1593/94?

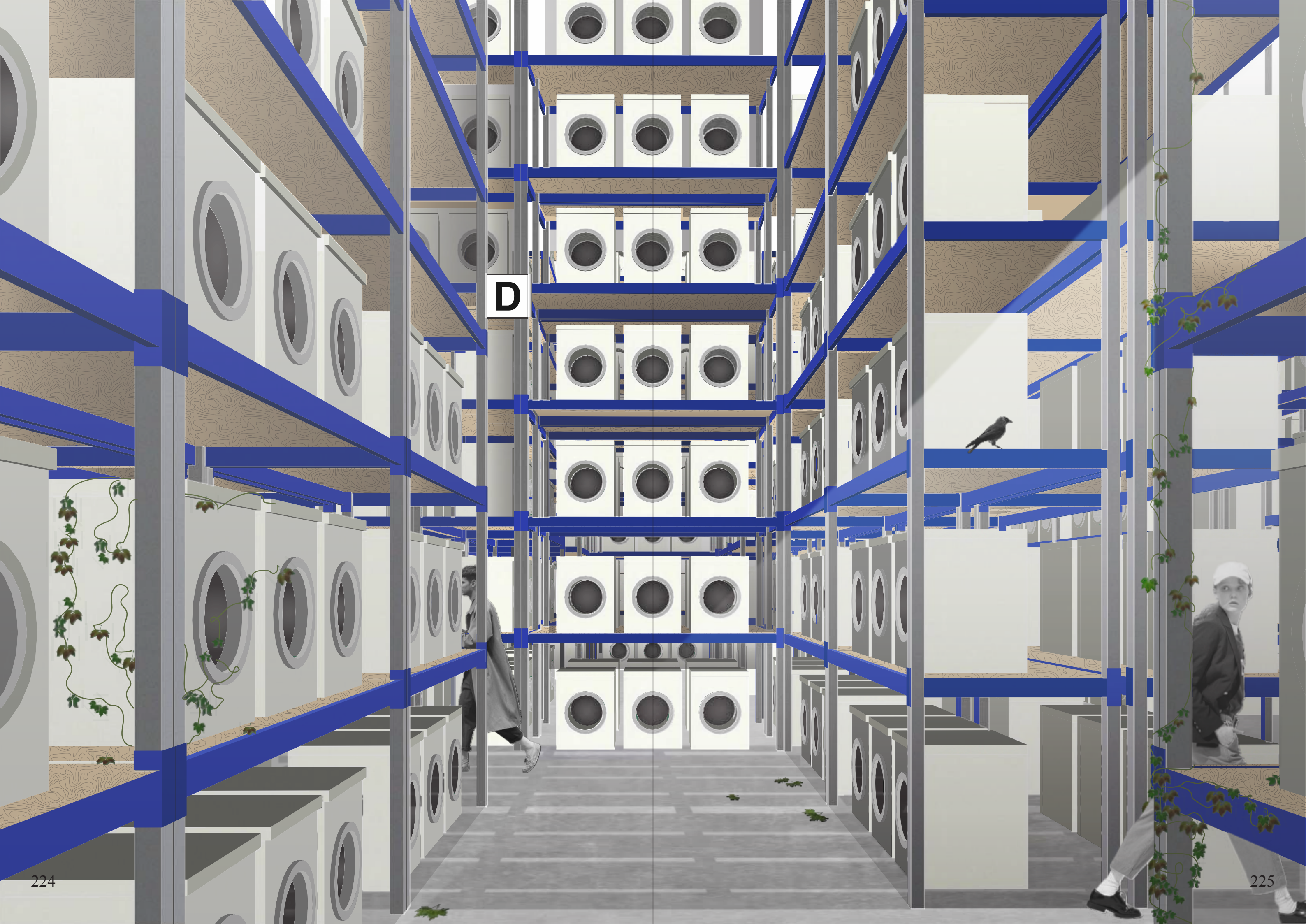

Stellingkast met wasmachines.

Doolhof.

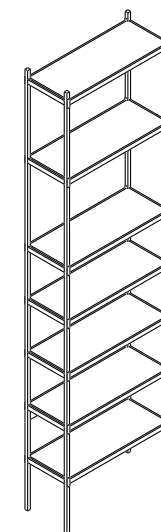

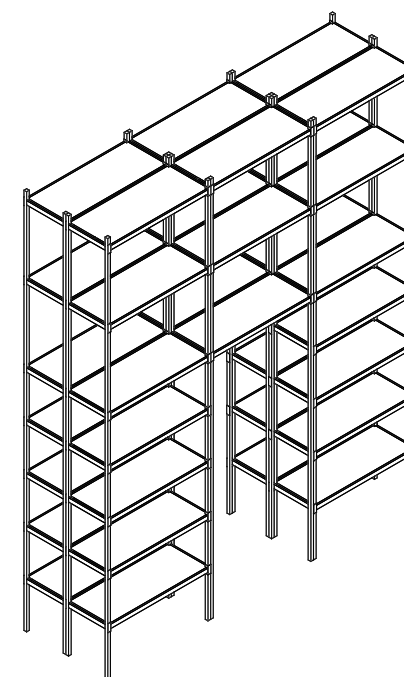
D

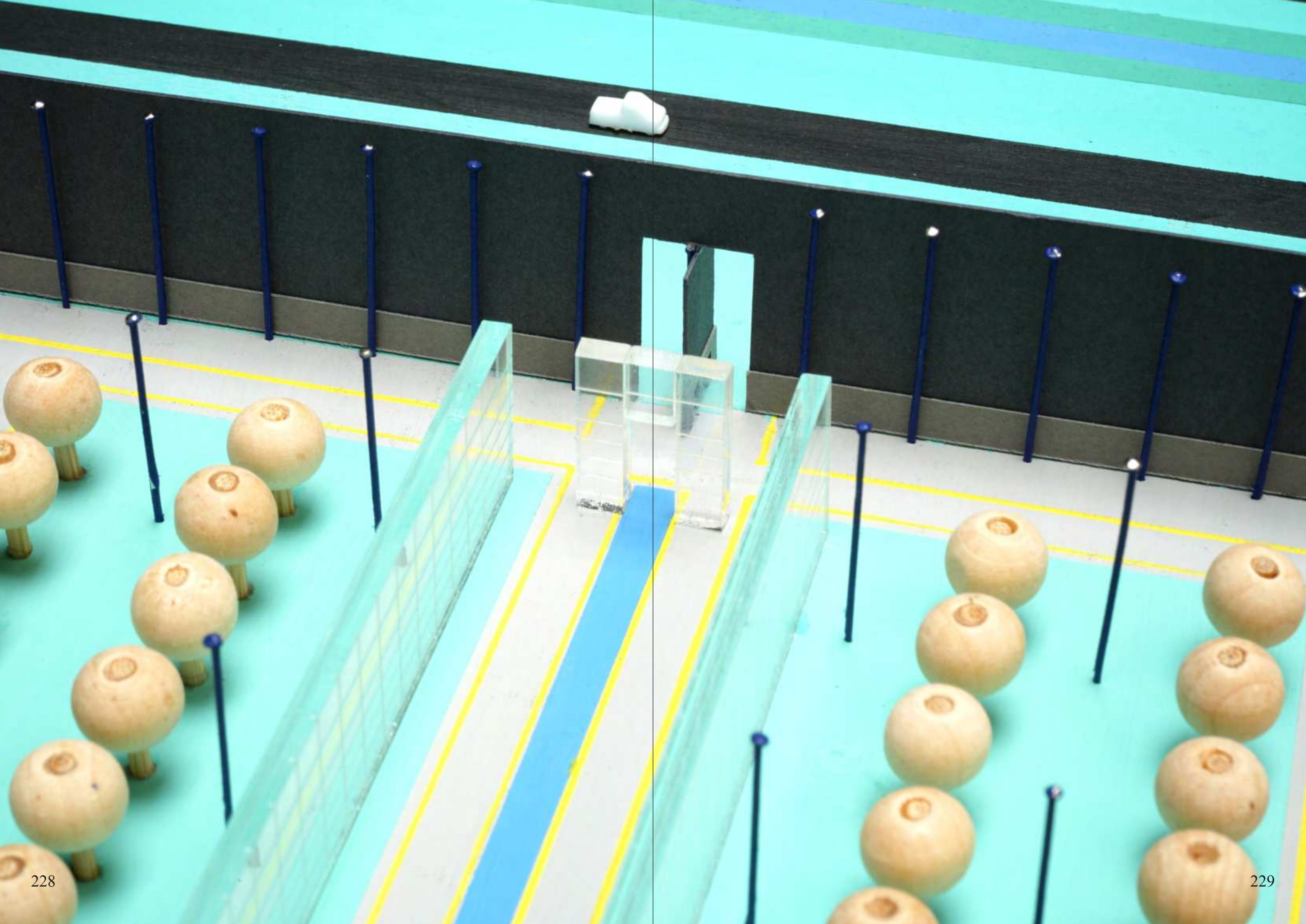
De omlijsting kadert het uitzicht.
Gezicht in de buitenplaats van de gebroeder Lups in Watergraafsmeer, Daniël Stoopendaal (1672-1726)

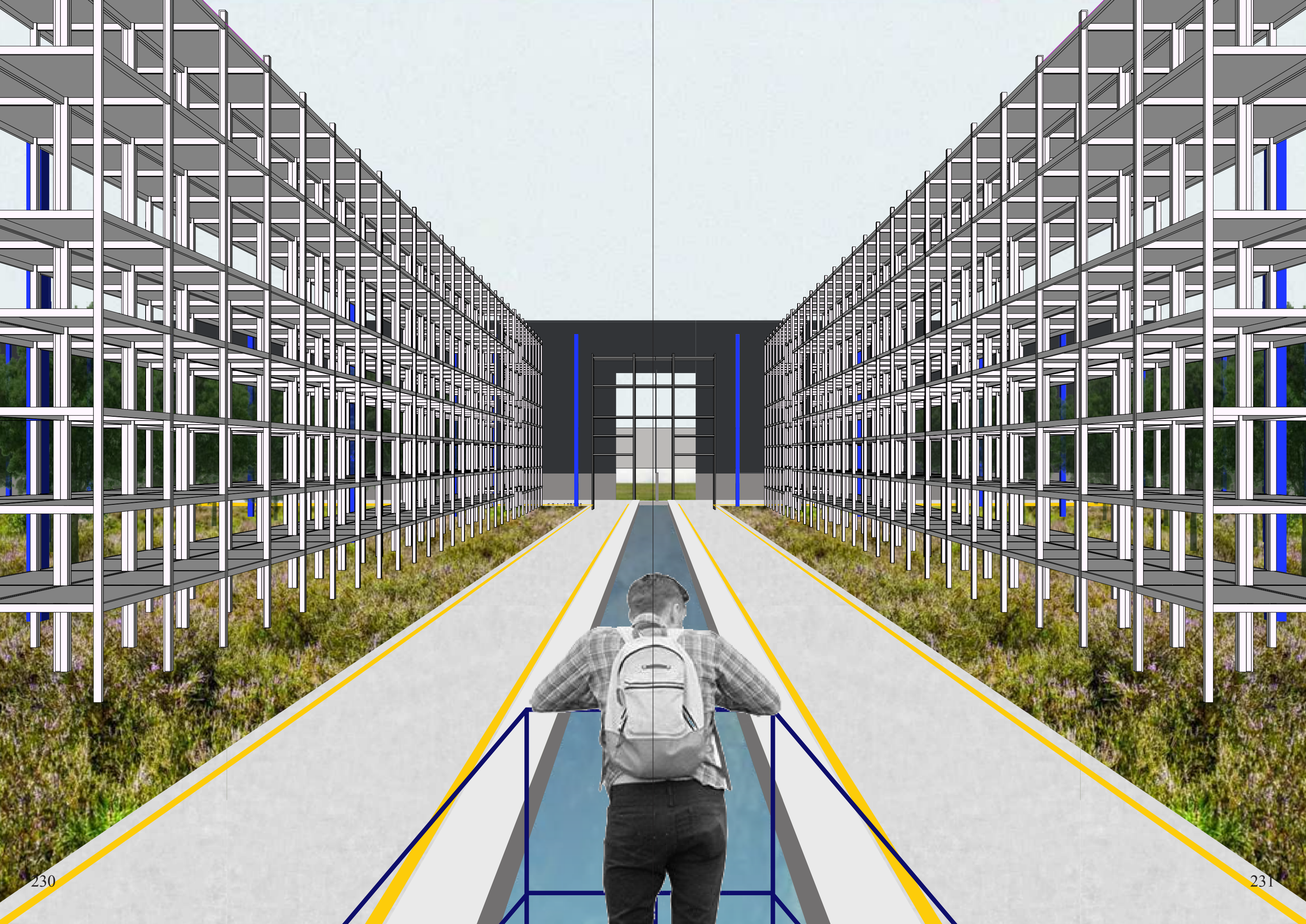

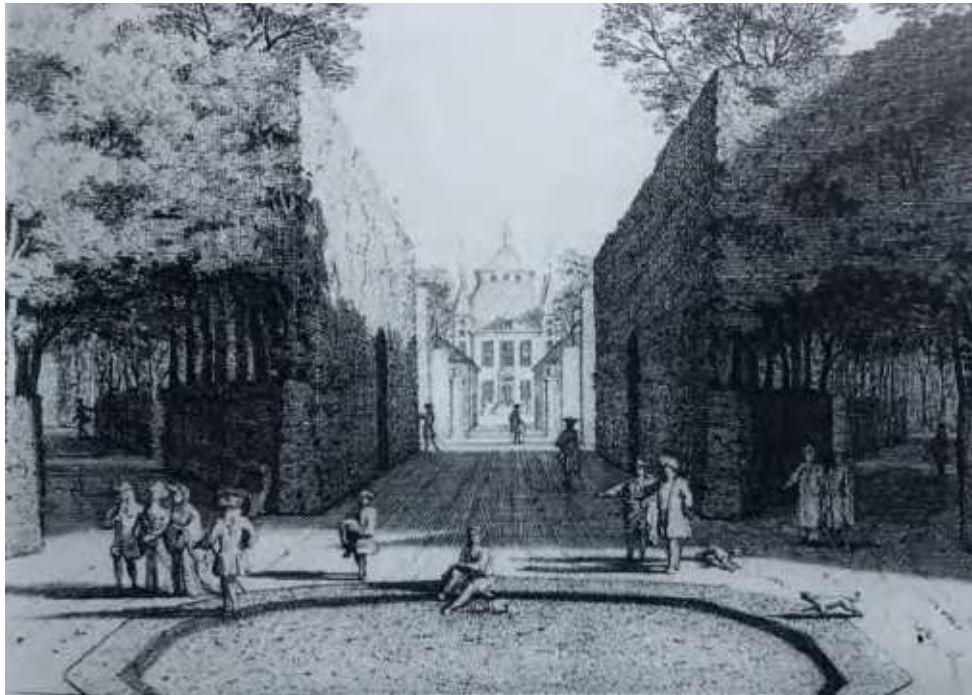
Stellingkast.

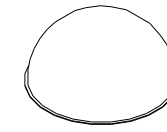
Omlijsting.

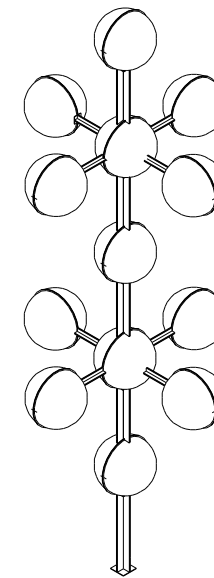

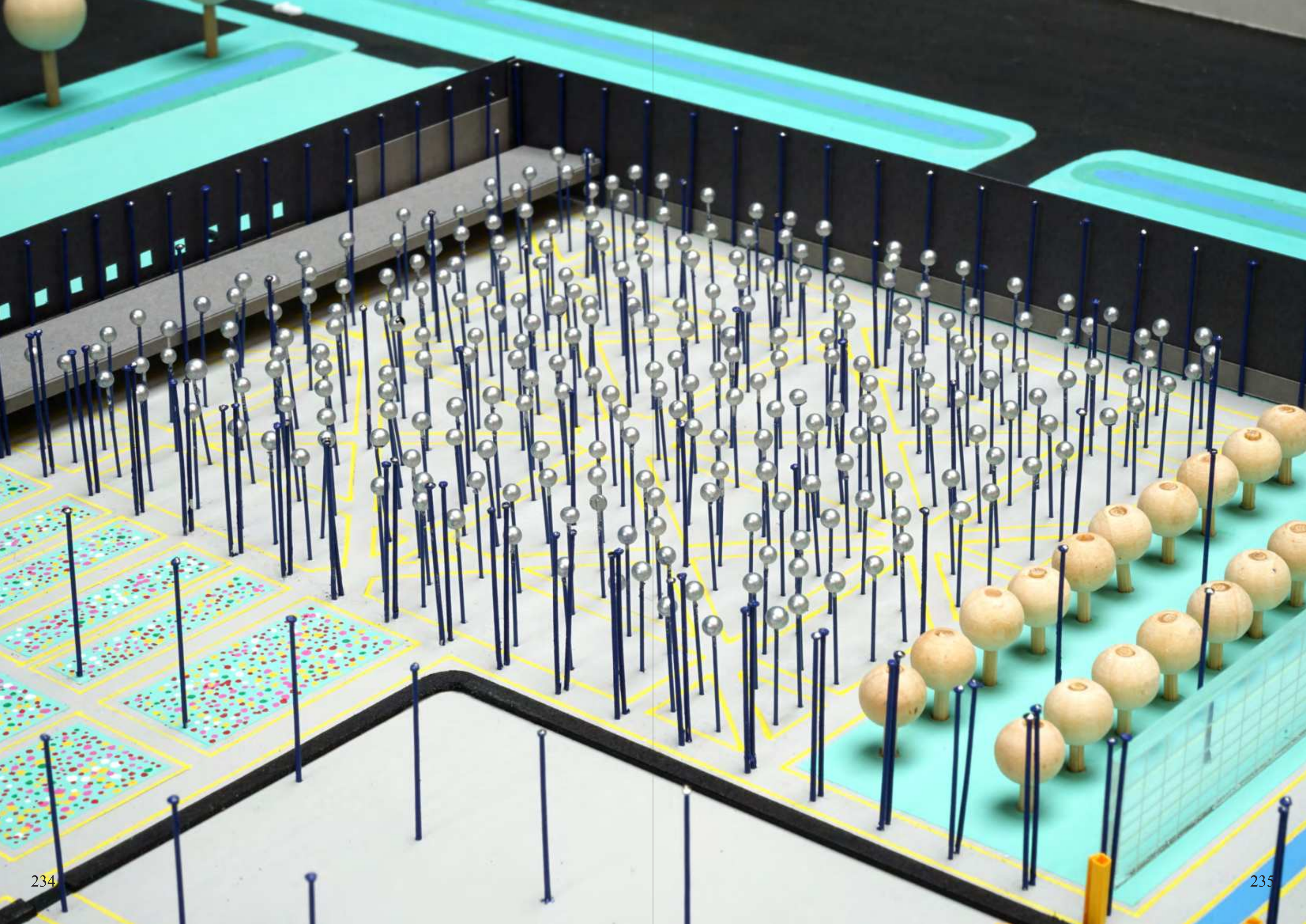
Bomen staan dicht op elkaar in het sterrenbos, bepalen de zichtlijnen.
Het rondeel in het sterrenbos met uitzicht op het huis, Isaac de Moucheron (1667-1744)

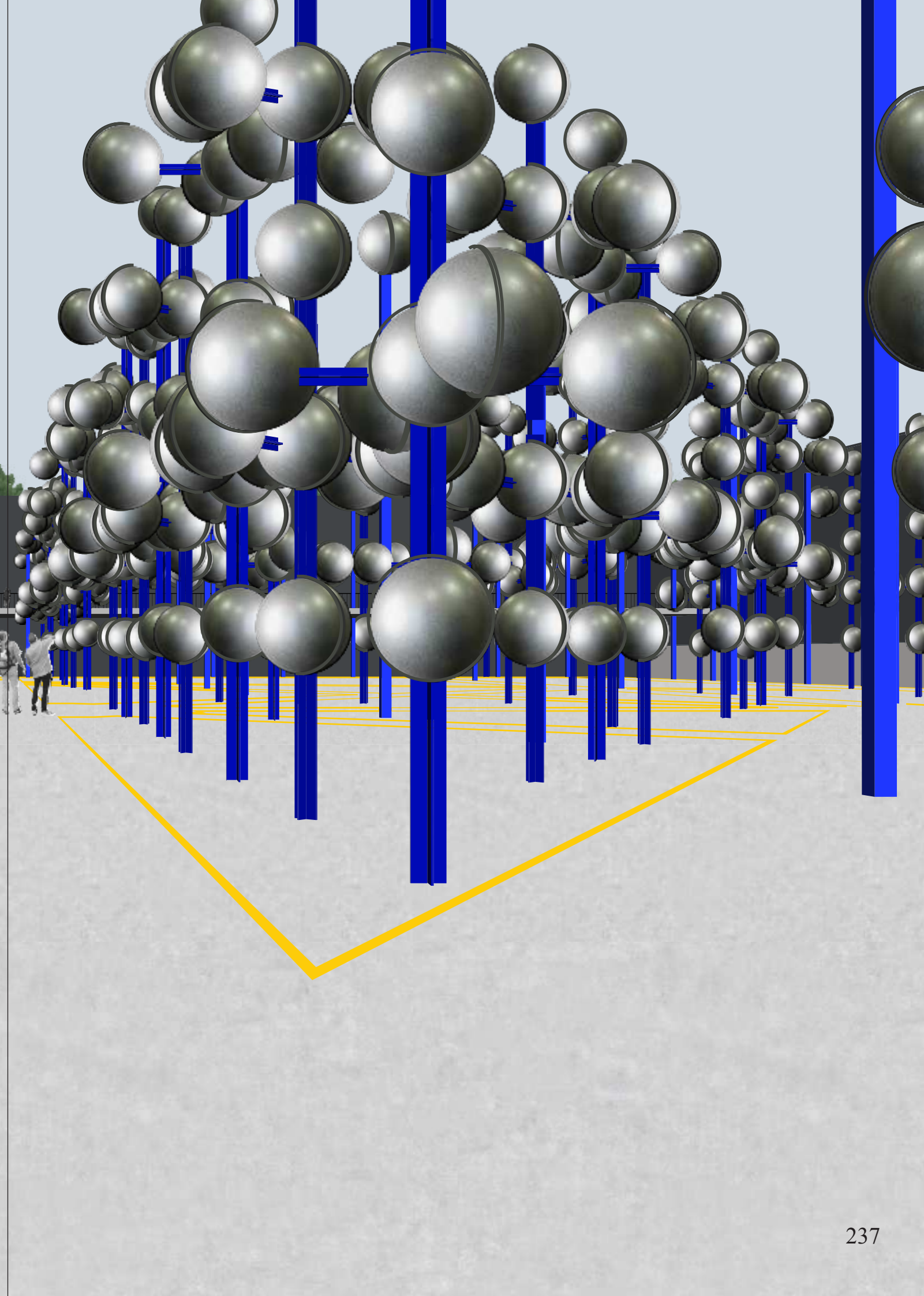
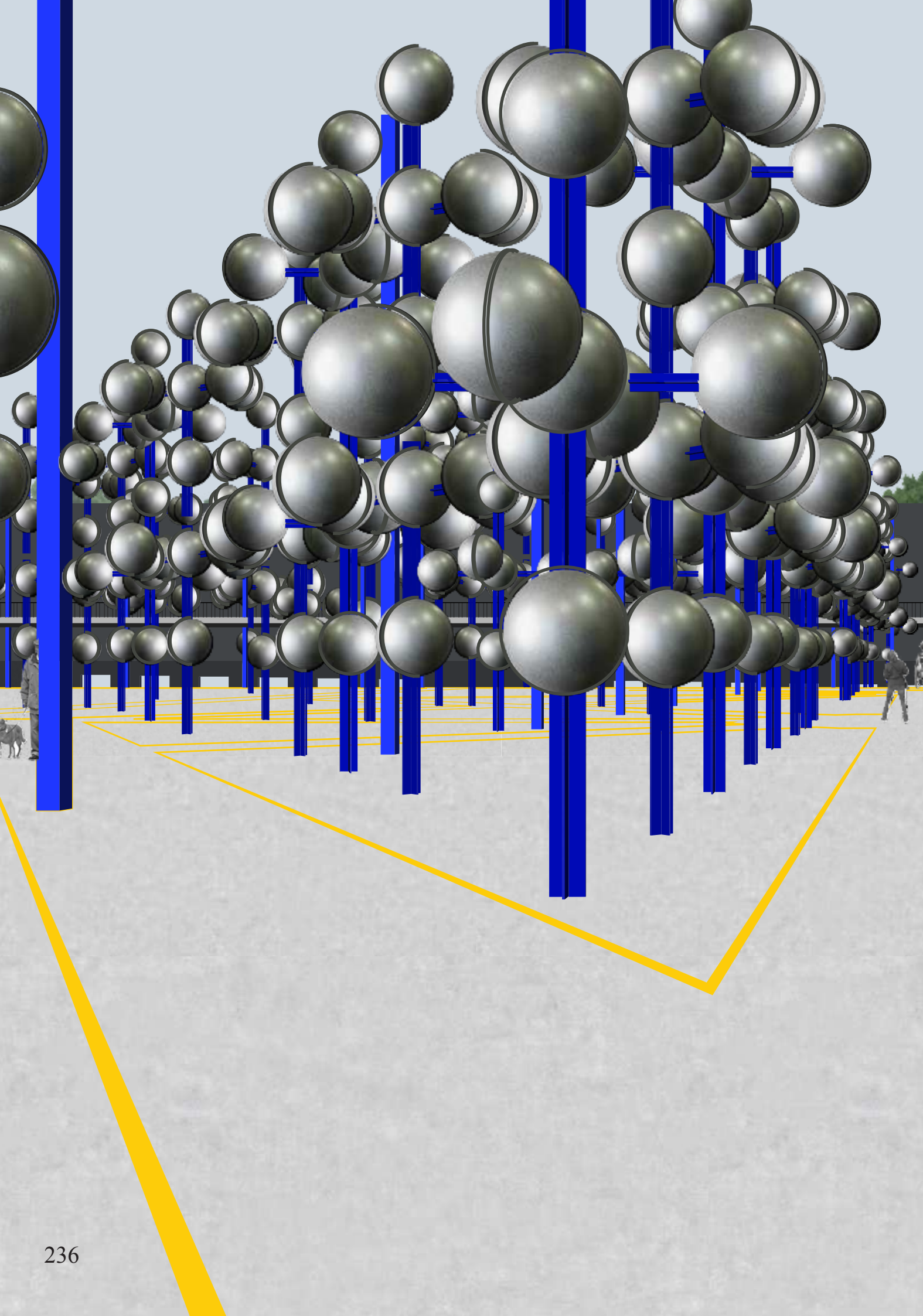

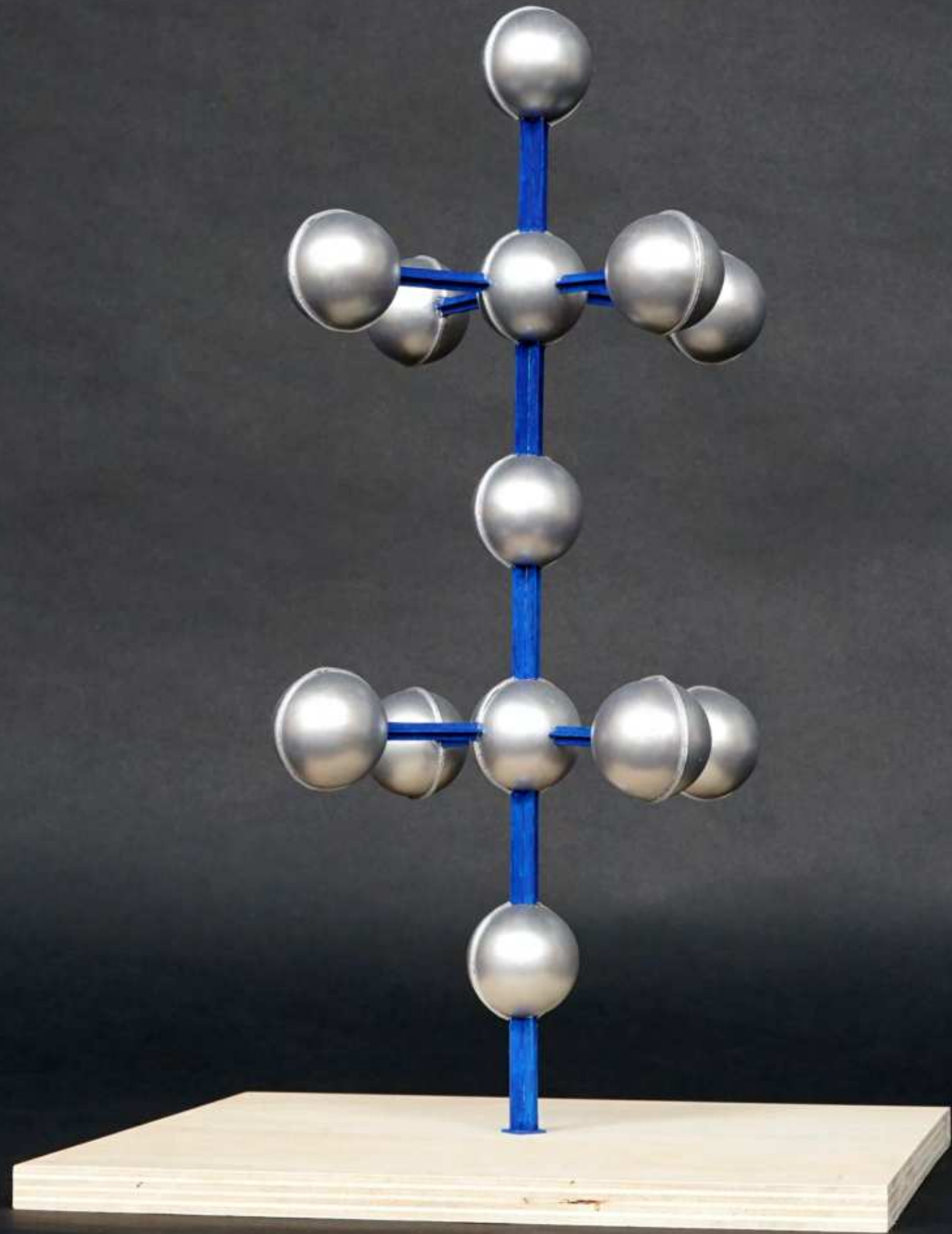
Bolspiegel.

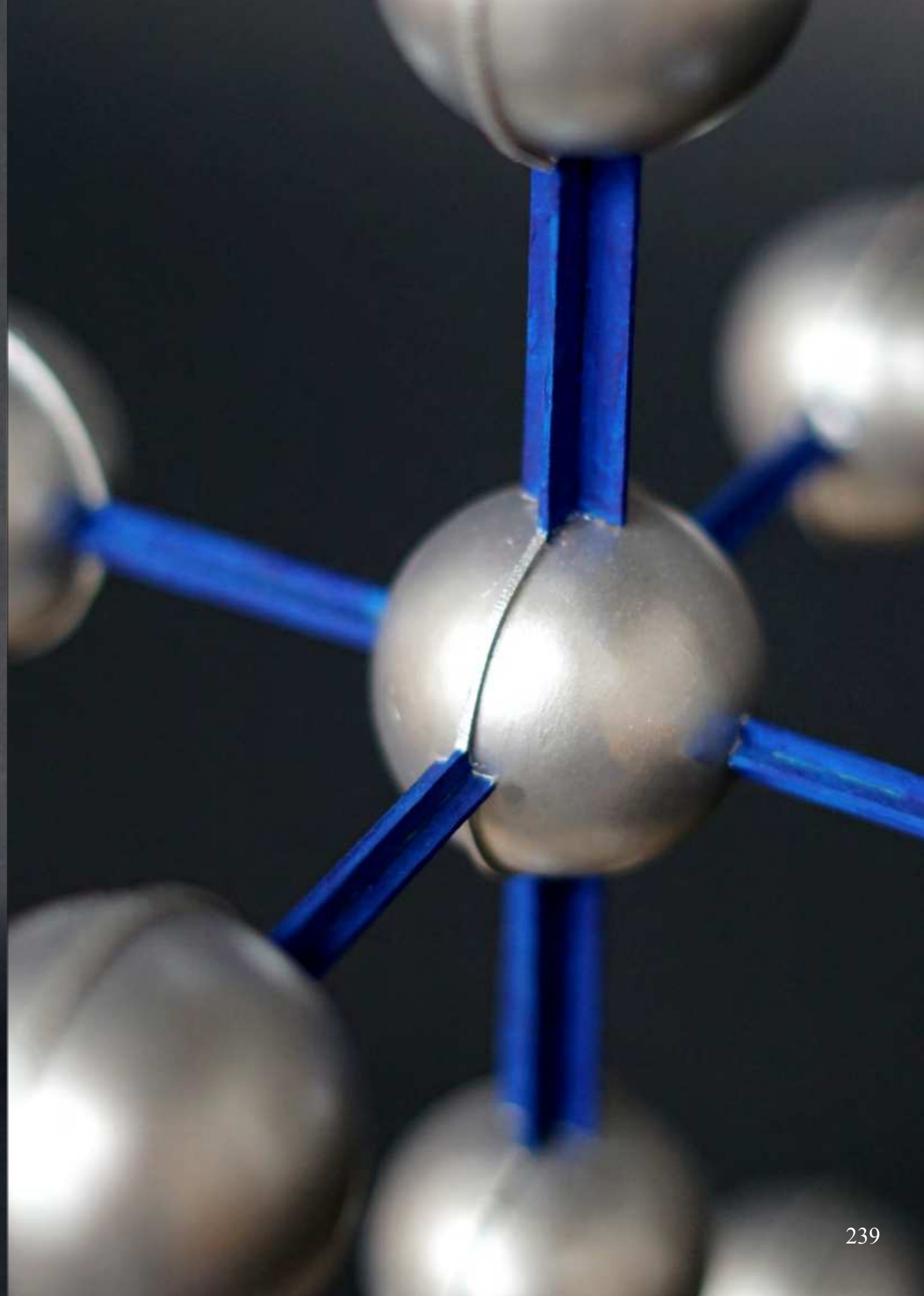
Bolspiegelboom

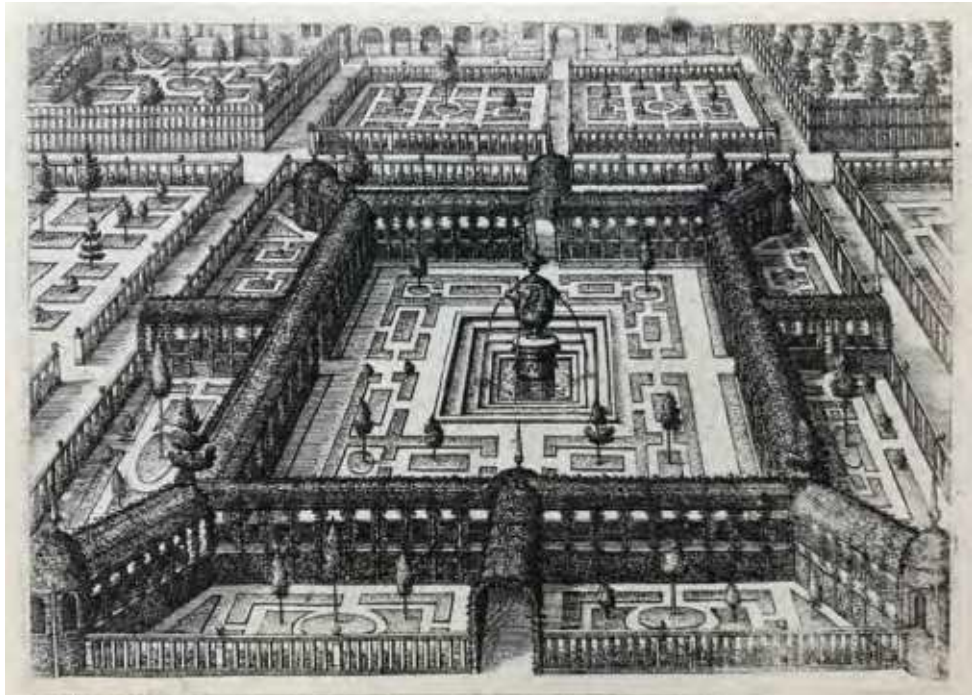

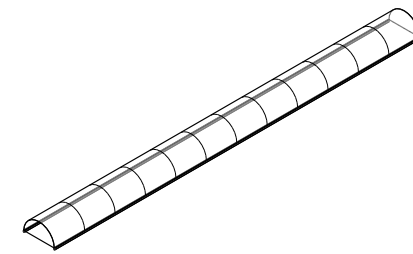

Schaal 1:20

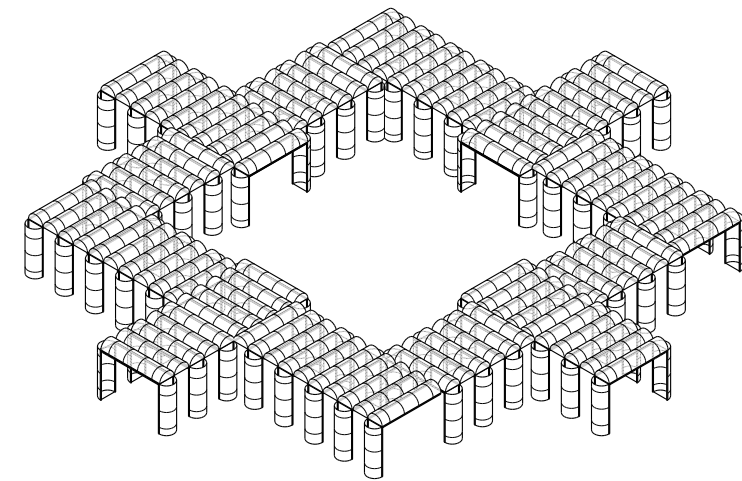

Een loofgang met begroeiing omheind een kleinere binnentuin.
Corinthia, Hans Vredeman de Vries (1527-ca/ 1606)

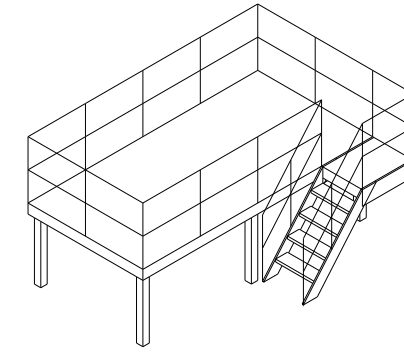
Lichtstraat.

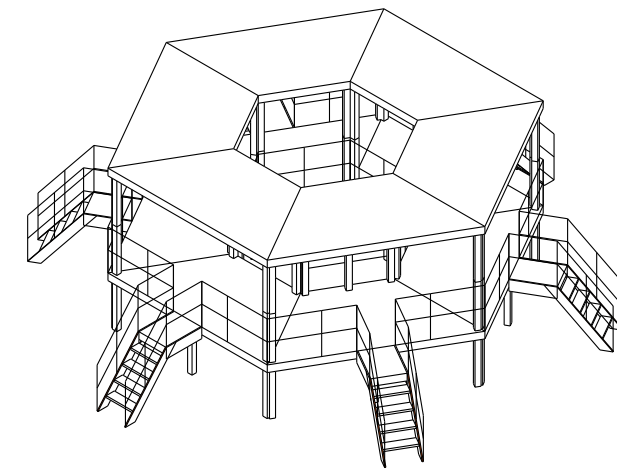
Loofgang.

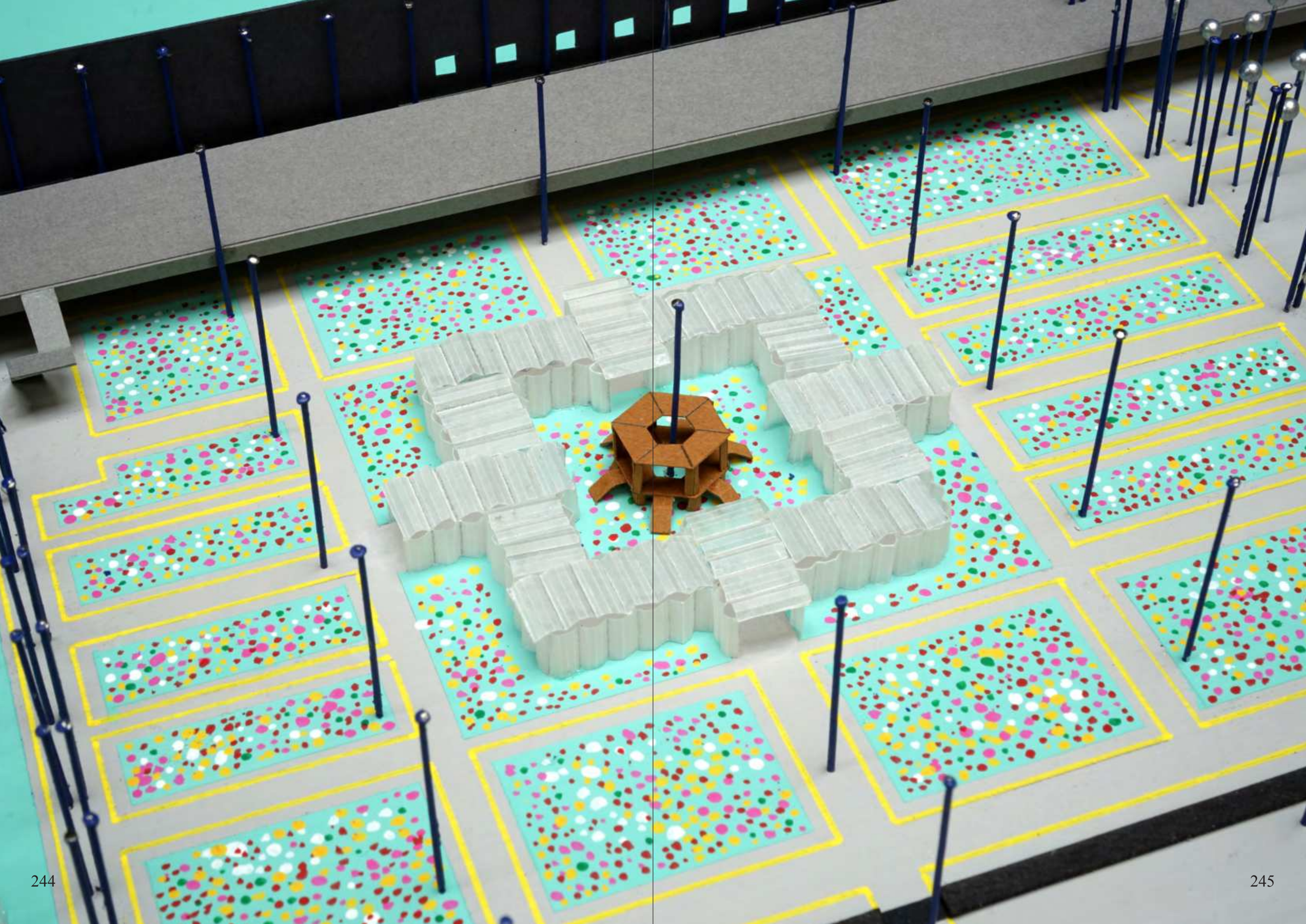
Het prieel als intieme plek.
Een Amsterdamse stadstuin, Cornelis Troost (1696-1750)

Halfverdiepingshoge entresol.

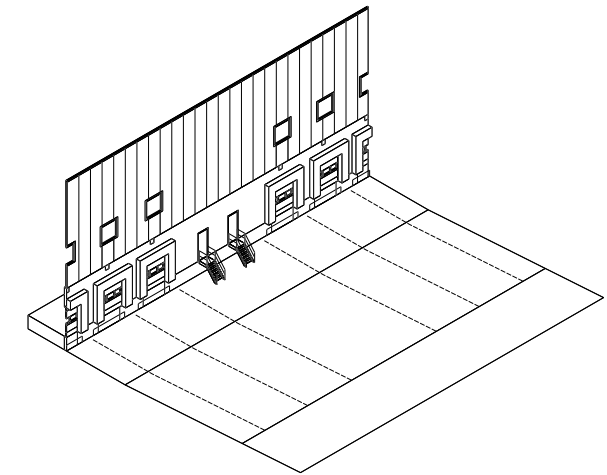
Prieel.

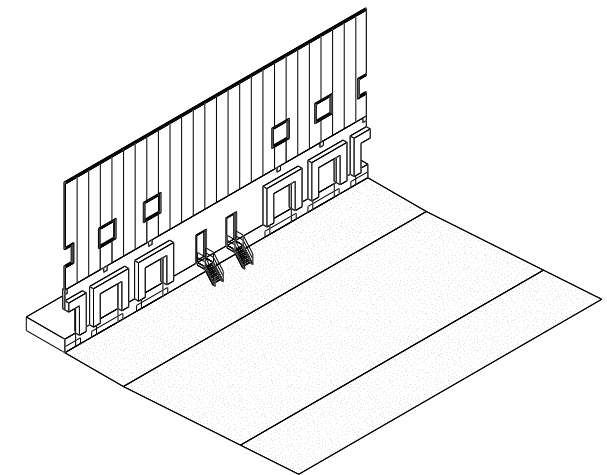

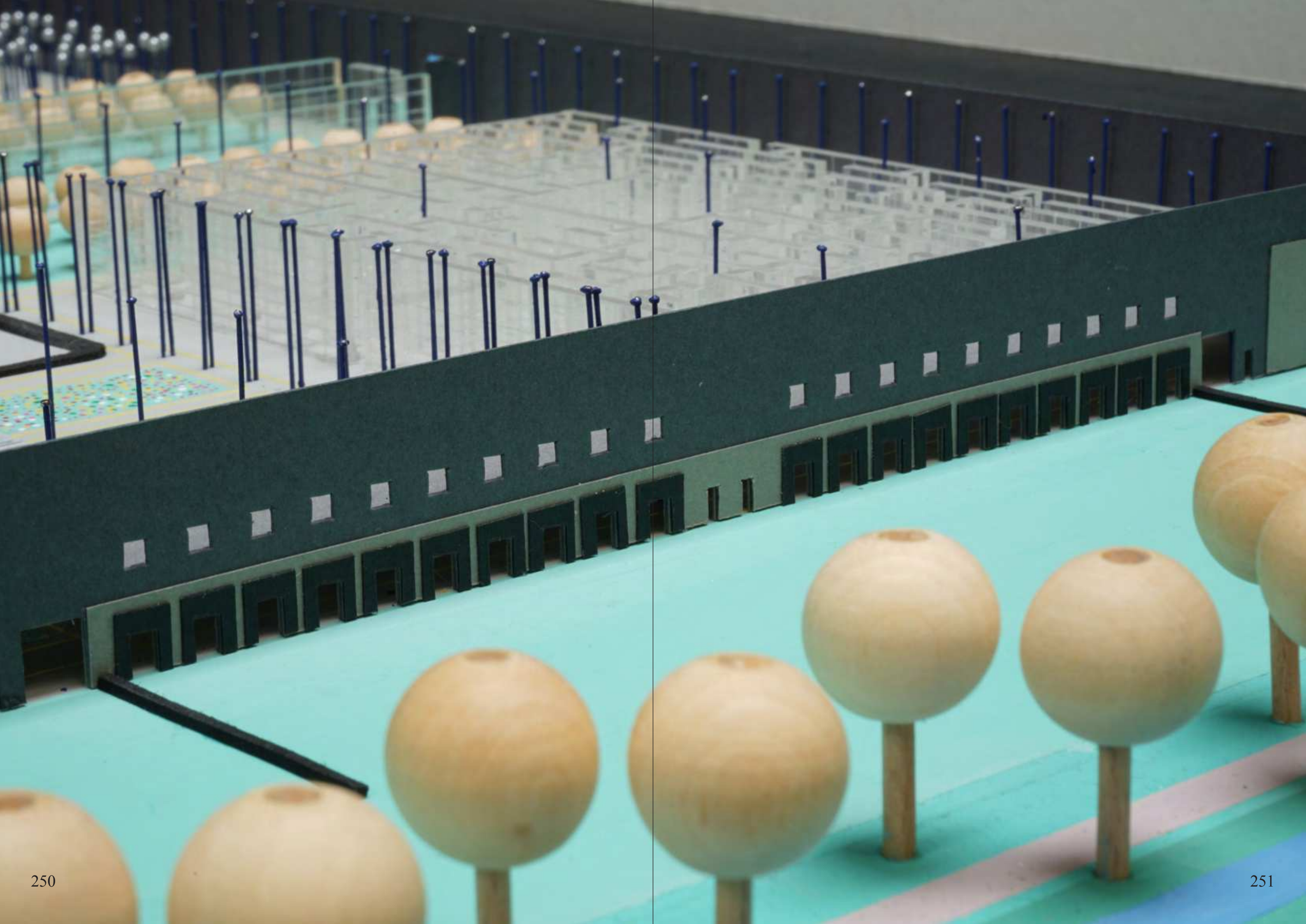
Een gevel met grote openingen en terugliggende gaanderij, als colonnade.
Aldo Rossi, Casa Aurora Gruppo

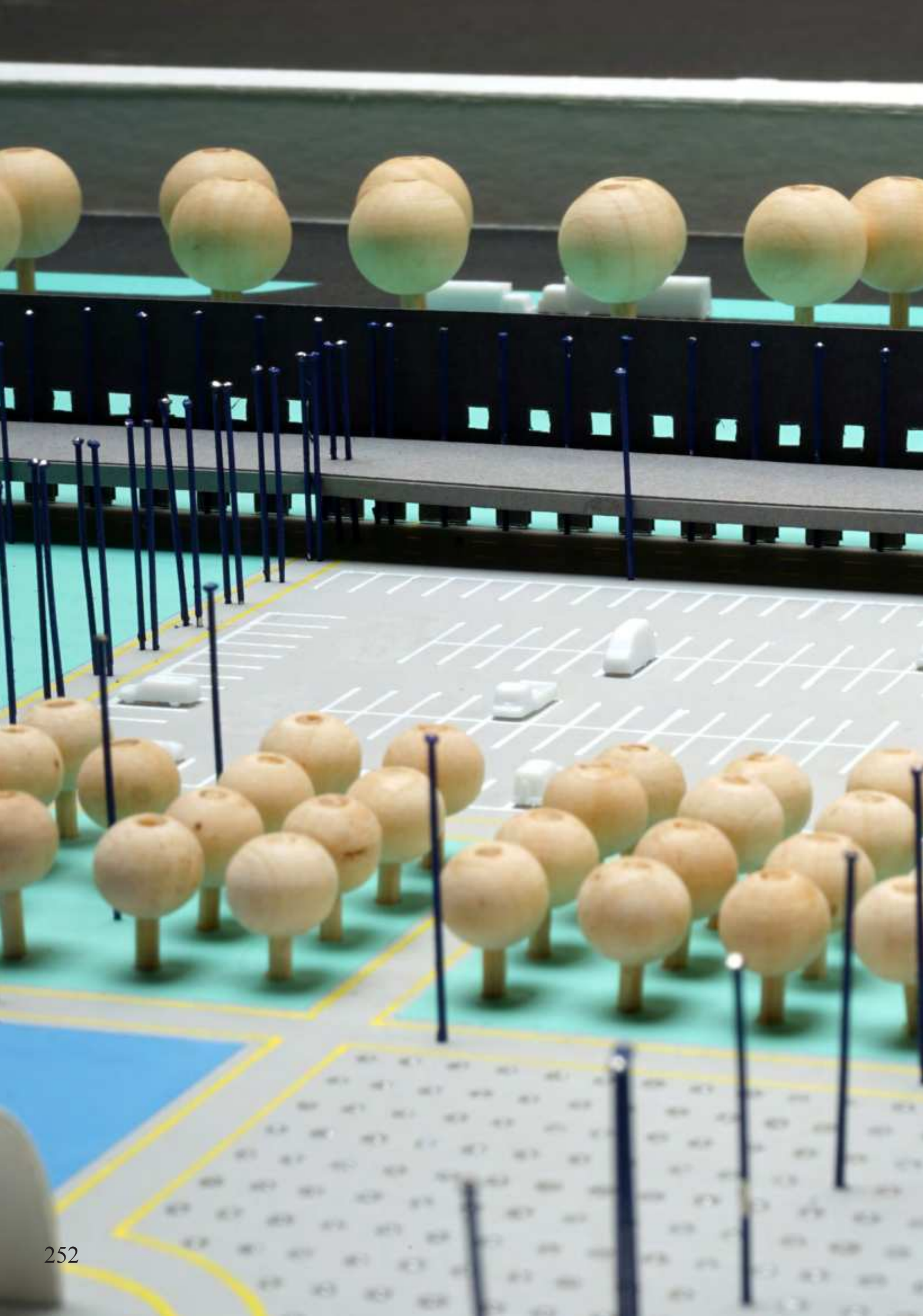

De langsgevel met gesloten overheaddeuren, bestaand.

De langsgevel met geopende overheaddeuren, nieuw.

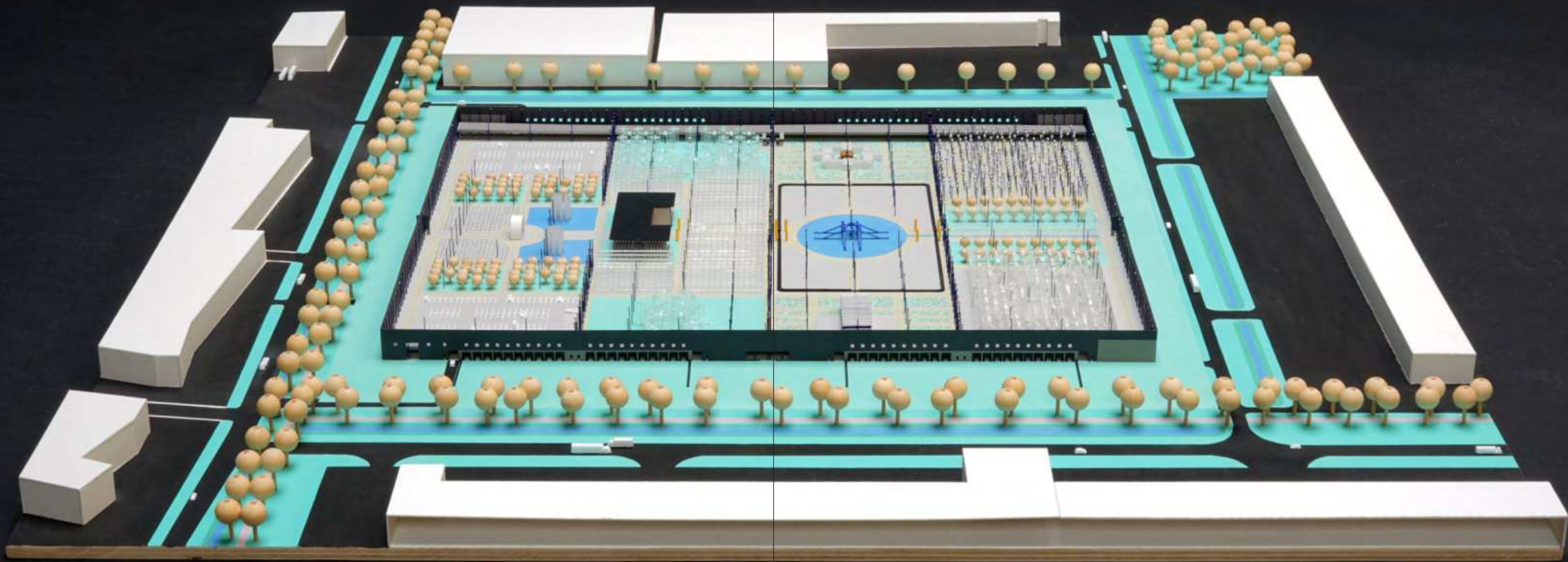

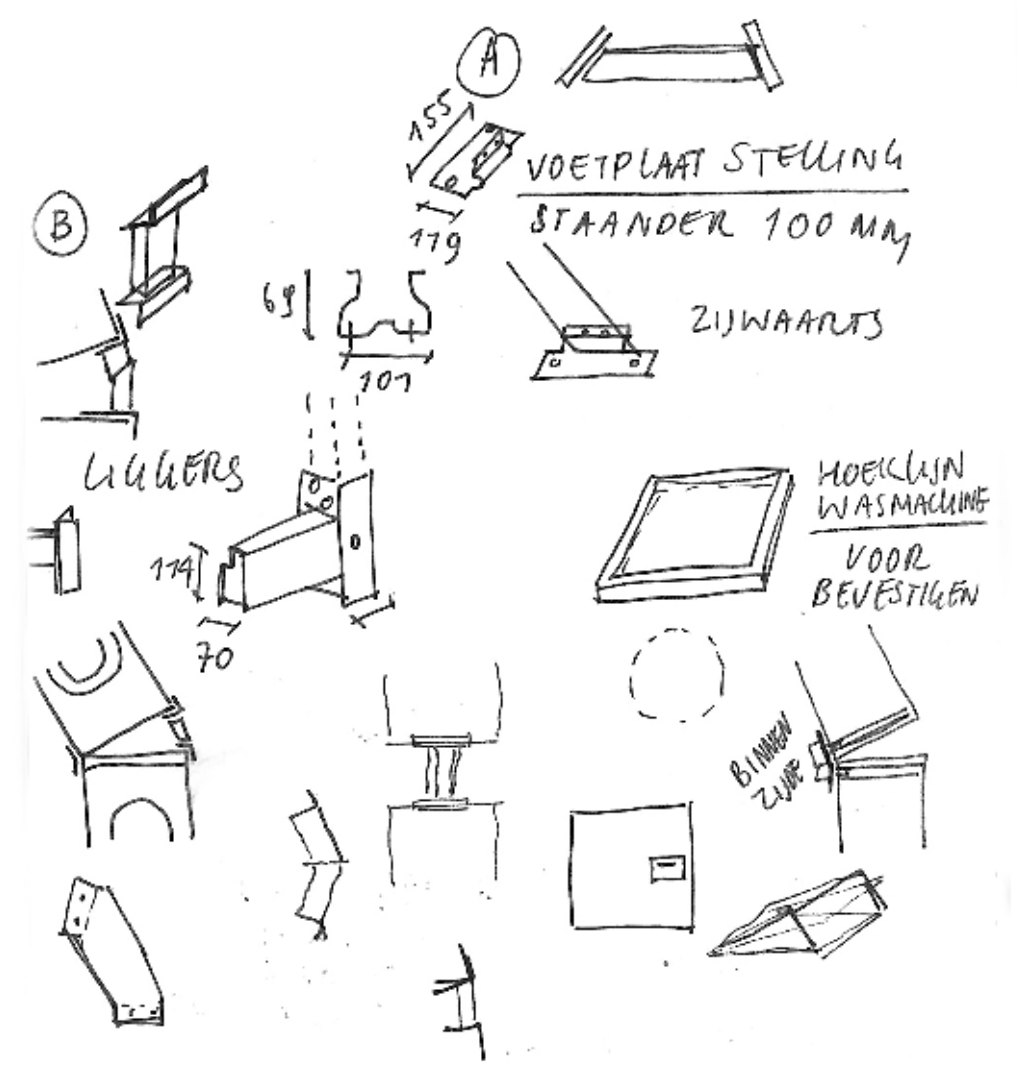
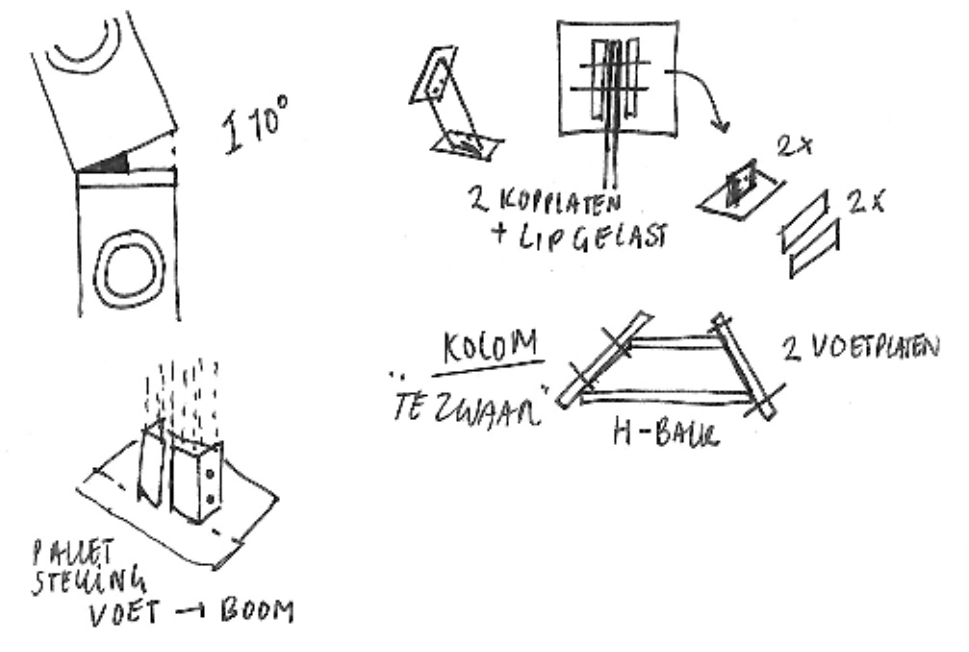
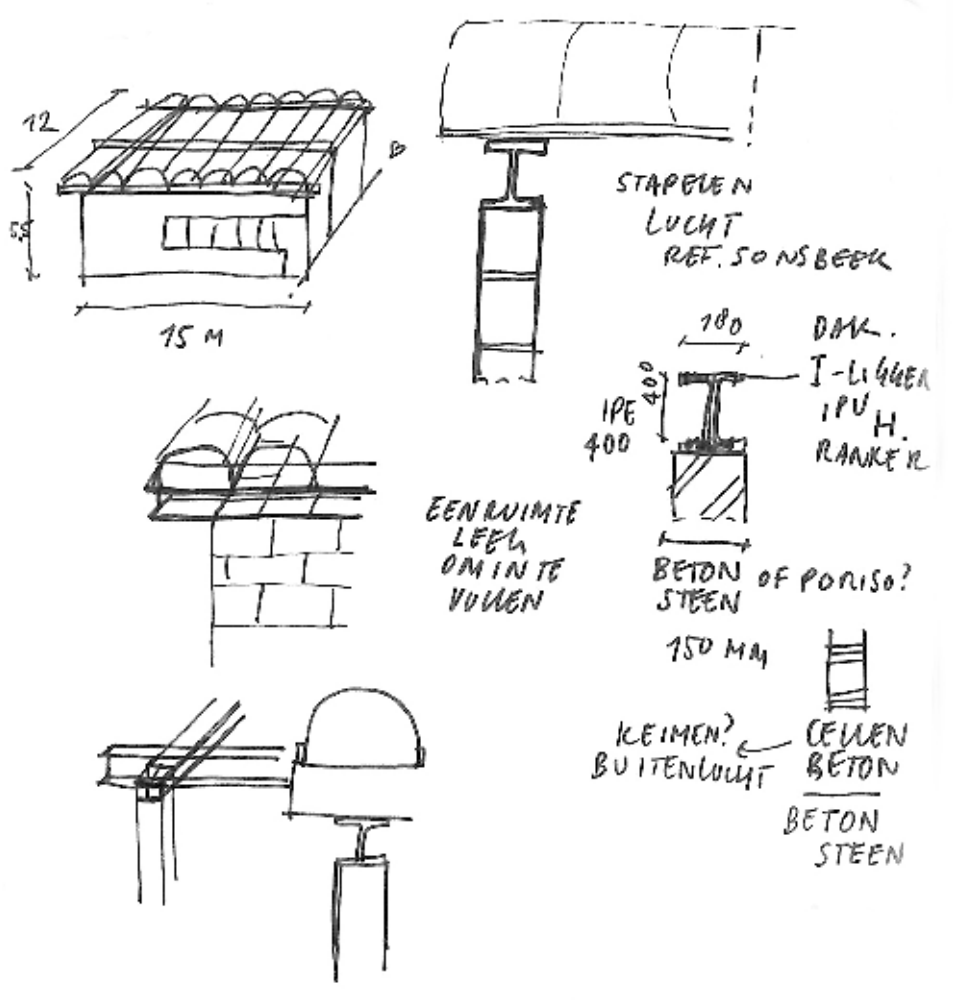
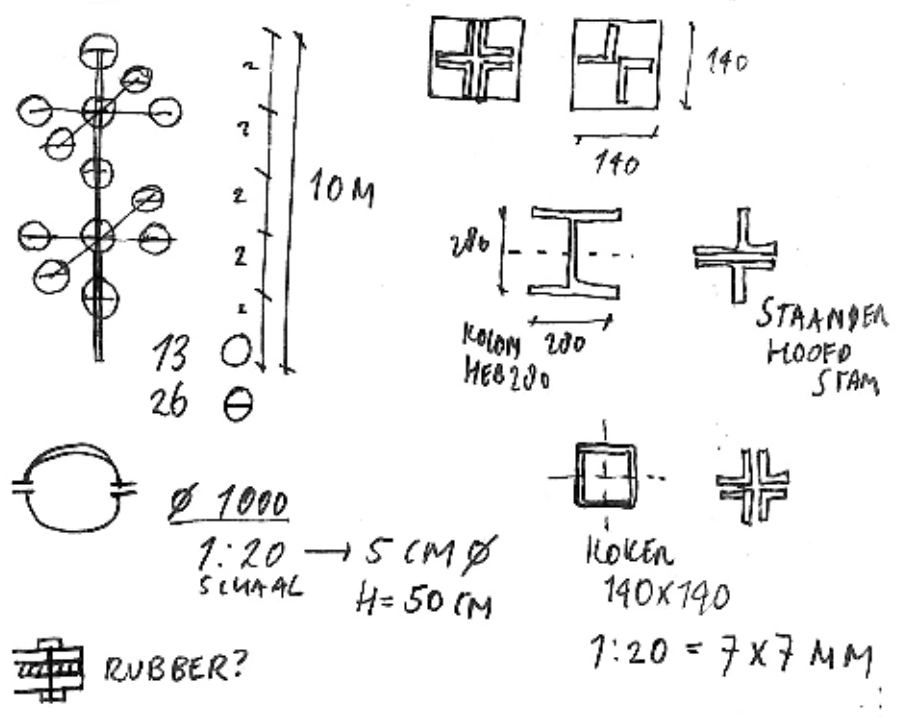

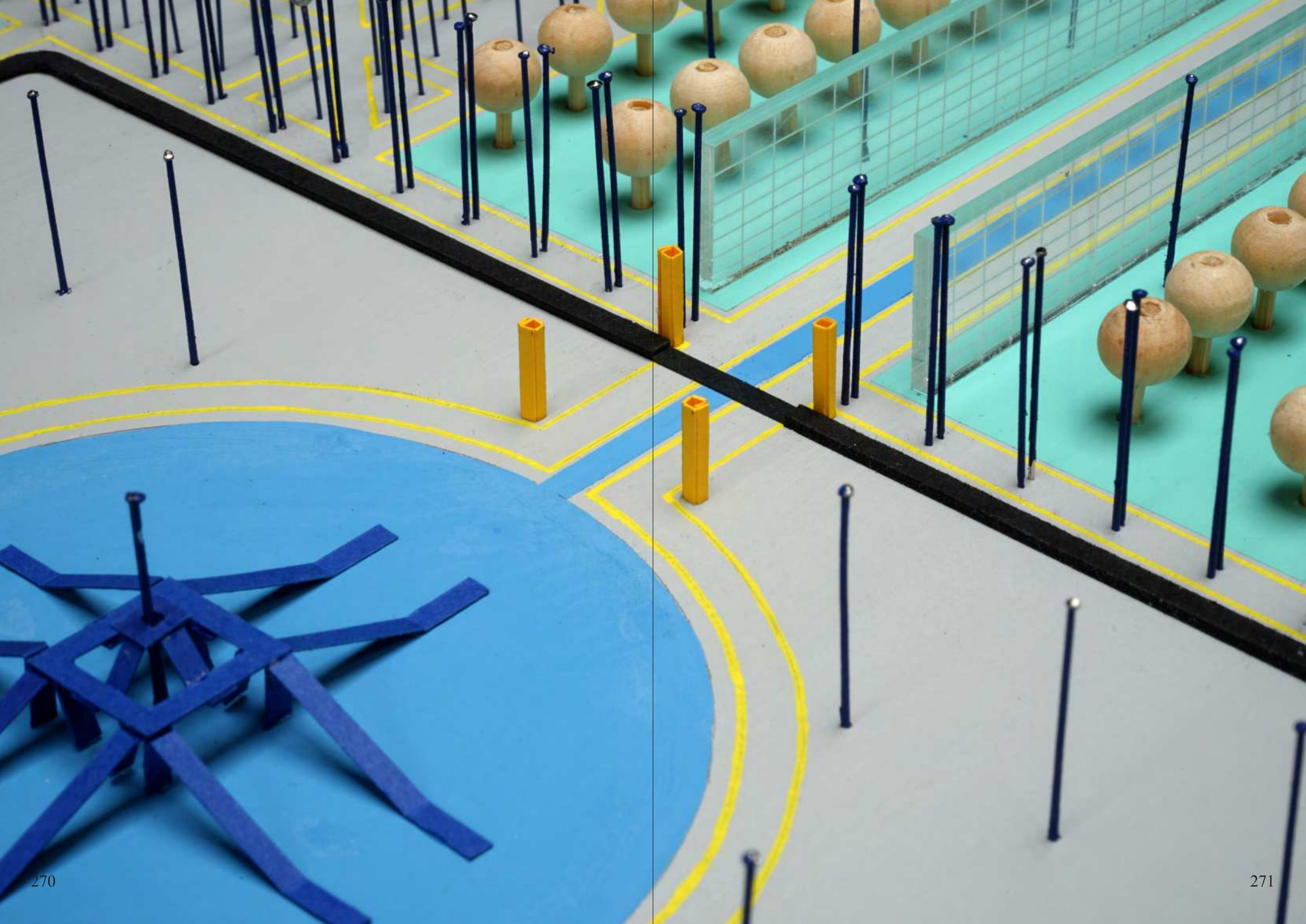

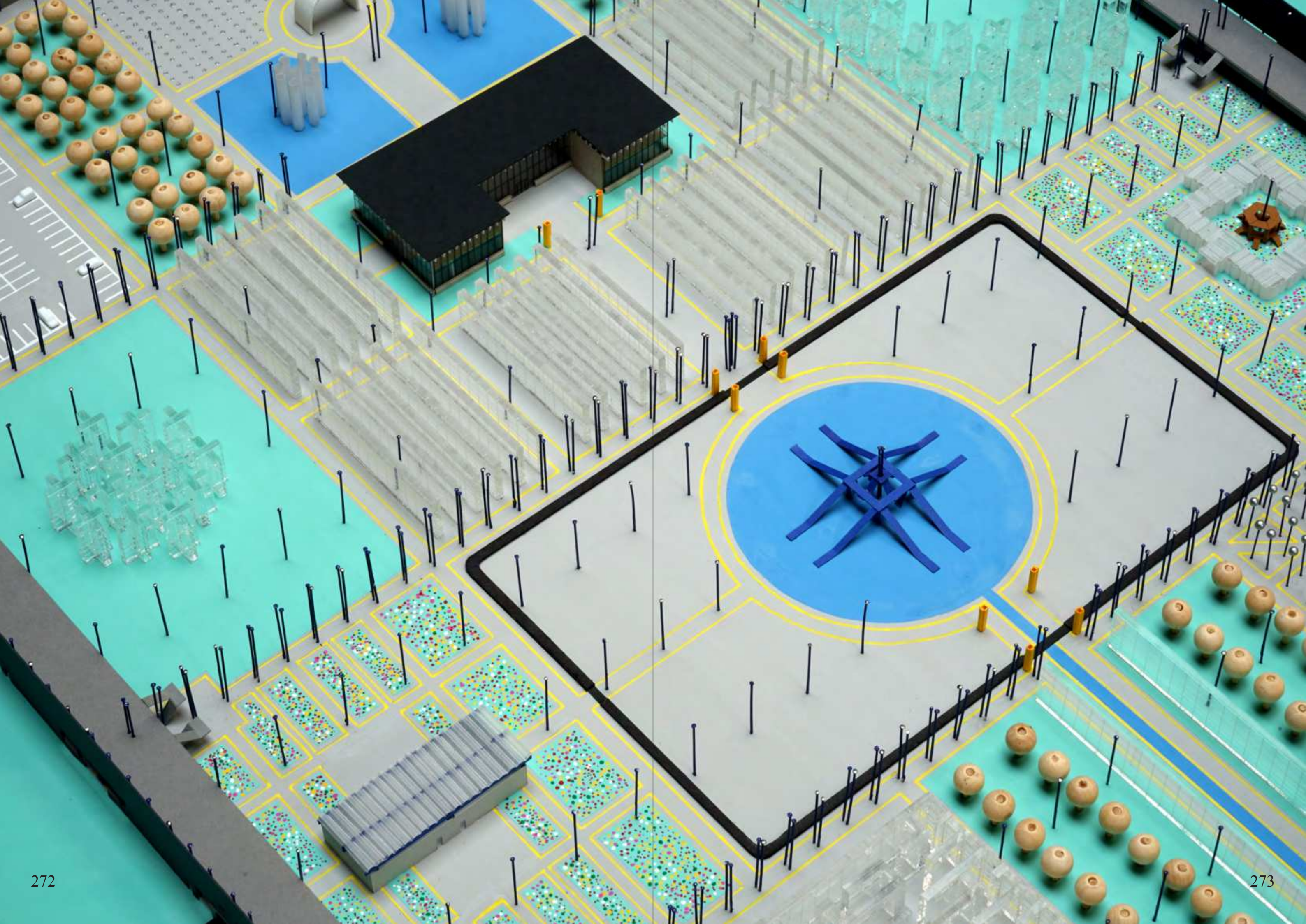

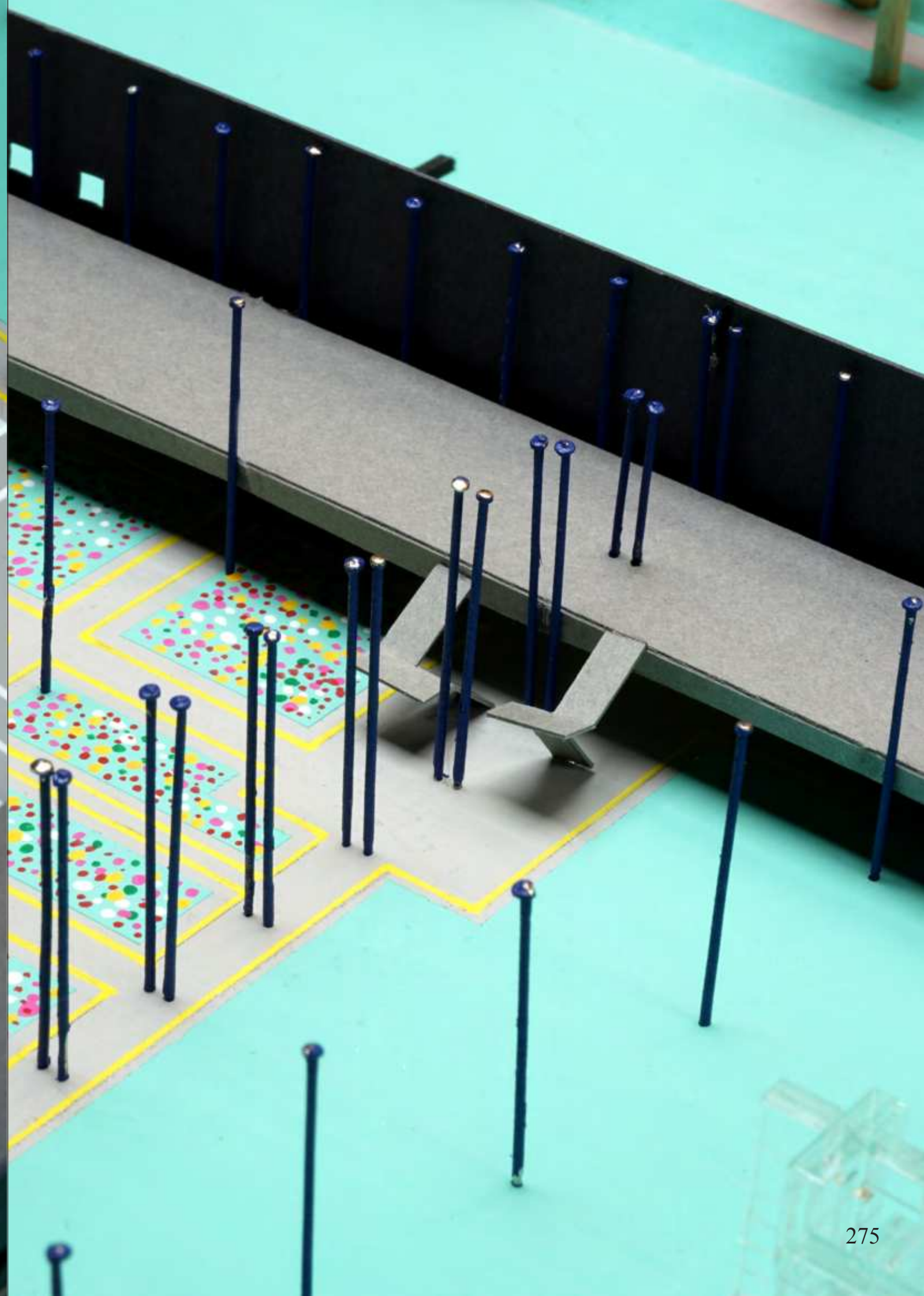
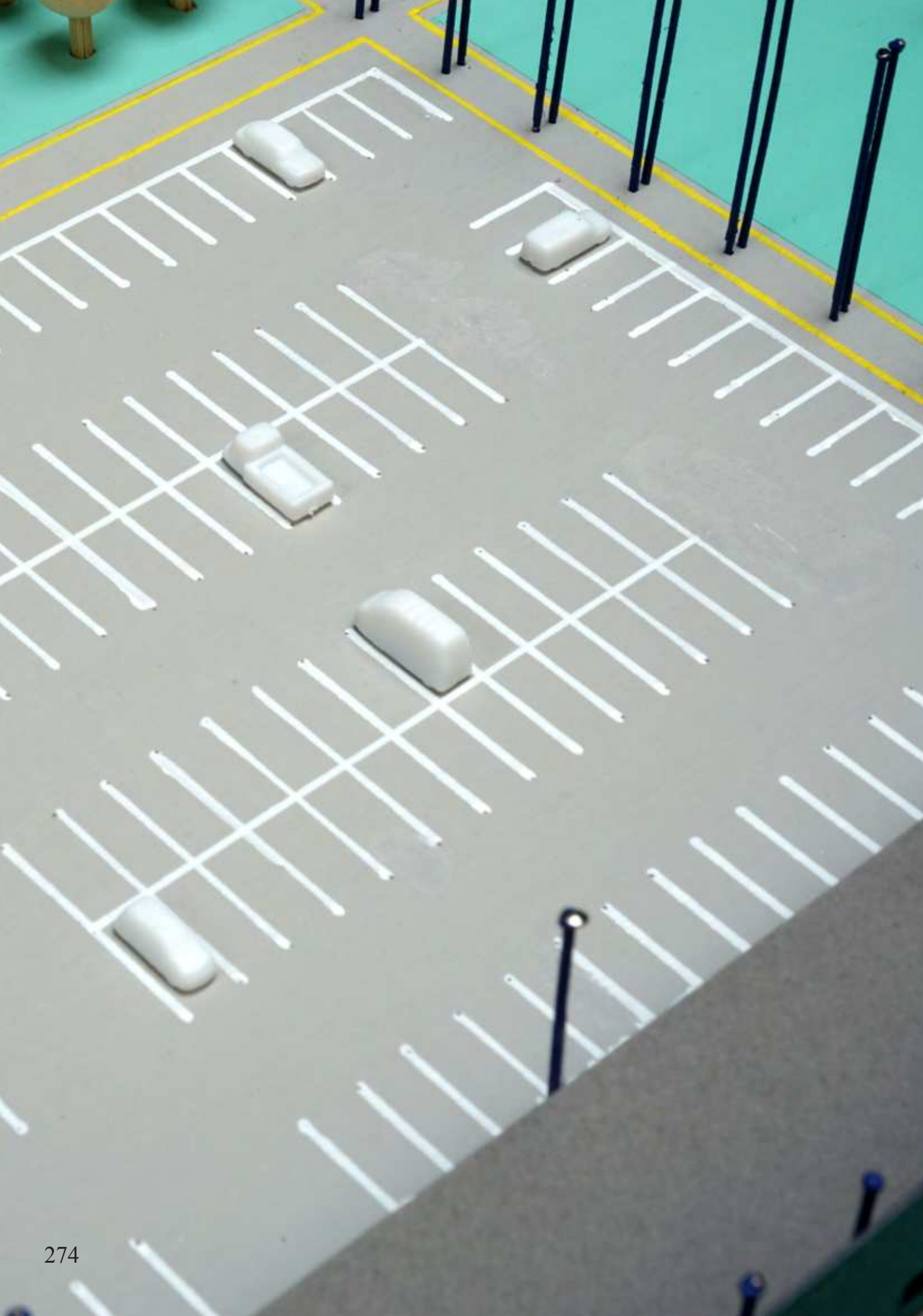
6 NAWOORD

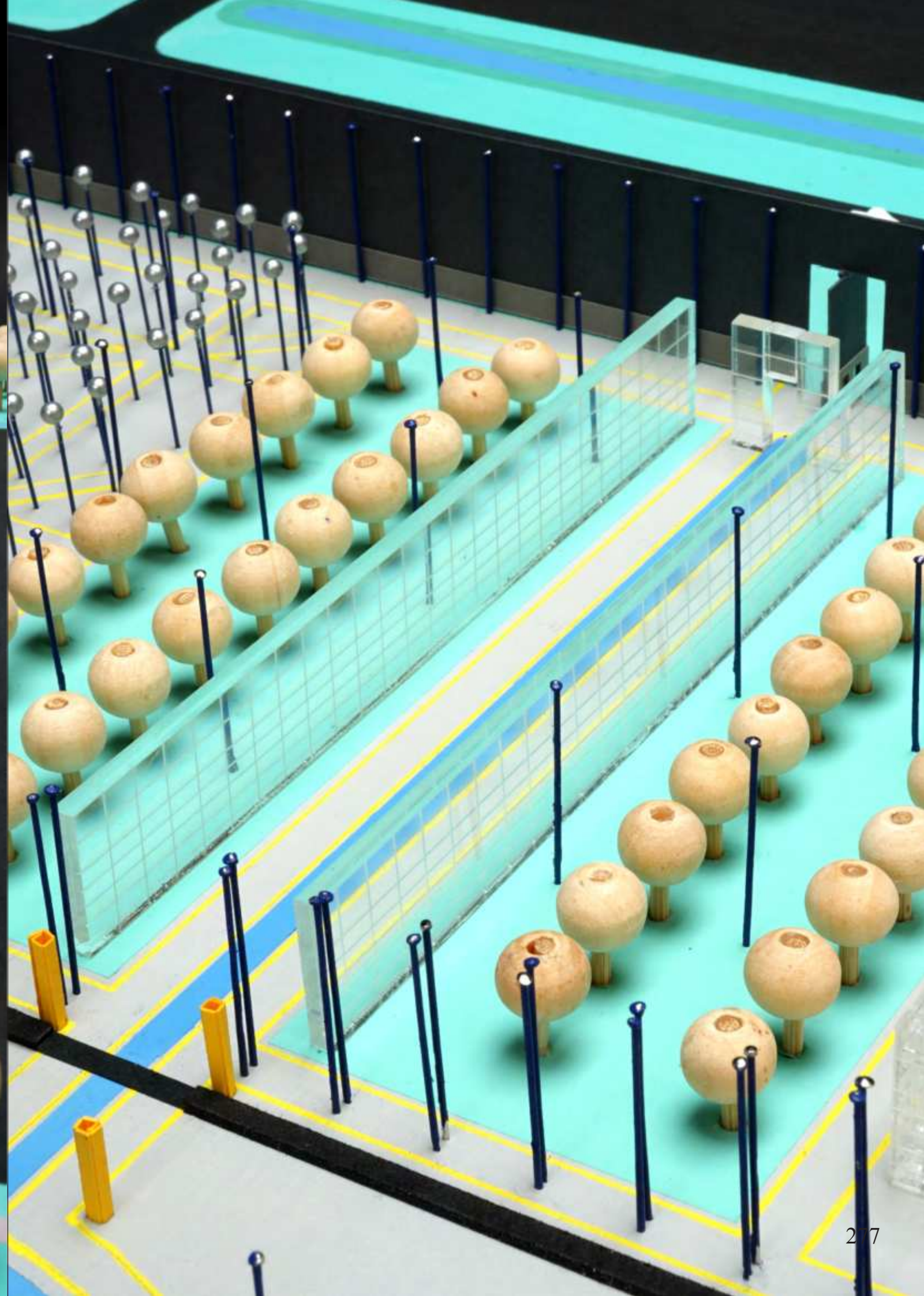
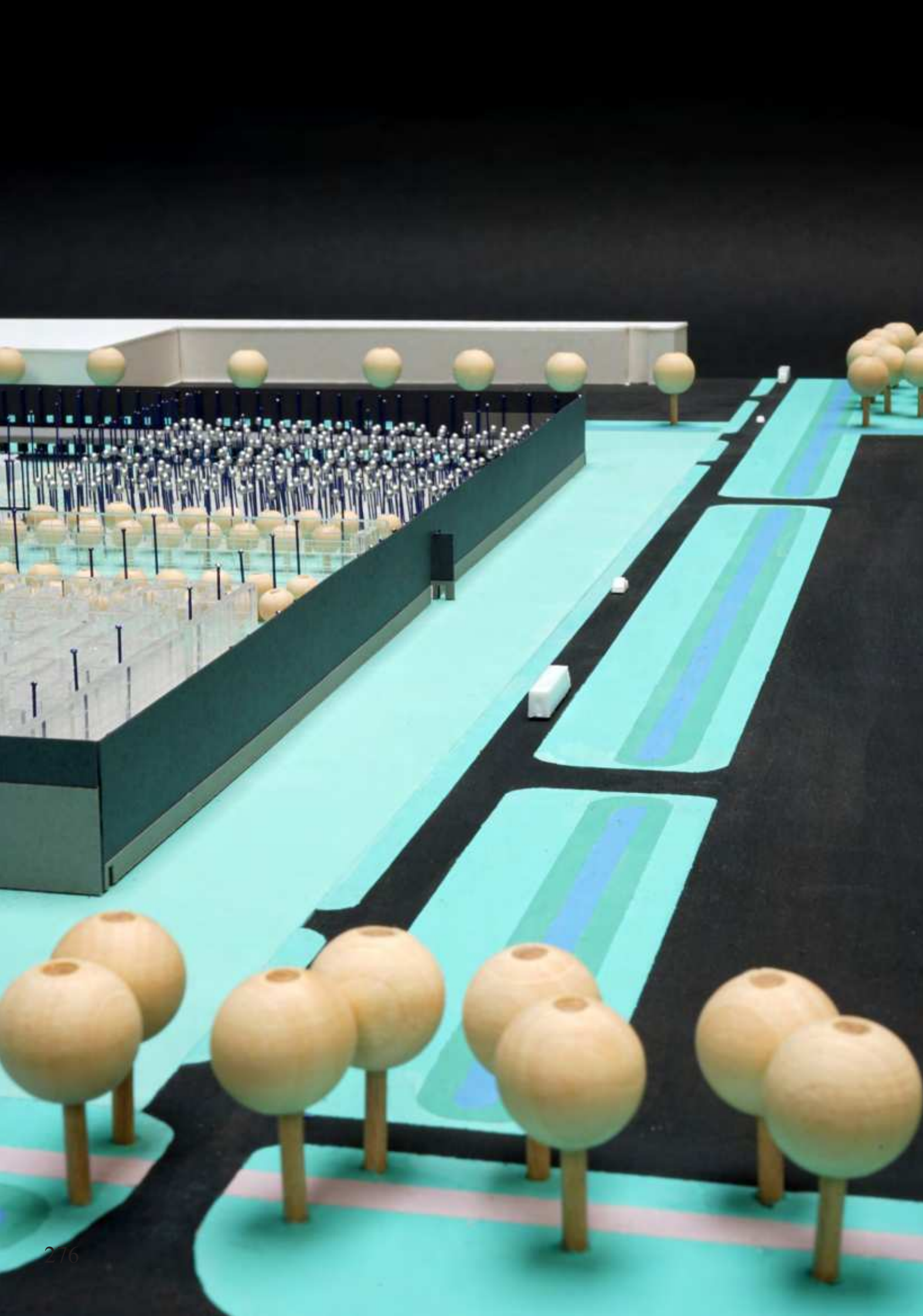

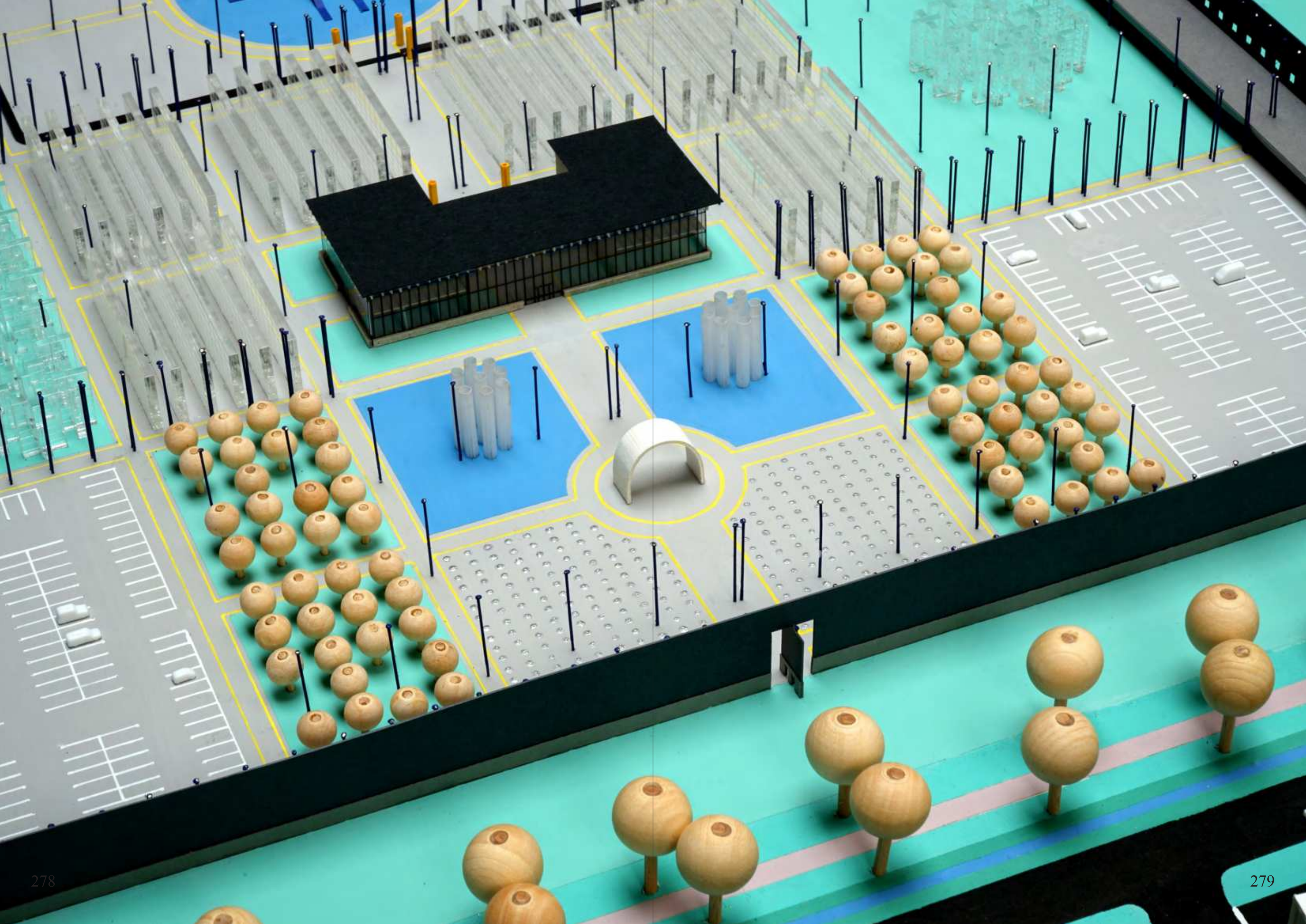

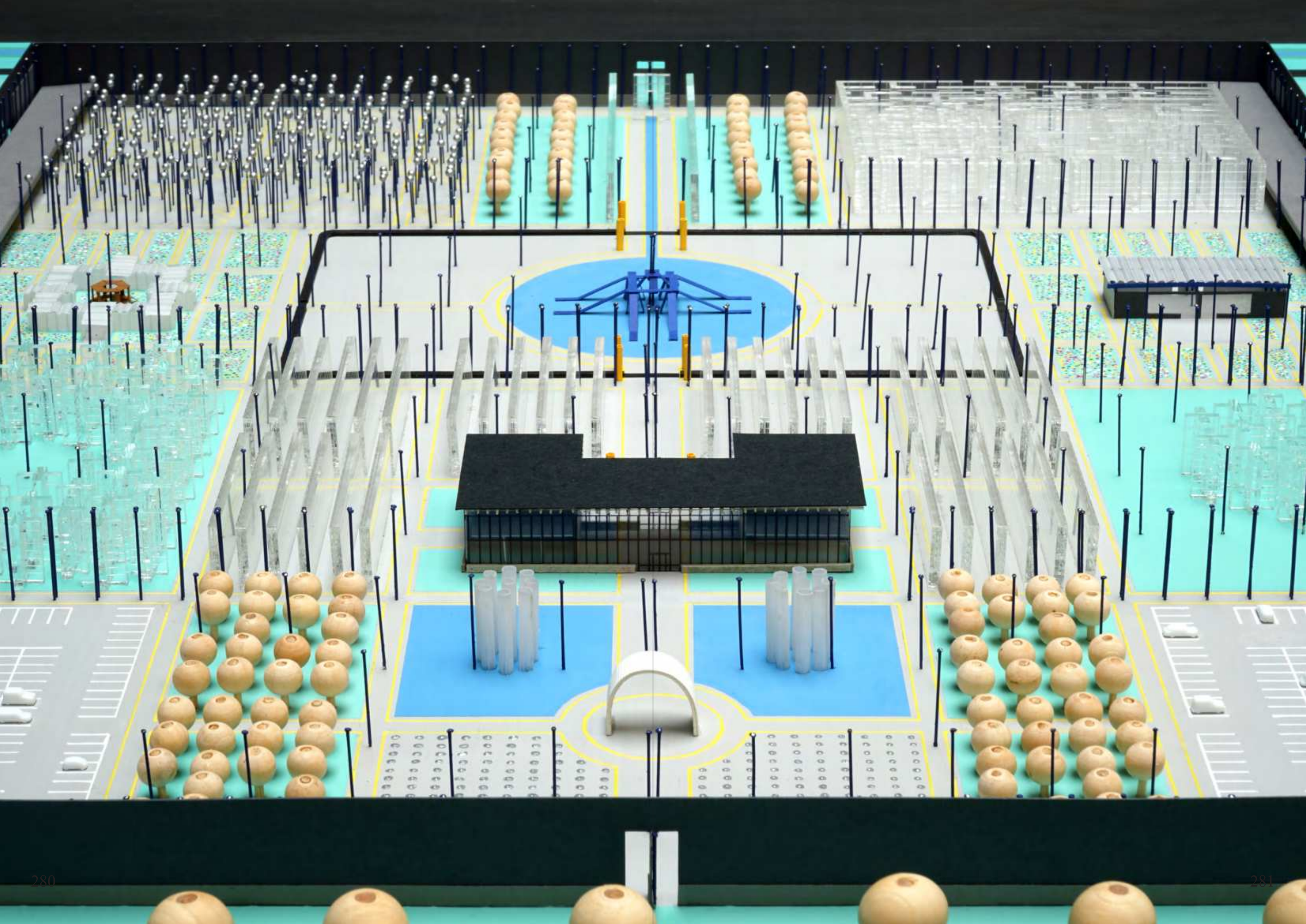

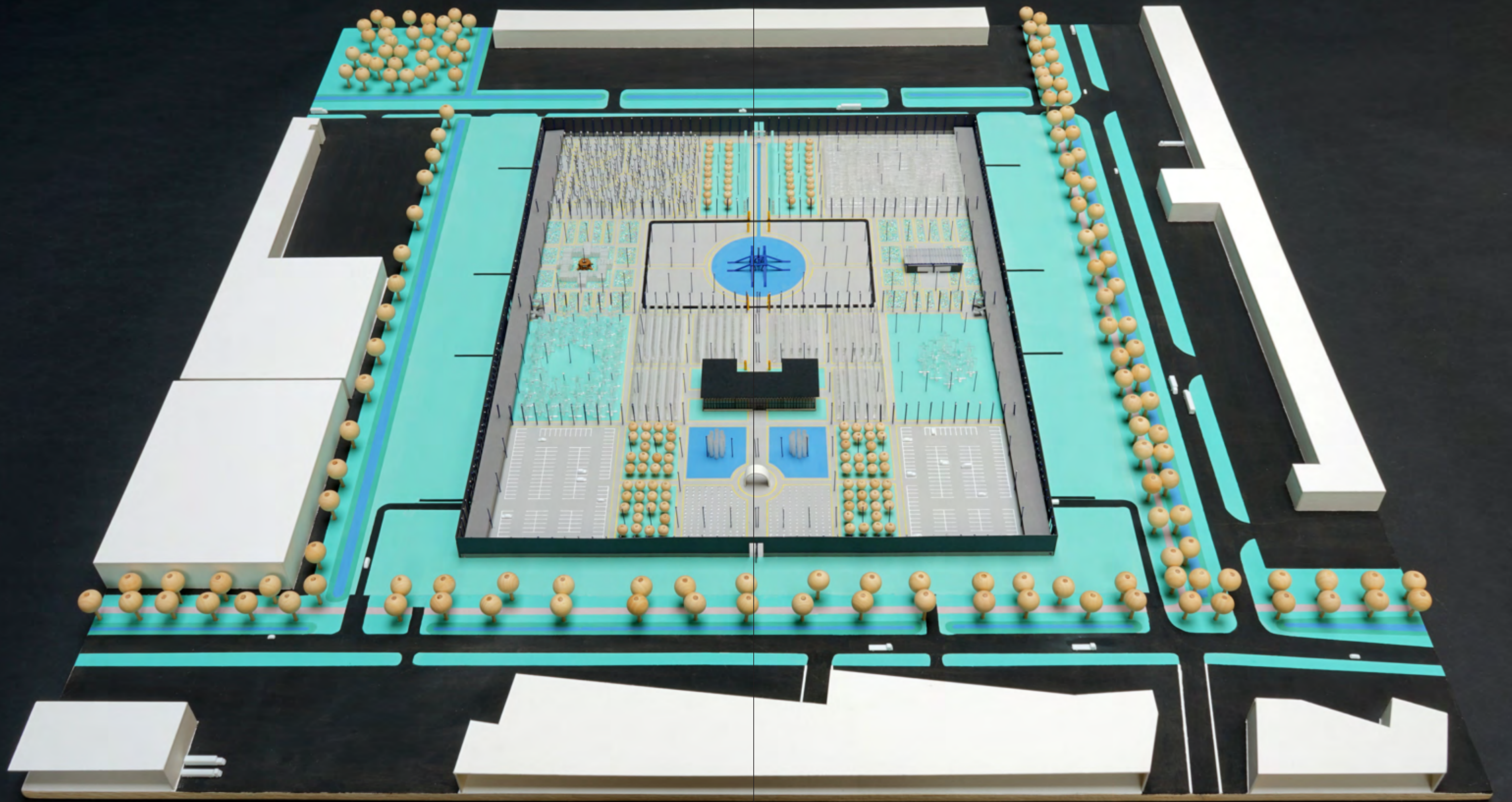

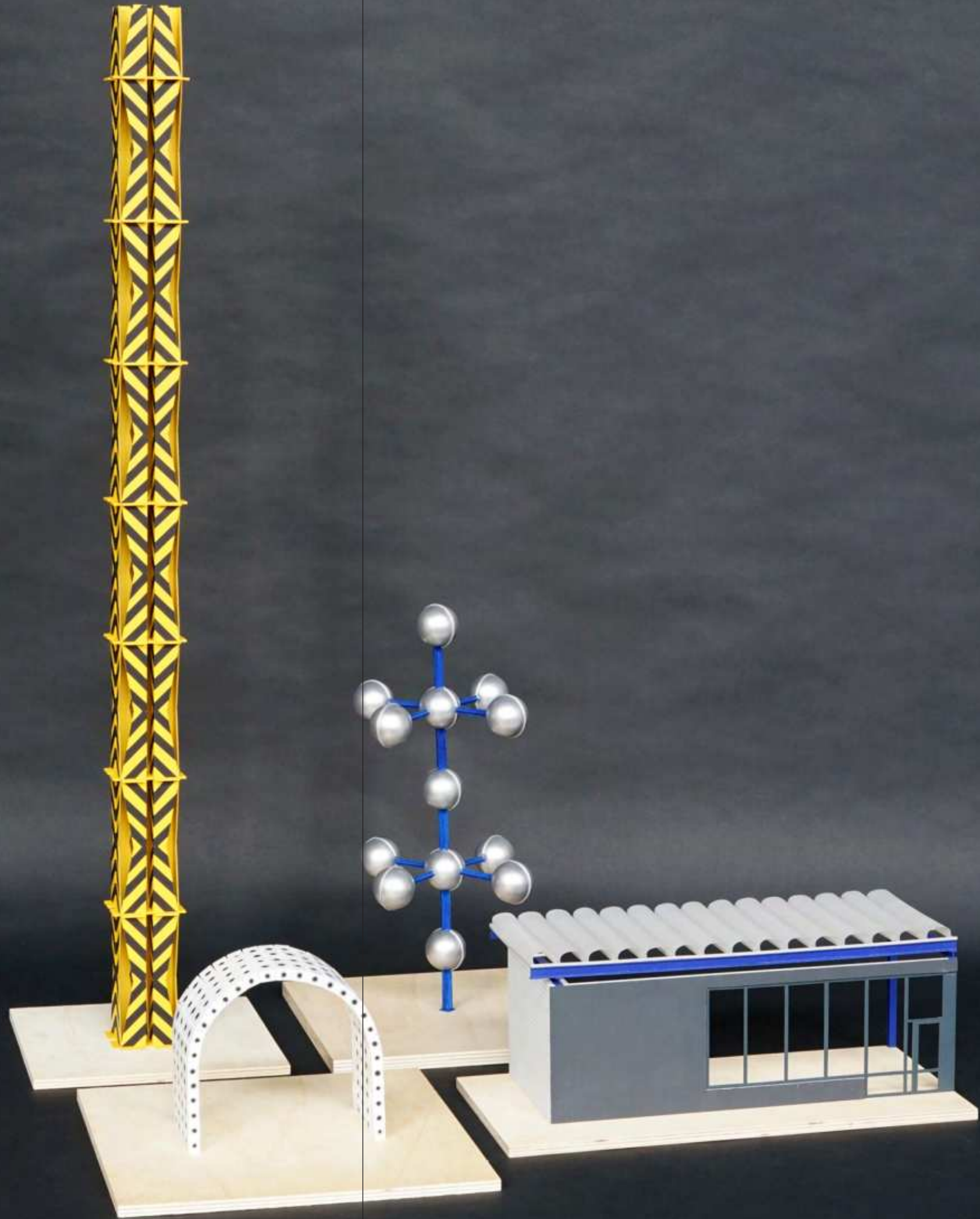

LITERATUURLIJST

ABEN R., DE WIT S., 2001.
The Enclosed Garden.
Rotterdam: 010 Publishers.

ALKEMADE F., 2020.
De Toekomst van Nederland.
Bussum: Uitgeverij THOTH.

BOEKE K., 2021.
Wij in het heelal, een heelal in ons.
Zutphen: Walburg Pers.

CHRISTENSEN J., 2010.
Big Box Reuse.
Cambridge, Massachusetts: MIT Press.

DE GRAAF R., 2019
Four Walls and a Roof. 'The Inevitable Box'. P71-P89.
Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

DE GROENE AMSTERDAMMER, JAARGANG 146, NR. 17

DE JONG E., DOMINICUS-VAN SOEST M., 1996.
Aardse Paradijzen. De tuin in de Nederlandse kunst 15de tot 18de eeuw.
Gent: Snoeck-Ducaju & Zoon.

FRAANJE T., 2022.
Verdozing als monument van fantasieloosheid
<https://www.dearchitect.nl/276473/verdozingstoerisme>

GEISLER H., 2020.
Seizoenarbeid.
Gent: Hannelore Roth & Het Balanseer.

GEUZE A., NEFS M., PEN C-J., POST E., VAN DOLRON L. 19 september 2022.
Koplopers: zonder verdozing De Balie, Amsterdam.

JAQUE A., OFFICE FOR POLITICAL INNOVATION., 2020.
Superpowers of Scale.
New York: Columbia University Press.

KLUMPENAAR S., 21 APRIL 2023.
Ook de logistieke vastgoedsector zelf wil af van lelijke, vervuilende blokkendozen.
NRC Handelsblad.

KOOLHAAS R., MAU B., 1995.
S, M, L, XL.
New York: The Monacelli Press, Inc.

KOOLHAAS R., AMO., 2020.
Countryside, A Report.
Keulen: Taschen.

NRC HANDELSBLAD., 2022
dossier verdozing

RADEMACHER/DE VRIES, STEC GROEP (I.O.V. CRA)., 2019.
(X)XL-verdozing; minder, compacter, geconcentreerder, multifunctioneler

SHEPHEARD P., 1997.
The Cultivated Wilderness, or, What is landscape?
Cambridge, Massachusetts: MIT Press

VAN BERGEIJK J., 2019.
Binnen bij bol.com, Undercover bij de winkel van ons allemaal.
Amsterdam: Querido Fosfor.

VERSCHAFFEL B., 2021.
Loci Amoeni, De esthetiek van plaatsen.
De Witte Raaf, editie 210.

ZEINSTRAS J. 28 AUGUSTUS 2017
Maniërisme en de verwatering van een begrip.
<https://www.archined.nl/2017/08/manierisme-en-de-verwatering-van-een-begrip/>

DANKWOORD

LAURENS BOODT

voor de vele inzichten, gesprekken en fijne zaterdagmiddagen.

VLAD IONESCU

HINKE MAJOOR

JOB FLORIS

MARTIN AARTS

WILLEMIJN LOFVERS

PROLOGIS, JOHAN DE VRIES ARCHITECT

voor het verstrekken van tekeningen van het distributiecentrum.

FAM. JACOBSE

voor de onvoorwaardelijke steun en het bouwen van de expositie.

TEAM KETTINGHULS, DAAN VEERMAN, TIM FRAANJE, JOPPE KUSTERS,
SOPHIE MENSONIDES, MARJOLIJN VROLIJK, ARIANNE FLEEGER, SOPHIE
DOGTEROM.

en in het bijzonder JOB VAN DEN BERG

voor het delen van passie voor het ontwerpvak - en de liefde.

